

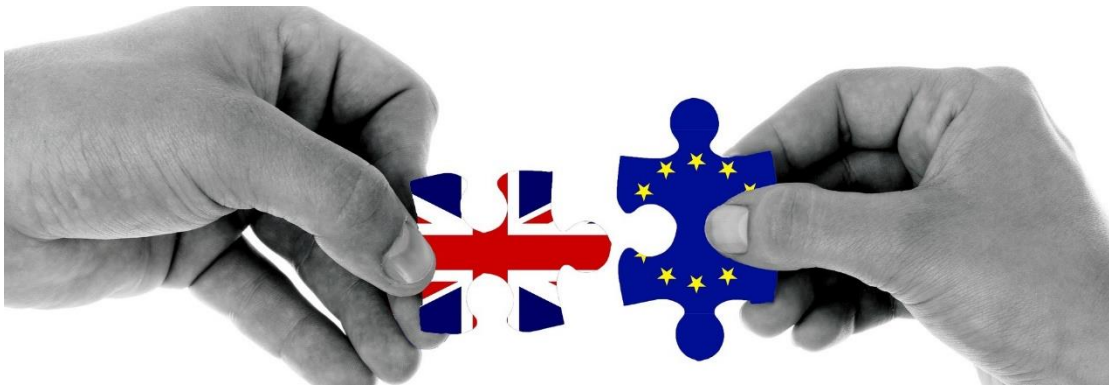

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ
ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ BREXIT ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ**

Μεταπτυχιακός Φοιτητής : Φίλιππος Καρατζάς (ΑΜ: 4042201802020)

Επιβλέπων Καθηγητής : Γεώργιος Φωτόπουλος

Φεβρουάριος 2020

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας μου ήταν μια επίπονη διαδικασία εξαιτίας των πρακτικών προβλημάτων, τα οποία απέρρεαν από τις επαγγελματικές μου υποχρεώσεις. Ως εκ τούτου, θεωρώ εξαιρετικά σημαντική την βοήθεια όλων όσων συνέβαλαν στην ολοκλήρωση αυτής της προσπάθειάς μου.

Πρωτίστως, θα ήθελα να εκφράσω τη βαθύτατη εκτίμηση και τον σεβασμό μου στον Καθηγητή του Μεταπτυχιακού κ. Φωτόπουλο Γεώργιο υπό την εποπτεία και την επιστημονική καθοδήγηση του οποίου εκπονήθηκε η εργασία αυτή. Επιπλέον, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην Καθηγήτρια Φιλόλογο κ. Μανώλη Γεωργία για την βοήθειά της στη διόρθωση του τελικού κειμένου.

Τέλος, θα ήθελα να αναφερθώ στους πιο σημαντικούς ανθρώπους της ζωής μου, τη σύζυγό μου Ειρήνη και τα παιδιά μου Αντώνη και Μαρία καθώς και τη μητέρα μου Σοφία χωρίς την ηθική υποστήριξη και την ενθάρρυνση των οποίων δεν θα ήταν δυνατή η ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας.

Περιεχόμενα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	i
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	v
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	vi
ABSTRACT.....	vii
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	13
Η Περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης	13
1.1. Περιφερειακή πολιτική : ορισμός	13
1.2. Ιστορική αναδρομή	14
1.2.1. 1 ^η Περίοδος: Πρώιμη φάση διαμόρφωσης περιφερειακής πολιτικής (1957-1975)	15
1.2.2. 2 ^η Περίοδος: Φάση επικουρικής συνδρομής της κοινότητας στις περιφερειακές πολιτικές των κρατών – μελών (1975-1986-Μεταβατική περίοδος)	16
1.2.3. 3 ^η Περίοδος: Σύνδεση Ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής με κρατική πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης (1989-2000). Αναδιανομή των πόρων	18
1.2.3.1. Περιφερειακή πολιτική και ενιαία αγορά.	19
1.2.3.2. Περιφερειακή Πολιτική και Νομισματική Ένωση.....	19
1.2.3.3. Περιφερειακή πολιτική και μεγαλύτερη διεύρυνση.....	20
1.2.3.4. Περιφερειακή πολιτική και συνθήκη Λισαβόνας	20
1.2.3.5. Περιφερειακή Πολιτική και στρατηγική «Ευρώπη 2020».....	21
1.3 Παράγοντες διαμόρφωσης της περιφερειακής πολιτικής	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	23
Σκοπός Περιφερειακής πολιτικής	23
2.1 Στόχοι Περιφερειακής πολιτικής	23
2.2 Οικονομική περιφέρεια	25
2.3 Ονοματολογία των Περιφερειών της ΕΕ	26
2.4. Ταξινόμηση των Περιφερειών	27

2.5 Όργανα περιφερειακής πολιτικής	28
2.6 Στόχοι και αποστολή των ταμείων.....	30
2.7 Περιφερειακή πολιτική 2014-2020.....	31
2.8 Περιφερειακή πολιτική 2021-2027.....	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	34
Brexit και Περιφερειακή Πολιτική	34
3.1 Ηνωμένο Βασίλειο και Ευρωπαϊκή Ένωση	34
3.2. Brexit και προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	38
3.3 Σενάρια προσαρμογής του προϋπολογισμού μετά το Brexit	42
3.3.1 Σενάριο 1. Αύξηση εισφορών	42
3.3.2. Σενάριο 2. Περικοπές δαπανών.	43
3.3.3. Σενάριο 3.Συνδιασμός αυξημένων εισφορών και μείωση περικοπών	45
3.3.4 .Σενάριο 4 : Καμία συμφωνία	46
3.4.Επιπτώσεις του Brexit στις περιφέρειες της ΕΕ	47
3.4.1. Χώρες και περιφέρειες της ΕΕ περισσότερο εκτεθειμένες στο Brexit	50
3.4.1.1. Οχήματα μεταφοράς	52
3.4.1.2 Μηχανήματα	55
3.4.1.3 Ηλεκτρονικά είδη.....	58
3.4.1.4.Υφάσματα και έπιπλα	61
3.4.1.5.Λαχανικά τρόφιμα και Ξύλο.....	63
3.4.1.6. Χημικά και πλαστικές ύλες.....	66
3.5.Μελέτη περιπτώσεων ως προς τις οικονομικές επιπτώσεις του Brexit σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.	69
3.5.1. Περιοχές Heus-de-France και Bretagne (Γαλλία).....	70
3.5.2. Περιοχές Malopolskie και Lubelskie Voivodeship (Πολωνία).....	71
3.5.3. Περιοχή Hessen (Γερμανία).....	73
3.5.4. Περιοχή Flandres (Βέλγιο).....	75
3.5.5. Δήμος La Linea de la Concepcion (Ισπανία).....	77

3.6. Συμπεράσματα της μελέτης	79
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο	80
Η Περιφερειακή πολιτική της ΕΕ μετά το 2020	80
4.1 «Λευκή Βίβλος».....	80
4.2 «Λευκή βίβλος» και Πολιτική συνοχής	83
4.3. ΠΔΠ 2021-27 και Πολιτική συνοχής.....	88
4.3.1 Κατανομή των πόρων στη Πολιτική συνοχής το ΠΔΠ 2021-27	91
4.3.2 Ευρωπαϊκή πολιτική συνοχής 2021-27 και Ελλάδα	94
4.4 Αντιδράσεις από την μειωμένη χρηματοδότηση της πολιτικής συνοχής.....	95
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο	97
Συμπεράσματα και προτάσεις	97
Ελληνική Βιβλιογραφία	102
Ελληνική Διαδικτυακή Βιβλιογραφία	102
Ξενόγλωσση Διαδικτυακή Βιβλιογραφία	107

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕγχΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΑΕΕ: Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν

ΕΓΤΑΑ: Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης

ΕΓΤΠΕ: Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων.

ΕΕ 27: Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 Χωρών

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΚΤ: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΟΚ: Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

ΕΤΘΑ :Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας Αλιείας

ΕΤΠΑ: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΗΒ: Ηνωμένο Βασίλειο

ΚΑΠ: Κοινή Αγροτική Πολιτική

ΜΟΠ: Μεσογειακά Ολοκληρωμένα προγράμματα

ΠΔΠ: Πολυετές Δημοσιονομικό Πρόγραμμα

ΤΣ: Ταμείο Συνοχής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τον Ιούνιο του 2016 οι πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου αποφάσισαν η χώρα τους να αποχωρήσει από τη ΕΕ. Η απόφαση αυτή άνοιξε την συζήτηση γύρω από τις επιπτώσεις που θα έχει η αποχώρηση του ΗΒ στην Περιφερειακή Πολιτική και στην Πολιτική Συνοχής της ΕΕ.

Η Περιφερειακή Πολιτική, ως γνωστόν, αποτελεί μια από τις κύριες προτεραιότητες της ΕΕ αντιπροσωπεύοντας το 1/3 του προϋπολογισμού της και, παρά τις ατέλειες που έχουν παρατηρηθεί κατά την εφαρμογή της, αποτελεί σημαντικό παράγοντα επίδρασης στη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών. Το Brexit αναμένεται να έχει άμεσες επιπτώσεις στον προϋπολογισμό της ΕΕ, ο οποίος θα πρέπει να αναμορφωθεί μιας η χώρα αποτελεί «καθαρό συνεισφέροντα», αλλά και έμμεσες επιπτώσεις που έχουν να κάνουν με την αλλαγή στον προσανατολισμό, τις προτεραιότητες και τη μελλοντική πολιτική της ΕΕ.

Με την εργασία αυτή θα επιχειρήσουμε μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση να αποκωδικοποιήσουμε τις πιθανές επιπτώσεις που θα επιφέρει το Brexit στο μέλλον της περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ, μιας και η απόφαση αυτή θα πρέπει να αποτελέσει ευκαιρία για να διαπραγματευτούν εκ νέου οι 27 χώρες της ΕΕ τον τρόπο σχεδιασμού και υλοποίησης της πολιτικής συνοχής με τελικό στόχο την επίτευξη της περιφερειακής ανάπτυξης και διαμέσου αυτής της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής σύγκλισης.

Λέξεις κλειδιά: Brexit, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ηνωμένο Βασίλειο, Περιφερειακή Πολιτική, Πολιτική Συνοχής .

ABSTRACT

In the June of 2016, United Kingdom citizens decided for their country should leave the EU. This decision opened the debate on the implications of the UK's withdrawal for EU regional and cohesion policy.

Regional policy is well-known to be one of the EU's main priorities, accounting for 1/3 of its budget and, despite the shortcomings observed in its implementation it is a major factor in reducing disparities between regions. Brexit is expected to have a direct impact on EU's budget, which should be reformed since the country is a 'net contributor' but also indirect implications relating to the change in the orientation, priorities and future policy of the EU.

This work will attempt, through a literature review, to decipher the potential impact of Brexit on the future of the EU regional policy, since this decision should be an opportunity for the 27 EU member countries to renegotiate the way to design and implement cohesion policy, with the ultimate aim of achieving regional and through this, economic social and territorial convergence.

Key words: Brexit, European Union, United Kingdom, Regional Policy, Cohesion policy

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί ένα μοναδικό πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό εγχείρημα βασισμένο στη συνεργασία των κρατών. Με την ιδρυτική συνθήκη της Ρώμης το 1957 έξι (6) χώρες (Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ολλανδία και Λουξεμβούργο) αποφασίζουν να συνεργαστούν με σκοπό την ολοκλήρωση και την οικονομική ανάπτυξή τους μέσω του εμπορίου. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, καθιερώνονται κοινές πολιτικές μεταξύ των χωρών μελών (κοινή αγροτική πολιτική, κοινή εμπορική πολιτική, κοινή πολιτική μεταφορών) ενώ προβλέπεται η δημιουργία κι άλλων κοινών πολιτικών, εφόσον προκύψει η ανάγκη.

Έτσι, μετά το 1972 καθιερώνονται κοινές δράσεις στο τομέα της Περιφερειακής πολιτικής ή αλλιώς Πολιτικής Συνοχής με στόχο την αντιμετώπιση των οικονομικών, κοινωνικών και εδαφικών ανισοτήτων. Σε όλες τις μετέπειτα συνθήκες¹ η ΕΕ, προκειμένου να επιτευχθεί η οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, αναλαμβάνει τη δέσμευση, διαμέσου της περιφερειακής πολιτικής της, να αντιμετωπίσει και να μειώσει τις οικονομικές, κοινωνικές και εδαφικές ανισότητες που υπάρχουν ή δημιουργούνται από την αδυναμία των μηχανισμών της αγοράς να δώσουν την αναγκαία ώθηση στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες ή χώρες (Πετράκος-Ψυχάρης, 2016 : 481). Για την επίτευξη της πολιτικής αυτής, η οποία σύμφωνα με τον McCann (όπ. αναφ. στο Πετράκος -Ψυχάρης

---

¹άρθρο 130α Συνθήκη Μάαστριχτ, (1992) Άρθρο 158, Συνθήκη Άμστερνταμ (1997), Άρθρο 174 Συνθήκη Λισαβόνας (2007),

2016:481) αποτελεί μια «εμβληματική πολιτική της ΕΕ», θα πρέπει να υπάρξει «σύγκλιση» των φτωχότερων οικονομιών, ώστε να προσεγγίσουν το επίπεδο ευημερίας των πλουσιότερων. Προς το σκοπό αυτό προβλέπονται στρατηγικές επενδύσεις στις περιφέρειες με υστέρηση της ΕΕ, ώστε να υπάρξει τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης της απασχόλησης και βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Για την επιτυχία της η ΕΕ έχει προγραμματισμένες πολυετείς χρηματοδοτικές περιόδους από τον κοινοτικό προϋπολογισμό. Από το 1989 έως σήμερα έχουν ολοκληρωθεί τέσσερις τέτοιες χρηματοδοτικές περίοδοι ενώ το 2020 ολοκληρώνεται και η πέμπτη. Για κάθε χρηματοδοτική περίοδο τίθενται στόχοι προτεραιότητας και ανάλογα διατίθενται από τα διαρθρωτικά ταμεία ενισχύσεις, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί. Με την υλοποίηση των στόχων επιτυγχάνεται η περιφερειακή ανάπτυξη και κατ' επέκταση η υλοποίηση της οικονομικής πολιτικής, που δεν είναι άλλη από τη «μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας» (Κόνσολας 1997:191). Στις 23 Ιουνίου του 2016, όμως, ο Βρετανικός λαός, αντίθετα στις προβλέψεις, αποφάσισε με δημοψήφισμα την αποχώρηση του ΗΒ από την ΕΕ. Η απόφαση του Βρετανικού λαού έγινε σε μια περίοδο που την ΕΕ απασχολούσε η πιθανότητα εξόδου της Ελλάδας λόγω χρεοκοπίας. Έτσι, μετά το Grexit, ο όρος Brexit μπήκε στην ζωή μας και ισοδυναμεί με την έξοδο του ΗΒ από την ΕΕ. Μια έξοδος της οποίας οι επιπτώσεις σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο δεν έχουν ακόμα μετρηθεί. Οι υποστηρικτές της παραμονής υποστήριζαν πως η αποχώρηση θα προκαλέσει πτώση του ΑΕΠ της χώρας, μιας και οι επιπτώσεις στο εμπόριο και το χρηματοπιστωτικό τομέα θα είναι πολύ μεγάλες. Αντίθετα, αυτοί που επιθυμούσαν την έξοδο επικαλούνταν την οικονομική ανάπτυξη της χώρας

την περίοδο 2000-2014, η οποία πέτυχε σωρευτικά μεγαλύτερο ρυθμό ανάπτυξης σε σύγκριση με την Γερμανία, τη μεγαλύτερη οικονομία της Ευρωζώνης, καταφέροντας σε 15 χρόνια να αυξήσει το εισόδημά της συνολικά κατά 32% έναντι 20 % της Γερμανίας.

Η ΕΕ, μετά από τον ευρύ προβληματισμό που δημιουργήθηκε με την πρωτόγνωρη απόφαση για εθελούσια έξοδο ενός κράτους μέλους, κατέθεσε τον Μάρτιο του 2017 τη «Λευκή Βίβλο» για το μέλλον της Ευρώπης.

Ο τρόπος με τον οποίο το Brexit θα επηρεάσει την κατάρτιση του προϋπολογισμού για το νέο ΠΔΠ 2021-2027 αποτέλεσε και το ερευνητικό ερώτημα της παρούσας εργασίας. Μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση επιχειρήσαμε να δώσουμε την απάντησή μας στο ποιες θα είναι οι «πιθανές επιπτώσεις του Brexit στην Περιφερειακή Πολιτική».

Η αποχώρηση του ΗΒ και το χρηματοδοτικό κενό που θα δημιουργήσει, καθώς και η πολιτική πίεση να επικεντρωθεί η χρηματοδότηση σε νέες προτεραιότητες, όπως άμυνα, μεταναστευτικές ροές, διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, δεν αφήνει άλλη επιλογή από την μείωση των κονδυλίων για την Πολιτική Συνοχής, κάτι που έρχεται σε αντίθεση με την αποδεδειγμένη προστιθέμενη αξία της πολιτικής αυτής, που για πολλούς αποτελεί την «κόλλα» της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η εργασία αποτελείται από 5 κεφάλαια.

Στο 1^ο Κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε συνοπτικά το τι ονομάζουμε περιφερειακή πολιτική, θα κάνουμε μια ιστορική αναδρομή του θεσμού, καθώς και θα εκθέσουμε τους παράγοντες που έχουν επηρεάσει και διαμορφώσει την αναγκαιότητα εφαρμογής της πολιτικής αυτής.

Στο 2^ο Κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε συνοπτικά τους επιμέρους στόχους της Περιφερειακής Πολιτικής, θα ορίσουμε τι ονομάζεται Οικονομική

Περιφέρεια, θα αναλύσουμε τον τρόπο κατάταξης και ταξινόμησης των περιφερειών καθώς και τα κριτήρια με τα οποία μια χώρα γίνεται αποδέκτης των χρηματοδοτήσεων. Τέλος, θα αναφέρουμε τους στόχους που έχουν τεθεί για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 καθώς και τις προτάσεις που συζητούνται για τους στόχους της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-2027, ώστε να κατανοήσουμε στη συνέχεια τις πιθανές συνέπειες που θα έχει το Brexit στη μελλοντική Περιφερειακή Πολιτική.

Στο 3^ο Κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε ιστορικά την σχέση του ΗΒ και της ΕΕ και στην συνέχεια τις επιπτώσεις της εξόδου στον προϋπολογισμό της ΕΕ. Θα εκθέσουμε αναλυτικά τα σενάρια που επεξεργάζεται η ΕΕ για τον τρόπο που θα καλυφθούν τα πιθανά κενά από την έξοδο του ΗΒ. Στη συνέχεια θα καταγράψουμε τις επιπτώσεις από το Brexit σε συγκεκριμένες περιφέρειες της ΕΕ που έχουν στενή σχέση με το ΗΒ με βάση τις εμπορικές ροές (εξαγωγές) βασικών στοιχείων του οικονομικού τομέα τους, όπως μεταφορικά οχήματα, μηχανήματα, ηλεκτρονικά, κλωστοϋφαντουργία και έπιπλα, λαχανικά, τρόφιμα και ξύλο, χημικά και πλαστικά.

Στο 4^ο Κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε συνοπτικά τα σενάρια για το μέλλον της Ευρώπης, όπως αυτά τέθηκαν με τη «Λευκή Βίβλο», καθώς και τις δαπάνες για την Πολιτική Συνοχής σε αναλογία με το σενάριο που θα επικρατήσει τελικά. Στη συνέχεια, θα αναφερθούμε στο νέο ΠΔΠ 2021-27 και τις επιπτώσεις του Brexit στα κονδύλια της Πολιτικής Συνοχής σε αναλογία πάλι με το σενάριο που θα εφαρμοστεί. Θα αναφέρουμε τις πιθανές επιπτώσεις και τις αντιδράσεις που έχουν προκληθεί από την ανακοίνωση μείωσης των δαπανών για τη Πολιτική Συνοχής καθώς και τις

μεταρρυθμίσεις που πρέπει να γίνουν, ώστε να ανταπεξέλθει στα νέα δεδομένα και να υπηρετήσει τους στόχους της «Ατζέντας 2030»².

Τέλος, στο 5^ο Κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την ανάλυση της βιβλιογραφίας, καθώς και προτάσεις για τον τρόπο εφαρμογής της Πολιτικής Συνοχής στο μέλλον.

---

² Η «Ατζέντα 2030» των Ηνωμένων Εθνών εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή επιτροπή το Δεκέμβριο του 2019 και αποτελεί το νέο παγκόσμιο πλαίσιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Περιλαμβάνει δέσμευση της ΕΕ για εξάλειψη της φτώχειας και επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης κατά την οποία η «πολιτική συνοχής αποτελεί μείζον επενδυτικό εργαλείο της ΕΕ, για να υποστηριχθεί η υλοποίηση των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης». (ec.europa.eu,2018, Έγγραφο προβληματισμού προς μια βιώσιμη Ευρώπη έως το τέλος του 2030: 127)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η Περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1.1. Περιφερειακή πολιτική : ορισμός

Σύμφωνα με τον Roger (1962) και Vanhove and Klaassen (1987), όπως αναφέρει ο Κόνσολας (1997:42) Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική ονομάζουμε «όλες τις παρεμβάσεις του κράτους που έχουν σαν σκοπό να διορθώσουν τις συνέπειες που έχει επιφέρει στο χώρο η ελεύθερη οικονομία και να βοηθήσουν στην οικονομική ανάπτυξη και την βελτίωση της κοινωνικής διανομής». Η ΕΟΚ (Ε.Ε.Κ.1969) ορίζει ως περιφερειακή πολιτική «τη δημιουργία, ανάπτυξη και λειτουργία των απαιτούμενων ευκολιών για την εγκατάσταση των οικονομικών δραστηριοτήτων καθώς και των ατόμων σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των περιφερειών, ώστε να επιτευχθεί η οικονομική τους ανάπτυξη. Ενώ ο Folmer (1986) στο (Κόνσολας 1997:42) δίνει έναν πιο κατανοητό ορισμό της έννοιας ως σύνολο «ενεργειών της κεντρικής περιφερειακής και τοπικής διοίκησης που έχουν σκοπό να επηρεάσουν την οικονομική κατάσταση μιας ή περισσότερων περιφερειών». Ανάλογο ορισμό δίνει και ο Πετράκος (2004:18), ο οποίος θεωρεί ως περιφερειακή πολιτική τις ενέργειες «που επιδιώκουν με συστηματικό τρόπο και με μια σειρά από μέτρα να ενισχύσουν την ποιότητα και επάρκεια των παραγωγικών και κοινωνικών υποδομών του κεφαλαίου και των ανθρώπινων πόρων, αλλά και των δομών και μηχανισμών διοίκησης περιοχών με αναπτυξιακή υστέρηση, έτσι ώστε

να βελτιώσουν τις παραγωγικές τους εξειδικεύσεις και να ενισχύσουν ή να διευρύνουν τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα».

Συνοψίζοντας τα παραπάνω καταλήγουμε ότι με τον όρο *περιφερειακή πολιτική* εννοούμε όλα τα μέσα και τις ενέργειες που προγραμματίζονται σχεδιάζονται και εφαρμόζονται κεντρικά και έχουν σαν σκοπό να επιτευχθεί ισορροπημένη μεταβολή και βελτίωση της οικονομίας των περιφερειών. Είναι φανερό από τα παραπάνω ότι βασικός στόχος της ΕΕ είναι η μείωση των ανισοτήτων μεταξύ διαφόρων περιφερειών και η πρόληψη δημιουργίας νέων, με σκοπό την οικονομική ολοκλήρωση και τη νομισματική ένωση. Άρα, η σημασία της περιφερειακής πολιτικής είναι πολύ μεγάλη και δημιουργεί προσδοκίες, ιδιαίτερα στους πολίτες των προβληματικών περιοχών ότι διαμέσου αυτής θα μειωθούν οι ανισότητες και θα επιτευχθεί η πολυπόθητη σύγκλιση.

1.2. Ιστορική αναδρομή

Η περιφερειακή πολιτική της ΕΕ έχει επηρεασθεί από τις διαδικασίες διεύρυνσης και από τις διαδικασίες ολοκλήρωσης. Η κάθε μια από τις παραπάνω διαδικασίες έχουν επηρεάσει και έχουν δημιουργήσει ανισορροπίες στο οικοδόμημα της Ένωσης. Ως συμπέρασμα μπορούμε να πούμε ότι οι περιφερειακές πολιτικές δημιουργήθηκαν για να αντισταθμίσουν τα κόστη που έφεραν οι παραπάνω διαδικασίες σε ορισμένα κράτη και περιφέρειες. Η περιφερειακή πολιτική χωρίζεται στην πρώιμη φάση διαμόρφωσής της (1957-1975) ,στη φάση της επικουρικής συνδρομής στις επιμέρους πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης (1975-1987) και μετά το 1998 έως το 2000 στη φάση της οργανικής σύνδεσης της κοινοτικής με την

εθνική πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης.(Πετράκος – Ψυχάρης 2016:490).

1.2.1. 1^η Περίοδος: Πρώιμη φάση διαμόρφωσης περιφερειακής πολιτικής (1957-1975)

Η συνθήκη της Ρώμης (1957) με το άρθρο 2 έθετε ως γενικό στόχο την αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας σε ολόκληρη την κοινότητα και τη μείωση των διαφορών ανάμεσα στις ανεπτυγμένες περιφέρειες και τις περιφέρειες που βρίσκονταν σε οπισθοδρόμηση ή που ήταν λιγότερο αναπτυγμένες. Σε αυτό το πλαίσιο υπήρχε μια προσπάθεια να ενισχυθούν οι περιοχές που είχαν μεγάλη ανεργία ή περιοχές που πλήττονταν από την βιομηχανική κρίση μετά το 1971. Οι πόροι που διοχετεύθηκαν την περίοδο αυτή ήταν περιορισμένοι. Δεν είχε ακόμα αποφασιστεί εάν οι περιφερειακές ανισότητες αποτελούν αντικείμενο παρέμβασης της ΕΟΚ. Η περιφερειακή πολιτική την περίοδο αυτή αποτελούσε αρμοδιότητα του κάθε κράτους χωριστά. Αποτέλεσμα των εξελίξεων ήταν να γίνει κατανοητή η ανάγκη για τη διαμόρφωση ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής . Αποκορύφωμα των εξελίξεων ήταν η ίδρυση του ΕΤΠΑ το 1975, με το οποίο σηματοδοτείται η έναρξη μιας νέας φάσης στην ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική.

1.2.2. 2^η Περίοδος: Φάση επικουρικής συνδρομής της κοινότητας στις περιφερειακές πολιτικές των κρατών – μελών (1975-1986-Μεταβατική περίοδος)

Όπως αναφέραμε, η δημιουργία του ΕΤΠΑ σηματοδοτεί την έναρξη της δεύτερης φάσης. Οι παράγοντες που οδήγησαν στη δημιουργία του ταμείου αυτού ήταν **α)** η επαναφορά του στόχου της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και **β)** η διεύρυνση της Ένωσης με τρία νέα μέλη, Δανία – Αγγλία – Ιρλανδία. Η είσοδος των κρατών αυτών προκάλεσε νέες ανισοροπίες, οι οποίες δημιουργούσαν πρόβλημα στην επίτευξη του στόχου της νομισματικής ένωσης. Η περίοδος αυτή συνέπεσε με την πετρελαϊκή κρίση και την εκβιομηχάνιση χωρών της ΝΑ Ασίας που έπληξαν την κλωστοϋφαντουργία, τη χαλυβουργία και τη ναυτικοεπισκευαστική βιομηχανία σε όλη την Ευρώπη. Η Αγγλία είχε αφενός να αντιμετωπίσει την οικονομική κρίση που επέφεραν οι παραπάνω αλλαγές στις κεντρικές περιφέρειες της και αφετέρου να συνεισφέρει στον κοινοτικό προϋπολογισμό ως καθαρός δότης, καθώς είχε υψηλό επίπεδο συνολικής ανάπτυξης. Στη νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξασφάλισε το χαρτοφυλάκιο της Περιφερειακής Πολιτικής. Έτσι, το 1975 δημοσιεύεται η έκθεση Thomson Report³, με την οποία περιγράφονται τα χαρακτηριστικά που θα πρέπει να έχει η περιφερική πολιτική και ο τρόπος σύνδεσης με την κρατική περιφερειακή πολιτική. Επιπλέον, περιγράφει τον τρόπο λειτουργίας του ταμείου καθώς και τις αρχές που θα έπρεπε να το διέπουν. Έτσι, ιδρύεται το ΕΤΠΑ και αναλαμβάνει τη χρηματοδότηση έργων έως το 50% του

---

³ Έκθεση για το περιφερειακό πρόβλημα στη διευρυμένη Ευρώπη, που συντάχθηκε από τον επίτροπο περιφερειακής πολιτικής George Thomson το Μάιο του 1975.

προϋπολογισμού τους ενώ το υπόλοιπο θα καλυπτόταν από εθνικούς πόρους. «Για πρώτη φορά από το 1958 η κοινότητα αποφάσισε να λάβει συγκεκριμένα μέτρα με σκοπό να βοηθήσει στην ελάττωση των περιφερειακών της διαφορών» (Vanhove & Klassen 1984).

Η επόμενη διεύρυνση της ΕΟΚ με την είσοδο της Πορτογαλίας και της Ισπανίας, οι οποίες είχαν σημαντικά χαμηλότερο εισόδημα από τον κοινοτικό μέσο όρο, απαιτούσε αύξηση των διαθρωτικών παραβάσεων. Οι χώρες που ήταν ήδη μέλη (Ελλάδα –Ιταλία- Γαλλία) για να συναινέσουν στη διεύρυνση, ζήτησαν την χορήγηση κινήτρων, ώστε να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό από τα νέα κράτη, με τα οποία είχαν παρεμφερείς παραγωγικές δομές. Αντίθετα, οι χώρες του Βορρά προσέβλεπαν σε οικονομικά οφέλη για τις οικονομίες τους με τη διεύρυνση της αγοράς. Η πίεση έφερε αποτέλεσμα με την υπογραφή το Μάρτιο του 1985 για τη δημιουργία των ΜΟΠ (Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα). Μέσα από αυτά τα προγράμματα προετοιμάστηκε η νέα Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική, αφού αυτά δεν είχαν μόνο αντισταθμιστικό χαρακτήρα αλλά και διαρθρωτικό. Κύριος στόχος τους ήταν η αναβάθμιση των υποδομών και του παραγωγικού περιβάλλοντος, ώστε να καλυφθούν οι διαθρωτικές αδυναμίες των κρατών αυτών προς όφελος τόσο των ιδίων όσο και της κοινότητας. Τα ΜΟΠ ήταν «τα προγράμματα που προετοίμασαν την νέα περιφερειακή πολιτική, η οποία καθιερώθηκε αμέσως μετά με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη και με την μεταρρύθμιση των διαθρωτικών ταμείων το 1988» (Πετράκος–Ψυχάρης 2016:494).

1.2.3. 3^η Περίοδος: Σύνδεση Ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής με κρατική πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης (1989-2000). Αναδιανομή των πόρων

Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από τη σταδιακή και συστηματική αύξηση των πιστώσεων για την περιφερειακή ανάπτυξη καθώς και από την αύξηση του ρόλου του προγραμματισμού και της αξιολόγησης των αποτελεσμάτων που είχαν οι επιδοτήσεις. Το 1988 αποτελεί χρονιά καμπής στην εξέλιξη της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής, καθώς τη χρονιά αυτή τα δεδομένα ανατρέπονται. Η περιφερειακή πολιτική της κοινότητας συνδέεται άρρηκτα με την περιφερειακή πολιτική κάθε χώρας, μιας και προγραμματίζεται η περιφερειακή ανάπτυξη σε σχέση με την ανάπτυξη της Ευρώπης. Τα προγράμματα έχουν συγκεκριμένη χρονική διάρκεια και στην αρχή κάθε περιόδου τίθεται ένας στρατηγικός στόχος με βάση τον οποίο γίνεται προγραμματισμός των δράσεων. Το 1992 υιοθετείται η αρχή της επικουρικότητας. Με την υιοθέτηση της αρχής αυτής η ευθύνη για τη χάραξη της πολιτικής καθώς και την ενδιάμεση παρακολούθηση περνά στα κράτη μέλη και μόνο η εκ των υστέρων αξιολόγηση παραμένει κοινοτική ευθύνη. Το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο απαιτεί να υπάρχει διαφάνεια και λογοδοσία καθώς και αποτελεσματικότητα στην χρήση των χρημάτων των Ευρωπαίων φορολογουμένων (Τσιπούρη Λ:256).

1.2.3.1. Περιφερειακή πολιτική και ενιαία αγορά.

Το 1992 δημιουργείται η ενιαία αγορά. Αποτέλεσμα εφαρμογής της ήταν η άνιση κατανομή στα κόστη και στα οφέλη ανάμεσα στα κράτη. Οι χώρες του Νότου θεωρούσαν ότι οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες θα είχαν αρνητικές επιπτώσεις από την εφαρμογή της ενιαίας αγοράς και ζήτησαν οικονομική στήριξη για τόνωση της ανταγωνιστικότητας. Οι χώρες του Βορρά, αν και κύριοι χρηματοδότες του προϋπολογισμού, επιθυμούσαν την εφαρμογή της ενιαίας αγοράς και δέχτηκαν να ικανοποιήσουν το αίτημα με την προϋπόθεση ότι το σύστημα των ποσοτώσεων θα αντικαθίστατο με ένα άλλο, που θα είχε μεγαλύτερους ελέγχους στον τρόπο διαχείρισης των κοινοτικών πόρων από τις κυβερνήσεις των χωρών. Έτσι αλλάζει η ορολογία από *περιφερειακή πολιτική* σε *πολίτικη συνοχής* με σκοπό την αρμονική ανάπτυξη ολόκληρης της κοινότητας και τη μείωση της διαφοράς στην ανάπτυξη μεταξύ των περιφερειών. Εισάγεται ο πολυετής προγραμματισμός και προωθείται η συνεργασία και ο συντονισμός ανάμεσα στα τρία διαθρωτικά ταμεία (ΕΓΤΠΕ, ΕΚΤ, ΕΤΠΑ) ενώ αυξάνεται ο κοινοτικός προϋπολογισμός και δημιουργούνται κοινά κριτήρια κατάταξης των περιφερειών του ευρωπαϊκού χώρου (NUTS).

1.2.3.2. Περιφερειακή Πολιτική και Νομισματική Ένωση.

Η Περιφερειακή πολιτική κατά την περίοδο 1994-1999 διαμορφώνεται από την επιρροή δυο παραγόντων: α) της διεύρυνσης με την είσοδο της Αυστρίας, Σουηδίας και Φινλανδίας, χωρών με υψηλό επίπεδο ανάπτυξης και άρα μικρό πρόβλημα περιφερειακών ανισοτήτων, β) της πρόθεσης για τη νομισματική ένωση με την συνθήκη του Μάαστριχτ. Αποτέλεσμα της

συνθήκης αυτής είναι η δημιουργία ενός νέου χρηματοδοτικού μέσου του Ταμείου Συνοχής για τη χρηματοδότηση έργων περιβάλλοντος και διευρωπαϊκών δικτύων σε χώρες με ανάπτυξη κάτω από το 90% του κοινοτικού μέσου.

1.2.3.3. Περιφερειακή πολιτική και μεγαλύτερη διεύρυνση.

Η περιφερειακή πολιτική για την περίοδο 2000-2006, κατά την οποία έγινε η μεγάλη διεύρυνση με την είσοδο 10 νέων χωρών, αποφασίστηκε στο Βερολίνο το 1999. Όπως αναφέρει ο Μπαρούνος στο (Πετράκος -Ψυχάρης 2016:503) «η διεύρυνση είχε το μικρότερο κόστος, αφού οι χώρες υπήχθησαν μετά την ένταξη σε περιορισμούς όσον αφορά στους πόρους τόσο της ΚΑΠ όσο και των διαθρωτικών ταμείων, οι οποίοι εξομαλύνονται σταδιακά μέχρι το 2013».

1.2.3.4. Περιφερειακή πολιτική και συνθήκη Λισαβόνας

Την περίοδο 2007-13 Η στρατηγική της Λισαβόνας αποτελεί τομή στην πολιτική συνοχής της ΕΕ μιας και δίνεται μεγάλη έμφαση στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και λιγότερο στην ενίσχυση της συνοχής και της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης. Προτείνεται η αλλαγή της μέχρι τότε ασκούμενης πολιτικής η οποία θεωρείται ότι κόστιζε ακριβά και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας με σκοπό την επίτευξη υψηλού ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης . Μια ακόμα καινοτομία της περιόδου αυτής είναι η εισαγωγή του όρου «αιρεσιμότητες» ο οποίος συνδέεται με την εκταμίευση των πόρων για την επίτευξη στόχων που έχουν τεθεί. Η

πολιτική συνοχής δηλαδή υπόκειται σε εφαρμογή πολιτικών που έχουν σχέση με την γενικότερη στρατηγική ανάπτυξης του ευρωπαϊκού χώρου και δεν έχουν άμεση σχέση με την περιφερειακή ανάπτυξη.

1.2.3.5. Περιφερειακή Πολιτική και στρατηγική «Ευρώπη 2020»

Η περίοδος 2014-2020 αποτελεί συνέχεια της πολιτικής της Λισαβόνας αλλά την περίοδο αυτή οι Πετράκος-Ψυχάρης (2016) υποστηρίζουν ότι υπάρχει ένας αυξανόμενος σκεπτικισμός, που αφορά την συμβατότητα των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»⁴ με την περιφερειακή ανάπτυξη και τη σύγκλιση στη Ευρώπη και κατ' επέκταση την επίτευξη της συνοχής.

1.3 Παράγοντες διαμόρφωσης της περιφερειακής πολιτικής

Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη διαμόρφωση της περιφερειακής πολιτικής της Ένωσης είναι: **α)** η τάση των περιφερειακών ανισοτήτων να αυξάνονται ή να μειώνονται με το πέρασμα του χρόνου. Η τεχνολογική και οικονομική ανάπτυξη προκαλεί νέες μορφές ανισότητας, καθώς είναι αβέβαιο αν μπορεί να επηρεάσει θετικά τις λιγότερο αναπτυγμένες

---

⁴ Στόχοι που πρέπει να υλοποιηθούν μέχρι το 2020: **α)** αύξηση του ποσοστού απασχόλησης του πληθυσμού ηλικίας 20 έως 64 ετών τουλάχιστον στο 75 % **β)** επενδύσεις της τάξης του 3 % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης **γ)** μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου τουλάχιστον κατά 20 %, αύξηση του ποσοστού των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κατά 20 % και αύξηση κατά 20 % της ενεργειακής απόδοσης **δ)** μείωση του ποσοστού των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα τη σχολική εκπαίδευση σε λιγότερο από 10 % και αύξηση του ποσοστού των πτυχιούχων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τουλάχιστον κατά 40 % **ε)** μείωση του αριθμού των ανθρώπων που απειλούνται από τη φτώχεια ή τον κοινωνικό αποκλεισμό κατά 20 εκατομμύρια.

περιοχές και να τις οδηγήσει σε σύγκλιση, **β**) το χωρικό επίπεδο στο οποίο επιδρούν οι ανισότητες, δηλαδή το εθνικό ή το διεθνές. Η επιτυχία στην άσκηση της πολιτικής εξαρτάται από τον τρόπο που το διεθνές περιβάλλον επιδρά στην ισόρροπη ανάπτυξη μιας χώρας. Η απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου και η παγκοσμιοποίηση των οικονομικών σχέσεων με την κατάργηση των δασμολογικών περιορισμών συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη της οικονομίας στους κλάδους εκείνους που η χώρα έχει το συγκριτικό πλεονέκτημα χωρίς, όμως, αυτό να είναι αρκετό να φέρει την σύγκλιση σε εθνικό επίπεδο, **γ**) η ύπαρξη εξωτερικών οικονομιών κλίμακας, κυρίως σε μεγάλα αστικά κέντρα, η μείωση του δευτερογενούς τομέα και η σταδιακή αύξηση του τριτογενούς τομέα στις περιοχές αυτές προκαλεί αδυναμία εξισορρόπησης των περιφερειακών ανισοτήτων, **δ**) οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες αντιμετωπίζουν προβλήματα στην προσπάθειά τους για επίτευξη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, μιας και έχουν έλλειψη κοινωνικών και παραγωγικών υποδομών και αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στους αυστηρούς περιορισμούς στην άσκηση της δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής, κάτι που έχει αποτέλεσμα την αύξηση των περιφερειακών ανισοτήτων, **ε**) οι φορείς που ασκούν την περιφερειακή πολιτική, δηλαδή ο κεντρικός (κράτος) και ο τοπικός (περιφέρειες) και η ανάγκη συντονισμού, για να έχουμε τα καλύτερα αποτελέσματα, **στ**) οι νέου τύπου ανισότητες που εμφανίζονται και οφείλονται στην αποβιομηχάνιση αναπτυγμένων περιοχών καθώς και η εμφάνιση νέων περιοχών περιμετρικά με αποτέλεσμα την αύξηση των περιφερικών ανισοτήτων (Πετράκος - Ψυχάρης 2016)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Σκοπός Περιφερειακής πολιτικής

2.1 Στόχοι Περιφερειακής πολιτικής

Με δεδομένο ότι ο χαρακτήρας των περιφερειακών προβλημάτων μεταβάλλεται διαχρονικά από το ένα στάδιο ανάπτυξης στο άλλο, οι στόχοι της Περιφερειακής Πολιτικής ταξινομούνται στις παρακάτω τέσσερις κατηγορίες:

Οικονομικοί στόχοι

- Μείωση των στα ποσοστά ανεργίας που υπάρχουν στις περιφέρειες.
- Εξασφάλιση της βελτίωσης των παραγωγικών πόρων μεταξύ κλάδων της οικονομίας.
- Μείωση των πληθυσμιακών πιέσεων που υπάρχουν σε περιοχές που είναι κορεσμένες.
- Μείωση του βαθμού που δεν αξιοποιούνται οι εθνικοί παραγωγικοί πόροι.
- Εξασφάλιση ικανοποιητικού βαθμού ανάπτυξης των παραγωγικών πόρων.
- Μείωση των πληθωριστικών πιέσεων στην οικονομία.

- Εξασφάλιση μιας ικανοποιητικής κατανομής του εισοδήματος.

Περιβαλλοντικοί Στόχοι

- Καλύτερη ισορροπία μεταξύ πληθυσμού και περιβάλλοντος.
- Ισορροπία από γενιά σε γενιά στις ευκαιρίες αξιοποίησης των περιβαλλοντικών στόχων.
- Αξιοποίηση μεθόδων ανάπτυξης φιλικών προς το περιβάλλον.

Κοινωνικοί στόχοι

- Προστασία συγκεκριμένων πολιτισμικών χαρακτηριστικών κάθε περιφέρειας.
- Βελτίωση κοινωνικής συνοχής.

Πολιτικοί στόχοι

- Εθνική ενότητα και ασφάλεια.
- Πολιτική σταθερότητα.

Η αλληλοσύνδεση των στόχων δημιουργεί προϋποθέσεις ολοκληρωμένης αντιμετώπισης του περιφερειακού προβλήματος. Η σχέση μεταξύ των στόχων μπορεί να είναι θετική, αρνητική ή ουδέτερη. Θετική, όταν η επίτευξη ενός στόχου συμβάλλει στην επίτευξη ενός άλλου. Αρνητική, όταν η υλοποίηση του ενός δυσχεραίνει την υλοποίηση του άλλου. Ουδέτερη, όταν η υλοποίηση ενός στόχου δεν επηρεάζει ούτε θετικά ούτε αρνητικά έναν άλλο (Πετράκος – Ψυχάρης 2016:218).

2.2 Οικονομική περιφέρεια

Ένα από τα πιο πολυσύνθετα προβλήματα της Περιφερειακής Πολιτικής είναι ο χωρισμός του εθνικού χώρου σε οικονομικές περιφέρειες. Η επίλυση του προβλήματος αυτού είναι απαραίτητη, προκειμένου να παρακολουθούνται οι ανισότητες που εμφανίζονται και να γίνει εφαρμογή των κατάλληλων στρατηγικών, με στόχο την οικονομική ανάπτυξη. Η έννοια της Οικονομικής Περιφέρειας δεν ταυτίζεται με την έννοια Οικονομικού Χώρου. Οι λόγοι που επιβάλλουν την οικονομική θεώρηση του χώρου κατά τμήματα είναι: α) η ανάγκη για συστηματική διερεύνηση του εθνικού χώρου, απομονώνοντας κατά περίπτωση τις περιφέρειες από τις οποίες αποτελείται, ώστε να μπορούν να μετρηθούν οι ροές των διάφορων οικονομικών μεταβλητών και πώς αυτές επιδρούν, β) η εφαρμογή κατάλληλων προγραμμάτων για οικονομική ανάπτυξη σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο και γ) η μελέτη και διοίκηση της συγκεκριμένης οικονομικής δραστηριότητας στην περιφέρεια. Η έννοια της Περιφέρειας θα πρέπει να προσδιορίζεται, αφού προηγουμένως γίνει αναφορά στο σκοπό που εξυπηρετεί και στα κριτήρια που θα χρησιμοποιηθούν. Με βάση τα παραπάνω ένας ορισμός που ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες της περιφερειακής ανάλυσης και περιλαμβάνει όλα τα κύρια χαρακτηριστικά της οικονομικής περιφέρειας είναι ο ακόλουθος: « οικονομική περιφέρεια εννοούμε μια δυναμική γεωγραφική ενότητα που τα όριά της επηρεάζονται από τις διαχρονικές μεταβολές των κοινών ή συμπληρωματικών χαρακτηριστικών των χωρικών μονάδων από τις οποίες αποτελούνται» (Κόνσολας 1997:98).

2.3 Ονοματολογία των Περιφερειών της ΕΕ

Η Ευρωπαϊκή στατιστική υπηρεσία (Eurostat) για την δημιουργία κοινών στατιστικών πρότυπων δημιούργησε την ονοματολογία των εδαφικών στατιστικών μονάδων Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) με στόχο την εφαρμογή κοινών στατιστικών προτύπων σε όλη την Ευρωπαϊκή ένωση.(ec.europa.eu/Γλωσσάριο) Στα διάφορα επίπεδα περιφερειοποίησης της συμπεριλαμβάνονται όλα τα κράτη της ένωσης. Το σύστημα χρησιμοποιείται από το 1998 στο ευρωπαϊκό δίκαιο και το 2003 ξεκίνησε να αναφέρεται σε κείμενα του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου(el.wikipedia.org).Ο κανονισμός για τη ταξινόμηση NUTS προσδιορίζει τα ακόλουθα ελάχιστα και ανώτατα όρια πληθυσμού

Επίπεδο	Ελάχιστο	Μέγιστο
NUTS 1	3 εκ.	7 εκ.
NUTS 2	800.000	3 εκ.
NUTS 3	150.000	800.000

Η τρέχουσα ταξινόμηση για την ΕΕ των 28 κρατών μελών περιλαμβάνει 98 περιφέρειες NUTS I που αντιστοιχούν σε κράτη ή γεωγραφική ομάδα, 272 περιφέρειες NUTS II και 1315 περιφέρειες που αντιστοιχούν σε νομούς NUTS III (Πετράκος-Ψυχάρης, 2016:498) Τροποποιήσεις των μονάδων NUTS βάση των κανονισμών γίνεται μετά το πέρασμα 3 χρόνων.

2.4. Ταξινόμηση των Περιφερειών

Για την ταξινόμηση των περιφερειών τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται είναι αυτά που εξυπηρετούν περισσότερο την εφαρμογή της Περιφερειακής Πολιτικής. Στη διεθνή πρακτική σήμερα κριτήριο ταξινόμησης που εμφανίζεται συχνότερα είναι ο βαθμός ανάπτυξης, ο οποίος σε συνδυασμό με το βαθμό προβληματικότητας, το συγκριτικό παραγωγικό πλεονέκτημα, την κλαδική εξειδίκευση και τη διοικητική διαίρεση επιτρέπουν το διαμερισμό του εθνικού χώρου σε περιφέρειες (Κόνσολας 1997:109). Ο πιο διαδεδομένος δείκτης μέτρησης της οικονομικής ευημερίας και του πλούτου μιας χώρας ή περιφέρειας είναι το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (**ΑΕγχΠ**). **ΑΕγχΠ** ονομάζουμε το σύνολο των τελικών προϊόντων αγαθών-υπηρεσιών σε τιμές αγοράς, που παράγονται σε μια οικονομία μέσα σε μια χρονική περίοδο (συνήθως ενός έτους). Είναι ο σημαντικότερος οικονομικός δείκτης και χρησιμοποιείται στις διεθνείς συγκρίσεις του βαθμού της οικονομικής ανάπτυξης. Η διαίρεση του **ΑΕγχΠ** με τον πληθυσμό των κατοίκων σε μια χώρα ή περιφέρεια μας δίνει το κατά κεφαλή **ΑΕγχΠ** της χώρας-περιφέρειας. Ο δείκτης αυτός είναι πιο αντιπροσωπευτικός και με βάση αυτόν έχει γίνει η ταξινόμηση των περιφερειών της ΕΕ. Στο τρέχον πρόγραμμα ΕΣΠΑ 2014-2020 οι περιφέρειες κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες: α) λιγότερο αναπτυγμένες (με κατά κεφαλήν **ΑΕγχΠ** < 75% του ευρωπαϊκού μέσου όρου της Ε.Ε-27), β) περιφέρειες μετάβασης (κατά κεφαλήν **ΑΕγχΠ** από >75% έως <90% του ευρωπαϊκού μέσου όρου της Ε.Ε-27) και γ) πιο ανεπτυγμένες περιφέρειες (κατά κεφαλήν **ΑΕγχΠ**>90% του ευρωπαϊκού μέσου όρου της Ε.Ε-27) (Πετράκος –Ψυχάρης 2016:534).

2.5 Όργανα περιφερειακής πολιτικής

Για να επιτύχουν οι στόχοι της οικονομικής και πολιτικής συνοχής, χρησιμοποιούνται ως όργανα υλοποίησής της τα διαθρωτικά και επενδυτικά ταμεία καθώς και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. Τα ταμεία αυτά της Ευρωπαϊκής Ένωσης ιδρύθηκαν με σκοπό τη χρηματοδότηση των αναγκαίων πολιτικών, προκειμένου να επέλθει οικονομική ανάπτυξη στις περιφέρειες που υστερούν και διαμέσου αυτής να πραγματοποιηθεί η κοινωνική και οικονομική συνοχή, η οποία, όπως προαναφέρθηκε, αποτελεί θεμελιώδη στόχο και προτεραιότητα της ΕΕ. Αναλυτικότερα τα Διαθρωτικά Ταμεία είναι :

1. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)

Το ΕΤΠΑ⁵ έχει σαν κύριο στόχο τη μείωση των ανισοτήτων ανάμεσα στις περιφέρειες της Ένωσης. Μέσα από τη χρηματοδότηση που παρέχει ενισχύει τις παραγωγικές επενδύσεις που αποσκοπούν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και τις επενδύσεις σε έργα υποδομής, παρέχει βοήθεια σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και συμβάλλει στη δημιουργία νέων μελετών και σχεδίων που έχουν στόχο την περιφερειακή ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος (Κόνσολας 1997).

---

⁵ Το ΕΤΠΑ ιδρύθηκε το 1975 με κύρια αποστολή τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων. Πρόκειται για το μεγαλύτερο από πλευράς πόρων διαθρωτικό όργανο της Ε.Ε.

2. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)

Το ΕΚΤ ⁶ στηρίζει δραστηριότητες του κοινωνικού τομέα. Έχει σαν στόχο τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας συγχρηματοδοτώντας εθνικά, περιφερειακά, τοπικά σχέδια βελτίωσης της απασχόλησης. «Κριτήριο επιδεξιότητας για τις χρηματοδοτήσεις από τα διαθρωτικά ταμεία είναι το επίπεδο ανάπτυξης των περιφερειών της ΕΕ όπως αυτό ορίζεται κάθε φορά με προτεραιότητα στις περιφέρειες που έχουν επίπεδο ανάπτυξης μικρότερο του 75% του ευρωπαϊκού μέσου όρου» (Πετράκος –Ψυχάρης 2016:482).

3. Το Ταμείο Συνοχής (Τ.Σ.)

Το (Τ.Σ.) ιδρύθηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ με σκοπό να διευκολύνει τις χώρες που είχαν ΑΕΠ κατώτερο από 90% του κοινοτικού μέσου όρου (Ελλάδα, Πορτογαλία, Ισπανία, Ιρλανδία) να προετοιμαστούν για την οικονομική και νομισματική ένωση. Σήμερα έχει σα στόχο να βοηθήσει τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, ώστε σε μικρό χρονικό διάστημα να επιταχύνουν το ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης τους και να καλύψουν την διαφορά που τις χωρίζει από τις αναπτυγμένες χώρες.

Τα Επενδυτικά ταμεία είναι :

1. Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)

---

⁶ Το ΕΚΤ είναι το αρχαιότερο διαθρωτικό ταμείο. Δημιουργήθηκε με την ιδρυτική συνθήκη της Ρώμης το 1957. Οι δαπάνες του ταμείου αντιστοιχούν περίπου στο 10% του συνολικού προϋπολογισμού της ΕΕ.

Το ΕΓΤΑΑ⁷ ιδρύθηκε το 2005 και έχει ως «αποστολή να συμβάλει στην προαγωγή της αγροτικής ανάπτυξης σε ολόκληρη την Ένωση»

2. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας Αλιείας (ΕΤΘΑ)

Το ΕΤΘΑ έχει ως στόχο την στήριξη της κοινής αλιευτικής πολιτικής και την προαγωγή της βιώσιμης ισορροπίας μεταξύ πόρων και κοινοτικού αλιευτικού στόλου. Τα παραπάνω ταμεία αλληλοσυμπληρώνονται και στηρίζουν την ανάκαμψη στην Ευρώπη.

2.6 Στόχοι και αποστολή των ταμείων

Με βάση τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ 1083/2006 του συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006 καθορίζονται οι γενικοί κανόνες που διέπουν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) δηλαδή «τα Διαθρωτικά Ταμεία» καθώς και το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ). Τα ταμεία αυτά καθώς και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ) έχουν σκοπό με βάση τη Συνθήκη του Μάαστριχτ «να ενισχύσουν την οικονομική και κοινωνική συνοχή της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να προαχθεί η εναρμονισμένη, ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη της Κοινότητας». Το καθένα από τα παραπάνω ταμεία καθώς και τα διάφορα χρηματοδοτικά μέσα συμβάλλουν με τον ενδεικνυόμενο τρόπο στην επίτευξη των ακόλουθων τριών στόχων:

---

⁷ Το ΕΓΤΑΑ προήλθε από την διάλυση του ΕΓΤΠΕ το οποίο είχε δημιουργηθεί το 1962 με σκοπό τη προώθηση της κοινής αγροτικής πολιτικής

- «Σύγκλιση», που αποβλέπει στην επιτάχυνση της σύγκλισης των λιγότερο αναπτυγμένων κρατών μελών και περιφερειών.
- «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση», που αποβλέπει, εκτός από τις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες, στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της ελκυστικότητας των περιφερειών.
- «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία», που αποβλέπει στην ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας. (ΕΚ 1083/2006 άρθρο 3:19) Το κάθε ταμείο με βάση τις ειδικές διατάξεις που το διέπουν συνεισφέρει στην επίτευξη των παραπάνω στόχων ως εξής: α) στόχος «Σύγκλιση» Το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ, το Ταμείο Συνοχής, β) στόχος «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση» το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ, γ) στόχος «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» το ΕΤΠΑ.

2.7 Περιφερειακή πολιτική 2014-2020

Το 1989 η Περιφερειακή Πολιτική μετονομάζεται σε Πολιτική Συνοχής. Για την επίτευξη του σκοπού της εισάγεται ο πολυετής προγραμματισμός. Σε κάθε προγραμματική περίοδο τίθενται στόχοι προς επίτευξη. Οι κύριοι στόχοι της περιόδου αυτής είναι επενδύσεις: **α)** στην ανάπτυξη και την απασχόληση και **β)** στην ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία. Με βάση τις παραπάνω κατηγορίες επιλέξιμες για επενδύσεις θα είναι οι περιφέρειες μετάβασης, στις οποίες το **ΑΕγχΠ** κυμαίνεται μεταξύ 75% και 90% του μέσου όρου του ίδιου μεγέθους. Οι στόχοι της περιόδου αυτής είναι οι ακόλουθοι:

1. Ενίσχυση της έρευνας – ανάπτυξη της καινοτομίας.
2. Βελτίωση πρόσβασης σε ΤΠΕ και χρήση αυτών.
3. Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ.
4. Στήριξη της μετάβασης σε μια οικονομία με μειωμένη χρήση άνθρακα.
5. Προώθηση προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή.
6. Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και αποδοτική χρήση των πόρων.
7. Προώθηση βιώσιμων μεταφορών και βελτίωση των υποδομών δικτύων.
8. Προώθηση βιώσιμης ποιοτικής απασχόλησης.
9. Προώθηση κοινωνικής ένταξης, καταπολέμηση φτώχειας και διακρίσεων.
10. Επενδύσεις στην εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση.
11. Βελτίωση της αποδοτικότητας της δημόσιας διοίκησης.

2.8 Περιφερειακή πολιτική 2021-2027

Το Μάιο του 2018 η Ευρωπαϊκή επιτροπή παρουσίασε τις προτάσεις με τους αναθεωρημένους στόχους πολιτικής για τη νέα προγραμματική περίοδο. Το χρηματικό ποσό που θα κατανεμηθεί στην Πολιτική Συνοχής είναι 373 δισεκατομμύρια ευρώ, σχεδόν το 30% του προϋπολογισμού της ΕΕ. Οι πόροι αυτοί θα επιμεριστούν στους παρακάτω πέντε στόχους

πολιτικής, ώστε η ΕΕ να επιτύχει την ανάπτυξη των υστερούντων περιφερειών :

1. Μια πιο έξυπνη Ευρώπη μέσω της καινοτομίας, της οικονομικής μεταμόρφωσης και υποστήριξης μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.
2. Μια πιο πράσινη Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές άνθρακα.
3. Μια πιο συνδεδεμένη Ευρώπη με στρατηγικές μεταφορές και ψηφιακά δίκτυα.
4. Μια πιο κοινωνική Ευρώπη (ποιοτική απασχόληση, καλύτερη εκπαίδευση, κοινωνική ένταξη και πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη).
5. Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες με την υποστήριξη στρατηγικών βιώσιμης ανάπτυξης σε όλη την ΕΕ (Panorama 65, 2018: 12).

Η μέθοδος κατανομής των κονδυλίων συνεχίζει να βασίζεται στο κατά κεφαλή ΑΕγχΠ. Στην πρόταση της Επιτροπής το 75% της χρηματοδότησης του ΕΤΠΑ και του ΤΣ επικεντρώνεται στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες ενώ έχουν προστεθεί και άλλοι παράγοντες που θα επηρεάσουν την κατανομή των κονδυλίων, όπως η ανεργία, η κλιματική αλλαγή, η μετανάστευση. Η απόφαση του Ηνωμένου Βασιλείου (Brexit) να αποχωρήσει από την ΕΕ έχει επηρεάσει τις συζητήσεις για τον τρόπο υλοποίησης του νέου προγράμματος. Η αντιπαράθεση στους κόλπους της ΕΕ σχετικά με το κόστος κονδυλίων που θα διατεθεί καθώς και τον τρόπο διανομής τους στις επιλέξιμες περιφέρειες προκαλεί πολλούς προβληματισμούς, οι οποίοι αναμένεται να κορυφωθούν, όταν οριστικοποιηθεί η ημερομηνία αποχώρησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Brexit και Περιφερειακή Πολιτική

3.1 Ηνωμένο Βασίλειο και Ευρωπαϊκή Ένωση

«Το ΗΒ ποτέ δεν ένιωθε εντελώς σαν το σπίτι του στη Ε.Ε και, ίσως λόγω της ιστορίας και της γεωγραφίας μας, η ΕΕ δεν ήταν ποτέ για μας τόσο αναπόσπαστο κομμάτι της ιστορίας μας όπως συμβαίνει με άλλες χώρες της Ευρώπης» (Τερέζα Μει⁸ : Φλωρεντία Σεπτέμβριος 2017)

Το Ηνωμένο Βασίλειο⁹ δεν υπέγραψε την ιδρυτική συνθήκη της Ρώμης με την οποία ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας. Κινήθηκε αυτόνομα πιστεύοντας στην ιδιαιτερότητά του, και έχοντας μνήμες από μια σπουδαία αυτοκρατορία και έναν ένδοξο πόλεμο καθώς και μια ειδική σχέση με τις ΗΠΑ έμοιαζε να μην χρειάζεται την Ευρώπη. Συνειδητοποίησε το λάθος και προσπάθησε να δημιουργήσει την Ευρωπαϊκή ζώνη ελευθέρων συναλλαγών σαν αντίβαρο

---

⁸ Πρωθυπουργός της Μ Βρετανίας από τον Ιούλιο του 2017 έως τον Ιούλιο του 2019

⁹ Ηνωμένο Βασίλειο της Βρετανίας και της Βορείου Ιρλανδίας το επίσημο όνομα εισόδου της χώρας στην ΕΟΚ

το 1960. Η προσπάθεια δεν είχε επιτυχία με αποτέλεσμα τρία χρόνια αργότερα να ζητήσει να συμμετάσχει στην ΕΟΚ. Το κίνητρο ήταν να αποφύγει τους δασμούς που υποχρεωνόταν να πληρώνει για τα προϊόντα του και να μπει σε μια δυναμική ζώνη ελεύθερου εμπορίου. Η Γαλλία και συγκεκριμένα ο τότε πρόεδρος της Σαρλ Ντε Γκώλ έθεσε βέτο για την είσοδο του ΗΒ στην ΕΟΚ, επειδή είχε ξεκάθαρες βλέψεις για ηγετική θέση της Γαλλίας στην Ευρώπη, επειδή θεωρούσε τη Βρετανία Δούρειο Ίππο των ΗΠΑ, προκειμένου να ελέγχουν την Ευρώπη και επειδή η Βρετανία αμφισβητούσε την κοινή αγροτική πολιτική της κοινότητας. Τελικά, το ΗΒ έγινε μέλος το 1973. Το 1975 ο λαός με δημοψήφισμα αποφάσισε εάν θα παραμείνει στην ΕΟΚ ή όχι. Το αποτέλεσμα ήταν θετικό, αφού ο λαός πίστευε πως η συμμετοχή της χώρας του στην ΕΟΚ δεν θα είχε πολιτικές επιπλοκές.

Μέσα σε ένα χρόνο από την είσοδό του, το ΗΒ απαιτούσε τη μεταρρύθμιση εκ βάθρων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ). Το 1979 η Μάργκαρετ Θάτσερ¹⁰ αναλαμβάνει την πρωθυπουργία και στη Σύνοδο του Δουβλίνου του ίδιου έτους με την φράση «Θέλω τα λεφτά μου πίσω» δίνει το στίγμα της πολιτικής που θα ακολουθήσει στις σχέσεις του ΗΒ με την Ευρώπη. Διεκδικεί έκπτωση στην συμμετοχή της χώρας της στον κοινοτικό προϋπολογισμό και ειδικότερα στην ΚΑΠ. Το 1984 οι διαπραγματεύσεις καταλήγουν σε νίκη του ΗΒ και επιστροφή χρημάτων. Το 1986 η Μάργκαρετ Θάτσερ υπογράφει την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, που έθετε σα στόχο τη δημιουργία ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς πιστεύοντας πως ήταν μόνο μια επέκταση του ελεύθερου εμπορίου, που τότε περιοριζόταν μόνο σε αγαθά, υπηρεσίες, κεφάλαια και εργατικό δυναμικό.

---

¹⁰ Μάργκαρετ Θάτσερ: Πρωθυπουργός της Μ. Βρετανίας από το 1979 έως το 1990.

Αντίθετα, ο Ζακ Ντελόρ¹¹ και οι υπόλοιποι «πατέρες» της ΕΕ επεδίωκαν την βαθύτερη πολιτική ενοποίηση μέσα από την οικονομική ένωση. Αποτέλεσμα της πολιτικής αυτής είναι το Σεπτέμβριο του 1988 στη πόλη Μπρίζ του Βελγίου η Βρετανή πρωθυπουργός να ανακοινώσει τη πλήρη αντίθεσή της σε μια ομοσπονδιακή Ευρώπη και στην ιδέα ενός κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος.

Τα επόμενα χρόνια οι σχέσεις μπαίνουν σε νέα φάση έντασης. Για τους Βρετανούς η Γαλλία κυριαρχεί στους θεσμούς και η Γερμανία στην οικονομία. Έννοιες όπως «κοινωνική αλληλεγγύη» μεταξύ κυβέρνησης εργοδοτών και συνδικάτων έρχονται σε αντίθεση με τον αχαλίνωτο καπιταλισμό της ελεύθερης αγοράς, που έχει επικρατήσει στην χώρα. Το 1992 το ΗΒ αποχωρεί από τον ευρωπαϊκό μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών, με αποτέλεσμα να χειροτερεύσουν οι σχέσεις ΗΒ και Ε.Ε. Το 1992 ο διάδοχος της Θάτσερ πρωθυπουργός Τζον Μέιτζορ¹² στο Μάαστριχτ συμφωνεί σε μια διαδικασία ένωσης με όλο και πιο στενή σχέση μεταξύ των λαών της Ευρώπης. Κερδίζει, όμως, opt-outs (εξαιρέσεις), οι οποίες επιτρέπουν στο ΗΒ να μείνει εκτός Κοινωνικής Ευρωπαϊκής Χάρτας και εκτός ενιαίου νομίσματος. Επιβεβαιώνεται το ειδικό καθεστώς, με το οποίο το ΗΒ είναι μόνο με το ένα πόδι στην ΕΕ. Στην σύνοδο της Κέρκυρας το 1994 ο Τζον Μέιτζορ είναι ο μόνος πρωθυπουργός που αντιτίθεται στην προσπάθεια για διορισμό του Βέλγου πρωθυπουργού Ζακ Λυν Ντέεν στην θέση του προέδρου της Κομισιόν με το επιχείρημα ότι είναι πολύ «φεντεραλιστής», δηλαδή υπέρ της

---

¹¹ Ζακ Ντελόρ: Γάλλος πολιτικός, που διετέλεσε πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από το 1985 μέχρι το 1995.

¹² Τζον Μέιτζορ :Πρωθυπουργός της Μ. Βρετανίας από το 1990 έως το 1997

Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας, ενώ δίνει μάχη για να μπλοκάρει κάθε απόφαση ομοσπονδιακού χαρακτήρα. Το 1997 κατά την υπογραφή του Συμφώνου του Άμστερνταμ το ΗΒ επιβάλλει μια παράγραφο εξαίρεσης μέσα στο κεφάλαιο για την Σένγκεν¹³. Αποτέλεσμα το ΗΒ δεν μπήκε ποτέ στη συμφωνία αυτή.

Στα επόμενα έτη οι σχέσεις παραμένουν προβληματικές. Η υπογραφή της συνθήκης την Νίκαιας, με την οποία η Ευρώπη διευρύνεται ανατολικά, δημιουργεί μια Ευρώπη πιο φιλελεύθερη, που έχει στόχο τη δημιουργία της «Ευρώπης-αγορά». Το ΗΒ έχει καταφέρει να επιβάλει το διακυβερνητικό μη ομοσπονδιακό όραμα της ΕΕ. Κατά την υπογραφή της συνθήκης της Λισαβόνας, η οποία απλοποιεί και ανανεώνει την αρχιτεκτονική των ευρωπαϊκών θεσμών το Λονδίνο κερδίζει το δικαίωμα να συμμετέχει μόνο στις συνεργασίες αστυνόμευσης και δικαιοσύνης που το ενδιαφέρουν ενώ αρνείται να εφαρμόσει την Χάρτα Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Το 2011 ο Ντέιβιντ Κάμερον¹⁴ αρνείται να υποκύψει στην απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, που θέλει να επιβάλει ευρωπαϊκό έλεγχο στο βρετανικό προϋπολογισμό και να υπογράψει σύμφωνο ενισχυμένης σταθερότητας, που προβλέπει αυτόματες περικοπές ενώ απαιτεί να επιτραπεί στο City του Λονδίνου να μην ελέγχεται από τις Βρυξέλλες. Το 2016 σε μια σύνοδο που κρατάει δυο μέρες (17 και 18 Φεβρουαρίου) ο Ντέιβιντ Κάμερον κερδίζει την συμφωνία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ώστε το ΗΒ να έχει ένα ειδικό καθεστώς. Συγκεκριμένα

---

¹³ Συνθήκη που υπογράφηκε στη Κομόπολη Σένγκεν του Βελγίου από 5 κράτη (Βέλγιο, Ολλανδία, Γερμανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο) και είχε ως στόχο την προοδευτική κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, την καθιέρωση της ελεύθερης κυκλοφορίας για όλα τα πρόσωπα, υπηκόους των κρατών που υπέγραψαν τη Συμφωνία, καθώς και την αστυνομική και δικαστική συνεργασία. Με την συνθήκη του Άμστερνταμ ενσωματώνεται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

¹⁴ Ντέιβιντ Κάμερον: Πρωθυπουργός της Μ. Βρετανίας από το 2010 έως το 2016.

πετυχαίνει **α)** οι συμφωνίες εντός ΟΝΕ να μην θίγουν τα συμφέροντα των κρατών μελών εκτός Ευρωζώνης **β)** ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας μέσα από πολιτικές φιλελευθεροποίησης της ενιαίας αγοράς **γ)** αποδέσμευση του ΗΒ από την επιδίωξη της ΕΕ για «διαρκώς στενότερη ένωση των λαών»¹⁵ και **δ)** περιορισμούς στις προνοιακές παροχές του κοινωνικού κράτους στους μετανάστες που είναι υπήκοοι άλλων κρατών μελών. Η συμφωνία κρίνεται ικανοποιητική και προκηρύσσει δημοψήφισμα, προκειμένου οι πολίτες του ΗΒ να αποφασίσουν εάν επιθυμούν ή όχι να παραμείνουν στη ΕΕ. Στις 23 Ιουνίου 2016 οι πολίτες του ΗΒ αποφάσισαν την έξοδο από την ΕΕ επιβεβαιώνοντας όσους υποστήριζαν ότι η «λωρίδα νερού» που χωρίζει το ΗΒ από την Ευρώπη είναι μεγαλύτερη ακόμα και από ωκεανό καθώς και τα λόγια της Μάργκαρετ Θάτσερ *«Εμείς επισκεπτόμαστε (την Ευρώπη) ενώ οι άλλοι είναι ήδη εκεί».*

3.2. Brexit και προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Περιφερειακή Πολιτική και η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ αντιπροσωπεύει περίπου το ένα τρίτο του προϋπολογισμού της ΕΕ και αποτελεί κύρια επενδυτική πολιτική της (Deutsche Bank, 2016, Think Lokal .What Brexit would mean for regional and cohesion policies in Europe). Ο προϋπολογισμός της Ένωσης χρηματοδοτείται από τρεις πηγές. Πρώτον από τους δασμούς που επιβάλλονται στις εισαγωγές προϊόντων από τρίτες χώρες και τις εισφορές στην παραγωγή ζάχαρης. Δεύτερη πηγή εσόδων

---

¹⁵ Συνθήκη της Λισαβόνας άρθρο 1

είναι ένα ποσοστό 0,3% του ΦΠΑ. Τρίτη πηγή εσόδων είναι η μεταφορά από κάθε κράτος μέλος ενός ποσοστού από το Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (ΑΕΕ)¹⁶. Το ποσοστό αυτό, όμως, δεν μπορεί να υπερβεί το 1,23% του ΑΕΕ της ΕΕ σε ετήσια βάση. Η Ένωση έχει επίσης ένα μικρό εισόδημα (περίπου 1%) από τους φόρους που πληρώνουν οι υπάλληλοι, από τόκους τραπεζών και από τα πρόστιμα που επιβάλλονται π.χ. για παραβίαση των ευρωενωσιακών κανόνων ανταγωνισμού. Το ΗΒ λαμβάνει πίσω το 66% της διαφοράς μεταξύ του ποσού που καταβάλλει και των επιστροφών που λαμβάνει. Πρόκειται για την περίφημη διόρθωση υπέρ του ΗΒ, που είχε διαπραγματευθεί το 1984 η τότε πρωθυπουργός Μάργκαρετ Θάτσερ. Το ποσό, που θα έπρεπε να καταβάλει το ΗΒ χωρίς τη διόρθωση, καλύπτεται αναλογικά από τα υπόλοιπα κράτη μέλη αλλά ορισμένα από αυτά καταβάλλουν μόνο το 25% αυτής της συνεισφοράς, επειδή την θεωρούν πολύ υψηλή. Με την αποχώρησή του αναμένεται να υπάρξει ένα χρηματοδοτικό κενό αφού το ΗΒ αποτελεί «καθαρό συνεισφέροντα».

Με τον όρο «καθαρό συνεισφέροντα» στην γραφειοκρατική ορολογία της ΕΕ εννοούμε τις χώρες που πληρώνουν περισσότερα χρήματα στον κοινοτικό προϋπολογισμό από τα χρήματα που εισπράττουν από τα διαφορά κοινοτικά προγράμματα. Σε γενικές γραμμές, οι χώρες του Βορρά και της Δύσης αποτελούν «καθαρούς συνεισφέροντες» και οι χώρες του Νότου και της Ανατολής σε «καθαρούς αποδέκτες». Εξάιρεση αποτελεί η Ιταλία που

---

¹⁶ Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα είναι το άθροισμα του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος και του καθαρού εισοδήματος από το εξωτερικό σε τιμές συντελεστών παραγωγής στο οποίο, εάν προστεθούν οι καθαροί έμμεσοι φόροι, έχουμε το ΑΕΠ σε αγοραίες τιμές. Το καθαρό εισόδημα από το εξωτερικό αναφέρεται στη ροή εισοδημάτων από και προς την αλλοδαπή, τα οποία προέρχονται από επενδύσεις ή απασχόληση. Η έκταση αυτών των εισοδηματικών εισροών-εκροών καθορίζει και την απόκλιση μεταξύ εγχώριου και εθνικού προϊόντος μιας χώρας.

αποτελεί «καθαρό συνεισφέρων» (Παπαδημητρίου.Γ,2019, Νέο μέτωπο Βορρά - Νότου για τα χρήματα της στην ΕΕ)

Με βάση διάφορους υπολογισμούς που γίνονται, η ΕΕ θα δαπανήσει 7 δις € λιγότερα για έργα στο ΗΒ. Από την άλλη πλευρά, θα χάσει 14 δις € από τις άμεσες συνεισφορές και 3 δις € λιγότερα από παραδοσιακούς ίδιους πόρους (TOR). Η καθαρή ζημιά για τον προϋπολογισμό της ΕΕ ανέρχεται σε 10 δις € το έτος. Κατά την διάρκεια μιας κανονικής χρηματοδοτικής περιόδου το ποσό αυτό φτάνει τα 70 δις €. Εάν η ΕΕ αποφασίσει να διατηρήσει σταθερό τον προϋπολογισμό της και να διαθέσει τα χρήματα που αφορούσαν το ΗΒ σε άλλα έργα, το έλλειμμα θα είναι 17 δις € το έτος και 119 δις € κατά την διάρκεια του νέας προγραμματικής περιόδου. Γίνεται κατανοητό ότι η αποχώρηση του ΗΒ θα επηρεάσει τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Στην πραγματικότητα, ήδη από το 2016 που έγινε το δημοψήφισμα υπήρξε αντίκτυπο στον προϋπολογισμό του έτους αυτού. Η ισχυρή υποτίμηση της Αγγλικής λίρας έναντι του ευρώ είχε σαν αποτέλεσμα να μειωθεί η συνεισφορά του ΗΒ ήδη από το 2016¹⁷ και ανάγκασε την επιτροπή στο σχέδιο διορθωτικού προϋπολογισμού να προσπαθήσει να βρει τρόπο να αντισταθμίσει την απώλεια με έσοδα από τα πρόστιμα (Jorg Haas, Eualia Rubio, 2017, Brexit and the EU budget. Threat or opportunity?)

Το ότι μια μεγάλη και πλούσια χώρα θα εγκαταλείψει την ΕΕ έχει επίσης σημασία, γιατί υπολογίζεται ότι θα μειώσει το κατά κεφαλή ΑΕΠ στη ΕΕ κατά 2%. Με δεδομένο ότι οι περιφέρειες NUTS 2 της ΕΕ θα μειωθούν κατά

---

¹⁷ Οι συνεισφορές των κρατών μελών στον προϋπολογισμό της ΕΕ εκφράζονται σε ευρώ, αλλά οι χώρες που δεν ανήκουν στο ευρώ πραγματοποιούν τις πληρωμές στο δικό τους νόμισμα με βάση το σύνολο των συναλλαγματικών ισοτιμιών στις 31 Δεκεμβρίου του προηγούμενου έτους. Εάν η συναλλαγματική ισοτιμία μεταβάλλεται κατά τη διάρκεια του έτους, η συμβολή της χώρας που εκφράζεται σε ευρώ θα αλλάξει αναλόγως.

40 θεωρητικά αυτό θα μπορούσε να αλλάξει την ομάδα των επιλέξιμων κρατών για χρηματοδότηση. Ορισμένα κράτη θα μπορούσαν να ζητήσουν εκ νέου ταξινόμηση ελπίζοντας να λάβουν μεγαλύτερη χρηματοδότηση μετά την αναθεώρηση. Οι συνέπειες της αποχώρησης εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το χρονοδιάγραμμα του Brexit. Ένα Brexit πριν από το τέλος του 2020 θα υποχρέωνε την ΕΕ-27 για την αναθεώρηση του τρέχοντος ΠΔΠ, προκειμένου να προσαρμοστεί στην ολική ή μερική απώλεια της συμβολής του Ηνωμένου Βασιλείου. Το περιεχόμενο μιας τέτοιας αναθεώρησης θα μπορούσε να γίνει καυτό αμφισβητούμενο, ακόμα περισσότερο αν λάβουμε υπόψη ότι ο κανονισμός για το ΠΔΠ 2014-2020 δεν παρέχει ακριβείς οδηγίες για την προσαρμογή. Από την στιγμή που ενεργοποιήθηκε το άρθρο 50 της συμφωνίας της Λισαβόνας στις 29 Μάρτιου του 2017 η έξοδος έπρεπε να ολοκληρωθεί στις 29 Μαρτίου του 2019. Το ΗΒ ζήτησε παράταση έως τον Οκτώβριο του 2019. Η έξοδος δεν ολοκληρώθηκε, επειδή προκηρύχθηκαν εκλογές. Μετά το αποτέλεσμα των εκλογών του Δεκεμβρίου 2019 και τη επικράτηση των υπερμάχων του Brexit η νέα ημερομηνία εξόδου τοποθετείται στο τέλος του Ιανουαρίου 2020. Οι συνεχόμενες αναβολές μάλλον θα έχουν μικρές επιπτώσεις στην υλοποίηση του τρέχοντος περιγράμματος. Για τη νέα προγραμματική περίοδο είναι σίγουρο ότι θα πρέπει να αναθεωρηθεί ο δημοσιονομικός προγραμματισμός. Οποιαδήποτε νέα ρύθμιση θα πρέπει να εξετάσει την ισορροπία μεταξύ καθαρών «πληρωτών» και «αποδεκτών», θα πρέπει να περιλαμβάνει ανασκόπηση των δαπανών καθώς και επαναξιολόγηση των προγραμμάτων. Κοινή, όμως, δέσμευση όλων είναι ότι θα πρέπει εξεταστούν όλα τα πιθανά σενάρια για το σωστό σχεδιασμό και την

αποτελεσματικότητα των στρατηγικών της ΕΕ, ώστε να συνεχιστεί και να υλοποιηθεί η σύγκλιση

3.3 Σενάρια προσαρμογής του προϋπολογισμού μετά το Brexit

Το 2018 γιορτάστηκαν τα 30 χρόνια της πολιτικής συνοχής με την κατάθεση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 2 Μάιου των προτάσεων της για το επόμενο πολυετές προϋπολογισμό, που καλύπτει την περίοδο 2021-27. Η αποχώρηση του ΗΒ έχει εντείνει τις συνομιλίες για το μέλλον του προϋπολογισμού. Ήδη από το 2016 τα σενάρια που συζητούνται προκαλούν ένταση μεταξύ των μελών της ένωσης μιας και θα επιφέρουν ανακατανομές των κονδυλίων, που αρκετές χώρες δεν είναι διατεθειμένες να δεχθούν.

3.3.1 Σενάριο 1. Αύξηση εισφορών

Τα κράτη της ΕΕ να αποφασίσουν να διατηρήσουν το επίπεδο δαπανών του προϋπολογισμού σταθερά παρά την έξοδο του ΗΒ. Άρα, θα πρέπει να βρεθεί το ποσό των 10 δις ευρώ, που αντιστοιχεί στην συμμετοχή του ΗΒ από πρόσθετα έσοδα. Η αύξηση των εσόδων από τους παραδοσιακούς ιδίους πόρους και το ΦΠΑ θα ήταν δύσκολο, διότι θα απαιτούσε τη μεταρρύθμιση της αποφάσεως περί ιδίων πόρων, η οποία μπορεί να αλλάξει μόνο με ομοφωνία και θα πρέπει να επικυρωθεί από όλα τα εθνικά κοινοβούλια. Επίσης, πρόσθετα έσοδα με βάση τις προτάσεις της «Ομάδας

Monti»¹⁸ αποτελούν και αυτά μια χρονοβόρα διαδικασία, η οποία ακόμα δεν έχει ολοκληρωθεί και απαιτεί και πάλι τη συμφωνία όλων των κρατών. Το πιο πιθανό σενάριο είναι ότι η Επιτροπή θα αυξήσει τις εθνικές συνεισφορές βάσει του ΑΕΕ του κάθε κράτους. Θα μπορούσε, δηλαδή, να αυξήσει τον ενιαίο συντελεστή κάθε κράτους μέλους. Είναι προφανές ότι όλα τα κράτη πρέπει να πληρώσουν περισσότερα. Οι χώρες με τις μεγαλύτερες επιβαρύνσεις είναι αυτές που επωφελούνται από την διακοπή των εκπτώσεων που δίνονταν ως επιστροφή στο ΗΒ. Έτσι, με βάση τις εισφορές του 2014-15 η Ολλανδία θα δει μια αύξηση των εισφορών της κατά 16,5% (760 εκ.€). Η Γερμανία θα πληρώσει το μεγαλύτερο επιπλέον ποσό σε απόλυτους αριθμούς, δηλαδή (3,5 δις €) και η Γαλλία (1,5δις €) (Jorg Haas, Eualia Rubio, 2017: 9). Το γεγονός ότι όλες οι εισφορές θα αυξηθούν σημαντικά και οι «καθαροί πληρωτές» θα πληγούν περισσότερο, σημαίνει ότι το σενάριο αυτό είναι πολιτικά δύσκολο να εφαρμοστεί.

3.3.2. Σενάριο 2. Περικοπές δαπανών.

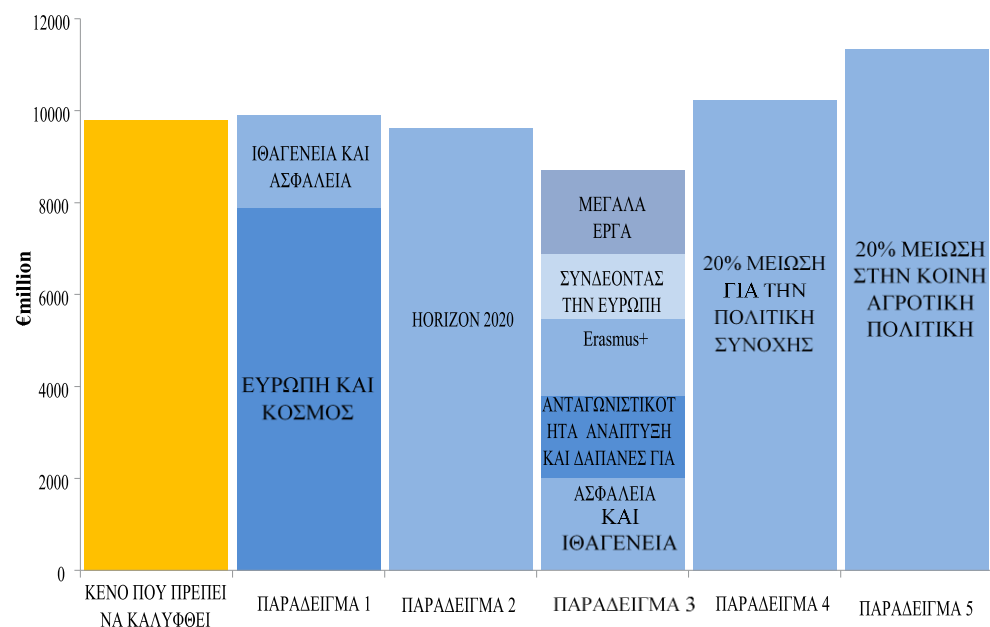
Στο σενάριο αυτό το ποσό των 10 δις € μείωσης του προϋπολογισμού από την αποχώρηση του ΗΒ θα προκύψει από αντίστοιχες περικοπές δαπανών. Για να γίνει κατανοητό το πόσο μεγάλο ποσό είναι τα 10 δις € στον προϋπολογισμό της ΕΕ, στο ακόλουθο σχήμα¹ παρουσιάζεται το χρηματικό κενό του Brexit σε σχέση με τα κονδύλια που δαπανά η ΕΕ για προγράμματα

---

¹⁸ Η «ομάδα Monti» ονομάστηκε έτσι από τον πρώην Ιταλό πρωθυπουργό και Επίτροπο της ΕΕ. Η ομάδα αυτή περιλαμβάνει ευρωβουλευτές υψηλού επιπέδου από τις πιο σημαντικές πολιτικές ομάδες του Κοινοβουλίου. Ιδρύθηκε το Φεβρουάριο του 2014 και ήταν επιφορτισμένη με την εκπόνηση έκθεσης έως το τέλος του 2016, με προτάσεις για τη μεταρρύθμιση του καθεστώτος άντλησης εσόδων της ΕΕ, γνωστό και ως «ίδιοι πόροι».

τα οποία θεωρούνται ευρέως ότι προσφέρουν πραγματική προστιθέμενη αξία

ΣΧΗΜΑ 1 ΧΡΗΜΑΤΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΟΥ BREXIT ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΕ

ΠΗΓΗ:(Jörg Haas ,Eulalia Rubio,2017 Jacques Delors Institut – Βερολίνο)

Έτσι λοιπόν το κενό των 10 δις € αντιστοιχεί με:

- Παράδειγμα 1: Το σύνολο του προϋπολογισμού για την ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική «Ευρώπη και Κόσμος» καθώς και το κονδύλι του προϋπολογισμού για την ιθαγένεια και την ασφάλεια, το οποίο

περιλαμβάνει ένα μεγάλο φάσμα θεμάτων, όπως δράσεις για την μετανάστευση, δράσεις για την προστασία των καταναλωτών και τον πολιτισμό.

- Παράδειγμα 2: Ολόκληρο το πρόγραμμα για την έρευνα «Horizon 2020»
- Παράδειγμα 3: Εκτός από τις δαπάνες για το «Horizon 2020» όλες οι υπόλοιπες δαπάνες για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη μαζί με τις δαπάνες για την πρωτοβουλία του «Erasmus+» καθώς και δαπάνες για μεγάλα προγράμματα υποδομής και το κονδύλι για την ασφάλεια και την ιθαγένεια.
- Παράδειγμα 4: Μείωση κατά 20% των πόρων για την πολιτική συνοχής (Διαρθρωτικά ταμεία και Ταμείο Συνοχής)
- Παράδειγμα 5: Μείωση κατά 20% του προϋπολογισμού για την Κοινή Αγροτική Πολιτική.

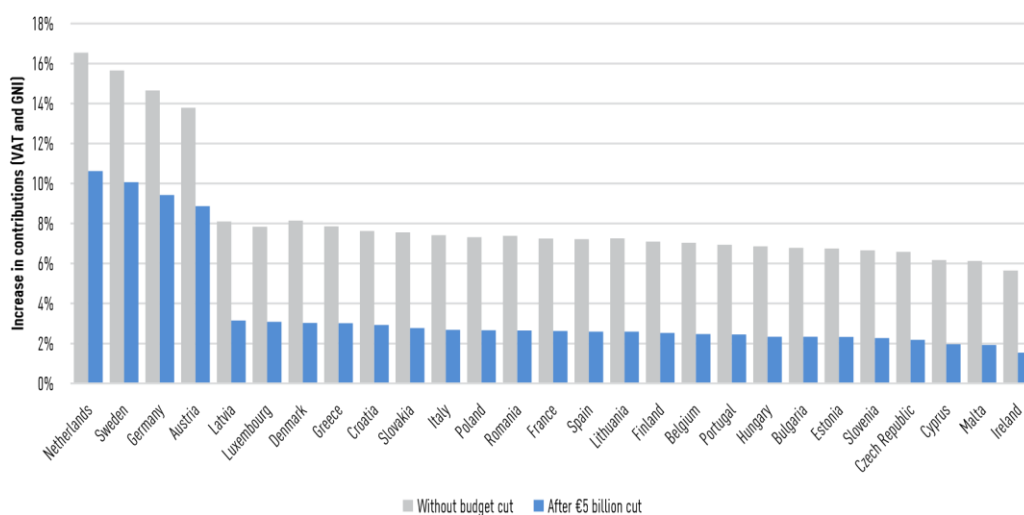
Ακόμα και με αυτές τις περικοπές ο προϋπολογισμός της ΕΕ θα αυξηθεί από 1,02% έως 1,08% του ΑΕΕ της ΕΕ. Αυτό θα συμβεί γιατί το ΗΒ συμβάλει περισσότερο στο ΑΕΠ της ΕΕ από ό,τι στον προϋπολογισμό της. Εάν αποφασιστεί να διατηρηθεί ο προϋπολογισμός στα ίδια επίπεδα, οι περικοπές θα πρέπει να φτάσουν τα 23 δις € το έτος, άρα, οι περικοπές τάξης 10 δις € δεν θα ήταν αρκετές.

3.3.3. Σενάριο 3. Συνδιασμός αυξημένων εισφορών και μείωση περικοπών

Στο σενάριο αυτό εξετάζεται μια συμφωνία για περικοπές των δαπανών υποθετικά κατά 5 δις € και μια αύξηση των εισφορών από τα υπόλοιπα

κράτη, ώστε να καλυφθεί το υπόλοιπο κενό των 5 δις €. Οι δημοσιονομικές επιπτώσεις για τις περισσότερες χώρες θα είναι περιορισμένες, ωστόσο η κατανομή των εισφορών παραμένει άνιση, όπως φαίνεται στο σχήμα 2 ενώ η σχετική αύξηση του προϋπολογισμού της ΕΕ θα φτάσει στο 1,12% του ΑΕΕ της ΕΕ.

ΣΧΗΜΑ 2: ΕΠΙ % ΑΥΞΗΣΗ ΠΟΣΟΤΟΥ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΚΑΘΕ ΚΡΑΤΟΥΣ ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΛΥΦΘΕΙ ΤΟ 50% ΚΕΝΟΥ ΑΠΟ ΤΟ Brexit

ΠΗΓΗ:(Jörg Haas ,Eulalia Rubio,2017 Jacques Delors Institut – Βερολίνο)

3.3.4 .Σενάριο 4 : Καμία συμφωνία

Στο σενάριο αυτό εξετάζεται το ενδεχόμενο να μην επιτευχθεί καμία συμφωνία μεταξύ των 27 κρατών μελών που θα αποτελούν πλέον την ΕΕ. Εάν δεν επιτευχθεί συμφωνία με πράξη έως το τέλος του 2020, σύμφωνα με τη Συνθήκη λειτουργίας της ΕΕ για το νέο ΠΔΠ 2021-27 « τα ανώτατα όρια και οι λοιπές διατάξεις που αντιστοιχούν στο τελευταίο έτος του εν λόγω

πλαισίου παρατείνονται έως την έκδοση της πράξης αυτής» (Συνθήκη λειτουργίας ΕΕ, Άρθρο 312.4). Δηλαδή, θα πρέπει να διατηρηθεί το επίπεδο δαπανών του 2020 έως ότου επιτευχθεί συμφωνία. Με δεδομένο ότι το ΗΒ θα αποχωρήσει πιθανότατα στις αρχές του 2020 τα επίπεδα δαπανών θα είναι μικρότερα και άρα θα πρέπει να αναθεωρηθούν με βάση τον κανονισμό λειτουργίας του ΠΔΜ. Η μείωση των δαπανών θα μπορούσε να είναι κατά 17% όσο το μερίδιο του ΗΒ στο ΑΕΕ της ΕΕ ή κατά 17 δις € όσο η ακαθάριστη συνεισφορά του ΗΒ στον προϋπολογισμό της ΕΕ ή κατά 10 δις € όσο η καθαρή συνεισφορά του ΗΒ στον προϋπολογισμό. Κάθε κράτος προσπαθεί να βγει κερδισμένο από το προϋπολογισμό έχοντας θετικό ισοζύγιο μεταξύ εισφορών και χρημάτων, που λαμβάνει από την ΕΕ. Με δεδομένο ότι οι προτάσεις της ΕΕ για το νέο ΠΔΜ είναι να αυξηθούν οι δαπάνες για την περιφερειακή πολιτική, έχουν δημιουργηθεί ομάδες κρατών που προσπαθούν να επιβάλουν την πολιτική τους για τον τρόπο με τον οποίο θα αντισταθμιστούν τα ελλείμματα που προκύπτουν. Η συζήτηση αυτή αναμένεται να είναι «χρονοβόρα και αιματηρή» (Silvia Amaro, 2019, An unprecedented EU fight is coming who will pay the UK's share the budget after Brexit)

3.4.Επιπτώσεις του Brexit στις περιφέρειες της ΕΕ

Τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος προκάλεσαν αμέσως προβληματισμό και τριγμούς στο οικοδόμημα της ΕΕ. Ο συνδυασμός του Brexit με τις αρνητικές συνέπειες της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, του αυξανόμενου δημοσίου χρέους, των δημοσιονομικών ελλειμμάτων

πυροδότησε τις συζητήσεις γύρω από τις συνέπειες της εξόδου του ΗΒ στον προϋπολογισμό της ΕΕ και ιδιαίτερα στην περιφερειακή πολιτική της. Το 2018 δημοσιεύτηκαν τα αποτελέσματα μελέτης που ζητήθηκε από την Επιτροπή των Περιφερειών της ΕΕ (Commission for Economic Policy) για τον αντίκτυπο που θα έχει το Brexit στις περιφέρειες και τις πόλεις της ΕΕ καθώς και για το ποια κράτη μέλη θα πλήξει περισσότερο η απόσυρση αυτή. (t33-Levarlet.F, Seri.P, Zingaretti.C, Hrelja.D, Lorgeoux E, Assessing the impact of the UK's withdrawal from the EU on regions and cities in EU27). Στόχος της μελέτης ήταν να εντοπιστούν οι πιο εκτεθειμένες περιοχές στην αποχώρηση του ΗΒ για κάθε βιομηχανικό τομέα και να αναλυθούν οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις που θα επιφέρει το Brexit. Γνωρίζοντας ποιοι από τους έξι βασικούς τομείς της οικονομίας στη ΕΕ-27 (δηλαδή 1. οχήματα μεταφορών, 2. μηχανήματα, 3. Ηλεκτρονικά, 4. κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και έπιπλα, 5. Λαχανικά, τρόφιμα και ξύλο, 6. χημικά πλαστικά) επηρεάζονται από τη στενή σχέση τους με το ΗΒ και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομία κάθε περιφέρειας, θα μπορούσαν οι περιοχές και τα κράτη εκ των προτέρων να προετοιμάσουν προτάσεις δράσης, ώστε κατά τη διαδικασία των διαπραγματεύσεων να είναι έτοιμα να ελαχιστοποιήσουν τις αρνητικές επιπτώσεις και να μεγιστοποιήσουν τα πιθανά τους κέρδη. Στη μελέτη αυτή η χαρτογράφηση των κοινωνικοοικονομικών δεσμών του ΗΒ και της ΕΕ των 27 καλύπτει μόνο τις εμπορικές ροές και όχι τις επενδύσεις από το ΗΒ στις περιφέρειες και τα κράτη της ΕΕ. Με τον υπολογισμό του δείκτη *περιφερειακής έκθεσης στο Brexit* (Brexit Regional Exposure Index) προσδιορίστηκε για κάθε τομέα ποιες χώρες και περιοχές είναι πιθανό να επηρεάσει περισσότερο το Brexit. Ο δείκτης υπολογίστηκε σε τρία διαφορετικά στάδια

χρησιμοποιώντας ενδιάμεσους δείκτες : **1)** Στο πρώτο στάδιο υπολογίστηκε ο δείκτης Nacional Size exposure Index (**δείκτης έκθεσης σε εθνικό επίπεδο**) κάθε τομέα για κάθε χώρα .

$$Size Exposure = \frac{X_j^{i,UK}}{\sum_i X_j^{i,World}} = \frac{Sector's Exports to the UK}{Total Country Exports to the World}$$

Όπου $X_j^{i,UK}$ είναι οι εξαγωγές του τομέα i από τη χώρα j , που εξάγονται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ο παρονομαστής $X_j^{i,World}$ αντιπροσωπεύει το άθροισμα του συνόλου των εξαγωγών από όλους τους τομείς της χώρας j στον κόσμο. Ο δείκτης αυτός δείχνει την σημασία του ΗΒ ως προορισμό εξαγωγών μιας ομάδας προϊόντων που παράγονται σε μια χώρα, **2)** Σε δεύτερο στάδιο υπολογίστηκε ο δείκτης Brexit Regional Exposure Index (**δείκτης περιφερειακής έκθεσης στο Brexit**) που αναλύει την παραγωγική δομή που υπάρχει σε περιφερειακό επίπεδο, ώστε να προσδιοριστούν οι περιφέρειες με τις μεγαλύτερες εξαγωγές προς το ΗΒ σε τρεις παραγωγικούς τομείς. Ο δείκτης αυτός υπολογίστηκε ως η διαφορά του ποσοστού απασχόλησης των ατόμων εντός μιας περιοχής i στο τομέα j και του εθνικού μέσου όρου απασχόλησης στον τομέα j και **3)** Στο τελευταίο στάδιο υπολογίστηκε ο δείκτης **Herfinddahl Hirschman Index**, για κάθε μια από τις περιφέρειες NUTS 2 της ΕΕ των 27. Η παραδοχή πάνω στην οποία βασίστηκε ο υπολογισμός του δείκτη αυτού είναι ότι όσο περισσότερο ανεπτυγμένη και πολύπλοκη είναι η οικονομική δομή μιας περιφέρειας είναι πιθανό να είναι πιο ανθεκτική η περιοχή αυτή στις επιπτώσεις του Brexit που συνδέονται με τις εμπορικές ροές. Ο δείκτης υπολογίστηκε από τον ακόλουθο τύπο:

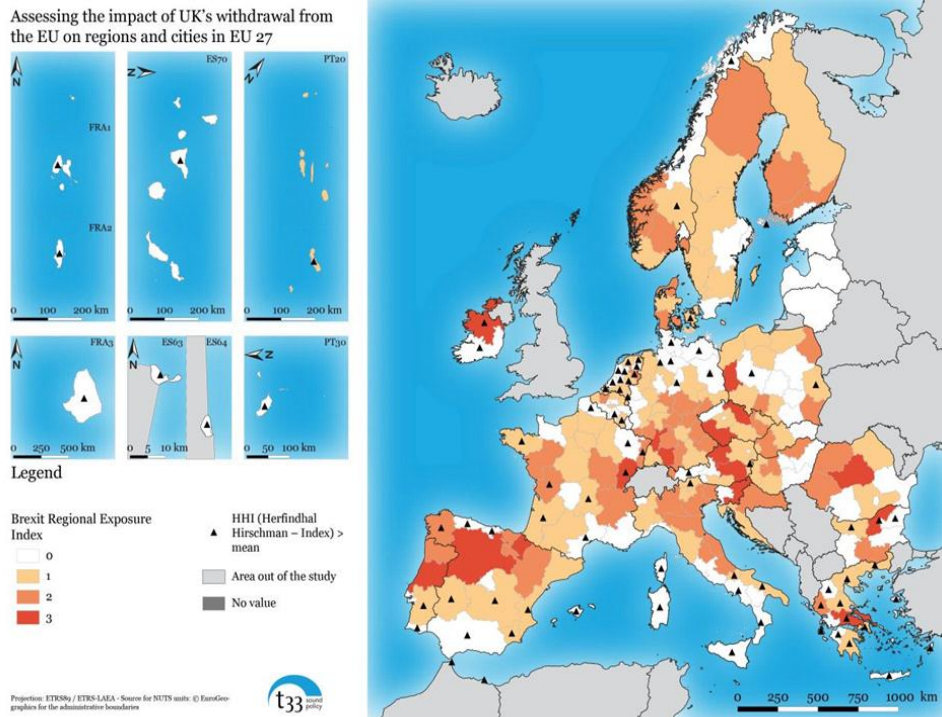
$$H = \sum_{i=1}^N s_i^2$$

Όπου S_i είναι το σύνολο των εργαζομένων στο κλάδο i από το συνολικό αριθμό εργαζομένων στην περιοχή. N είναι ο αριθμός των τομέων. Έτσι, σε μια περιοχή με δύο τομείς που στο καθένα απασχολείται το 50 % των εργαζομένων, ο Herfindahl Hirschman Index ισούται $0.50^2 + 0.50^2 = 1/2$. Ο Herfindahl Hirschman Index (H) κυμαίνεται από $1 / N$, όπου N είναι ο αριθμός των τομέων της περιοχής. Όσο υψηλότερη είναι η τιμή του δείκτη τόσο λιγότερο διαφοροποιημένη (άρα εξειδικεύεται) σε ένα τομέα η περιφέρεια .

3.4.1. Χώρες και περιφέρειες της ΕΕ περισσότερο εκτεθειμένες στο Brexit

Τα αποτελέσματα βασίστηκαν στην μελέτη περιπτώσεων από επτά τοπικές περιφέρειες σε διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης, δηλαδή ομοσπονδιακή πολιτεία, περιφέρεια, πόλη. Το σχήμα 3 απεικονίζει το συνθετικό δείκτη περιφερειακής έκθεσης στο Brexit σε τιμές από 0 έως 3. Επίσης, το δείκτη ΗΗΙ, που δείχνει τις λιγότερο διαφοροποιημένες, δηλαδή περιοχές εξειδικευμένες σε ένα τομέα και άρα ευάλωτες στο Brexit . Με το σκούρο χρώμα παρουσιάζονται περιφέρειες που θα επηρεαστούν περισσότερο. Όπως παρατηρούμε, ευάλωτες είναι οι περιφέρειες της Ιρλανδίας, της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Πολωνίας, του Βελγίου και της Ολλανδίας.

Σχήμα 3 :Περιφερειακός δείκτης έκθεσης Brexit

Πηγή :t33 (Assessing the impact of the UK's withdrawal from the EU on regions and cities in EU27,2018)

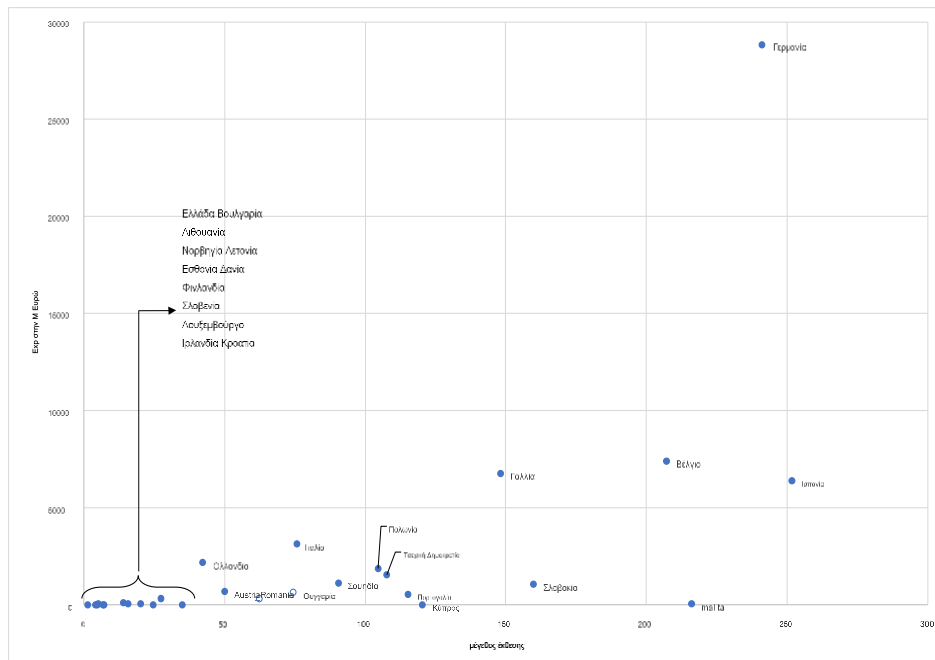
Στη συνέχεια η μελέτη παρουσιάζει τα αποτελέσματα για κάθε ένα από τους έξι τομείς σύμφωνα με την ονοματολογία του Εναρμονισμένου συστήματος ¹⁹ τομέων της οικονομίας .

¹⁹ Το εναρμονισμένο σύστημα (ΕΣ) είναι μια διεθνής ονοματολογία για την κατάταξη των προϊόντων. Αυτό επιτρέπει στις συμμετέχουσες χώρες την ταξινόμηση των εμπορεύσιμων αγαθών σε κοινή βάση για τελωνιακούς σκοπούς.

3.4.1.1. Οχήματα μεταφοράς

Ο τομέας αυτός περιλαμβάνει αυτοκίνητα ,τρακτέρ κρουαζιερόπλοια πλοία αεροσκάφη διαστημόπλοια άλλα μηχανοκίνητα οχήματα και μέρη τους. Στο σχήμα 4 βλέπουμε ποια κράτη θα επηρεαστούν περισσότερο από το Brexit σε σχέση με την κλίμακα εξαγωγών τους προς αυτό. Οι χώρες που τοποθετούνται ψηλότερα και προς τα δεξιά στο γράφημα είναι περισσότερο εκτεθειμένες.

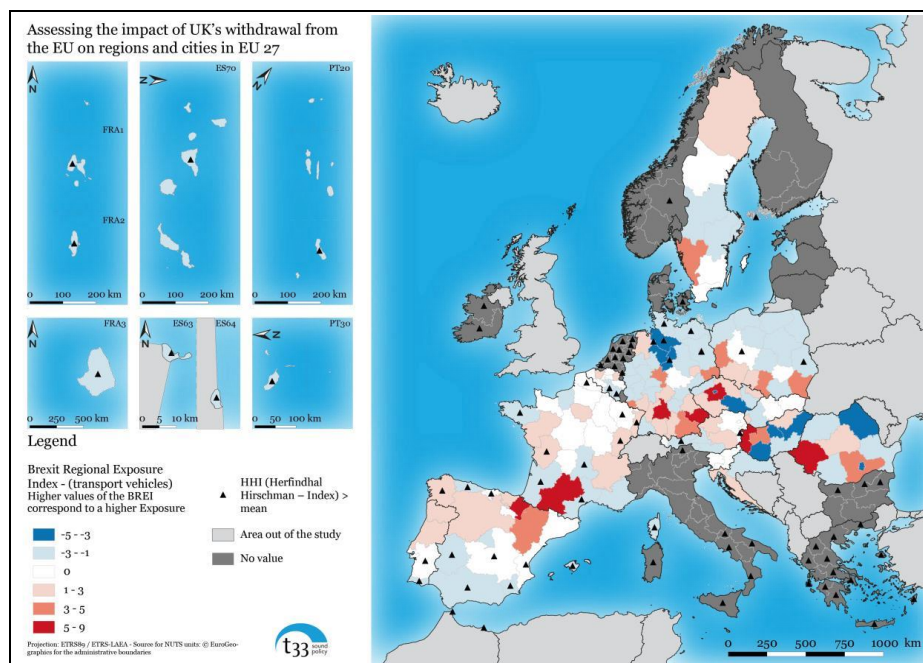
Σχήμα 4: Κράτη εκτεθειμένα στο Brexit με βάση τις εξαγωγές στο τομέα «Οχήματα Μεταφοράς»

Πηγή :t33 (Assessing the impact of the UK’s withdrawal from the EU on regions and cities in EU27,2018)

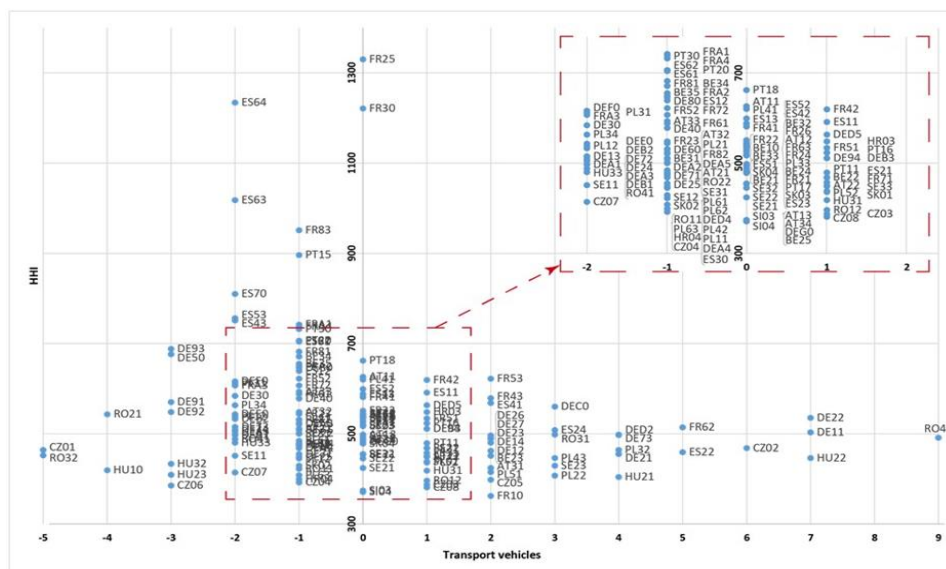
Στον κάθετο άξονα βλέπουμε το σύνολο των εξαγωγών οχημάτων μεταφοράς προς το ΗΒ σε εκατομμύρια €. Στον οριζόντιο άξονα έχουμε το μέγεθος εξαγωγών του κλάδου προς το ΗΒ διαιρεμένο με το σύνολο του μεγέθους εξαγωγών του κράτους στον κόσμο. Η χώρα που φαίνεται ότι θα επηρεαστεί περισσότερο είναι η Γερμανία. Προχωρώντας σε μεγαλύτερη ανάλυση στο σχήμα 5 και 6 βλέπουμε τις πραγματικές τιμές BREI και HHI για όλες τις περιφέρειες της ΕΕ 27. Παρατηρούμε ότι υπάρχουν περιοχές που είναι πολύ εκτεθειμένες σε αντίθεση με την χώρα στην οποία ανήκουν.

Σχήμα 5 Δείκτης έκθεσης στο Brexit στο τομέα «Οχήματα μεταφοράς» σε επίπεδο περιφέρειας

Πηγή :t33 (Assessing the impact of the UK's withdrawal from the EU on regions and cities in EU27,2018

Σχήμα 6. Περιοχές περισσότερο εκτεθειμένες στο τομέα «Οχήματα μεταφοράς»

Πηγή :133 (Assessing the impact of the UK's withdrawal from the EU on regions and cities in EU27,2018)

Οι περιοχές αυτές είναι η Vest (RO42) της Ρουμανίας, οι Studgard (DE11) και Niederbayrn (D22) της Γερμανίας και η Midi-Pyrenees (FR62) της Γαλλίας. Οι περιοχές αυτές έχουν μεγάλο αριθμό εξαγωγών προς το ΗΒ. Η βιομηχανική ανάπτυξη της περιοχής Vest της Ρουμανίας οφείλεται στη εξορυκτική δραστηριότητα. Στην περιοχή υπάρχει ένα από τα μεγαλύτερα συγκροτήματα παραγωγής χάλυβα, η βιομηχανία Mittal Steel Company, η οποία το 2006 συνενώθηκε με την εταιρεία Arcelor δημιουργώντας την Arcelor Mittal, μια από τις μεγαλύτερες χαλυβουργικές εταιρείες του κόσμου, η οποία διοικείται από το Λονδίνο. Στην περιοχή Studgard έχουν την έδρα τους εταιρείες, όπως η Daimler, Porsche, Bosch, IBM και πολλές καινοτόμες μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Οι εταιρείες παραγωγής της περιοχής προωθούν περισσότερο από το ήμισυ των πωλήσεων τους στο

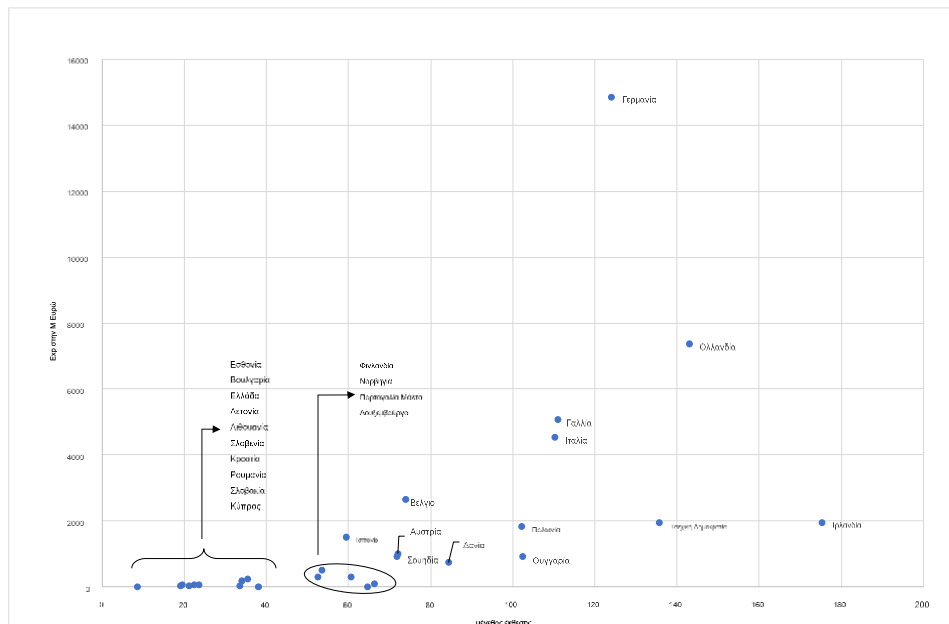
εξωτερικό. Στην περιοχή Niederbayrn (D22) είναι εγκαταστημένες βιομηχανίες αυτοκινήτων με το μεγαλύτερο εργοστάσιο της BMW, το οποίο παράγει περίπου 270.000 αυτοκίνητα το χρόνο. Η επόμενη περιοχή που θα επηρεαστεί είναι η Γαλλική Midi-Pyrenees (FR62), η οποία κατέχει στρατηγική θέση ανάμεσα στον Ατλαντικό και την Μεσόγειο. Έχει το μεγαλύτερο αριθμό γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε ολόκληρη την Γαλλία με 60.000 αγροκτήματα σε ενεργό χρήση και ανεπτυγμένη βιομηχανία τροφίμων με παραγωγή 4,6 δισεκατομμυρίων € κάθε χρόνο. Στην περιοχή τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει επενδύσεις με εγκατάσταση μεγάλων επιχειρήσεων, όπως η Airbus EADS Alcatel Siemens Bosch, και συνδέονται στενά με τον τομέα των οχημάτων μεταφορών. Μια διακοπή των εμπορικών σχέσεων με το HB θα επιβαρύνει τις εταιρείες αυτές.

3.4.1.2 Μηχανήματα

Αυτή η ομάδα δραστηριοτήτων περιλαμβάνει διάφορους τύπους συσκευών ηλεκτρονικών και μηχανικών, όπως υπολογιστές, παιχνίδια, οπτικές ίνες, ορθοπεδικές συσκευές. Στο σχήμα 7 βλέπουμε ποιες χώρες είναι εκτεθειμένες στο Brexit με βάση τις εξαγωγές τους στο τομέα μηχανημάτων.

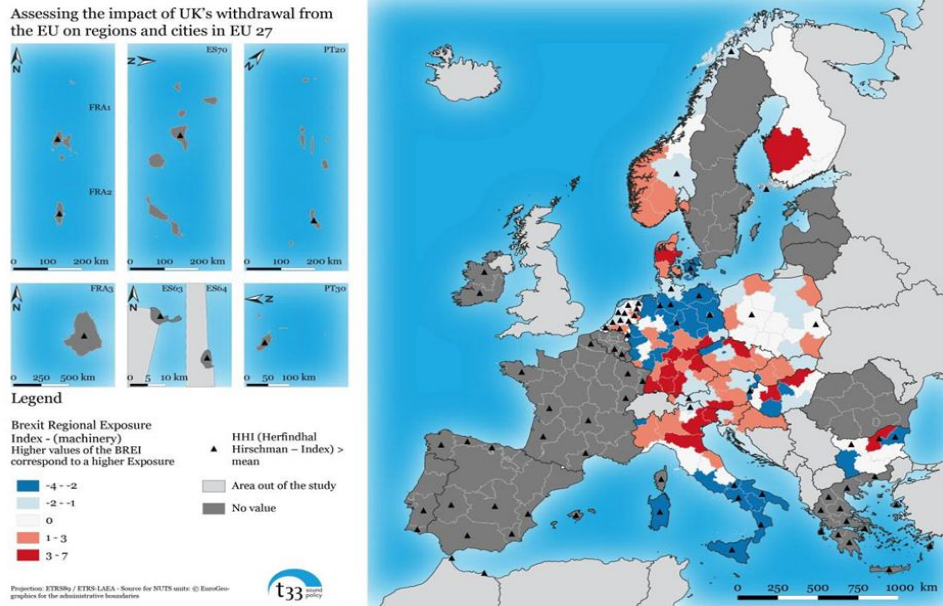
Σχήμα 7: Κράτη εκτεθειμένα στο Brexit με βάση τις εξαγωγές στο τομέα «Μηχανήματα»

Πηγή :t33 (Assessing the impact of the UK's withdrawal from the EU on regions and cities in EU27,2018

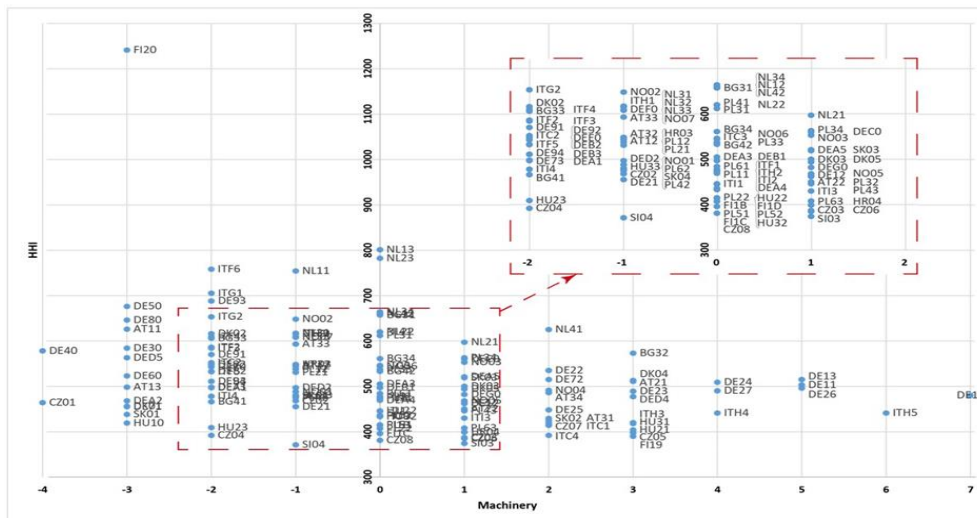
Η Γερμανία και η Ολλανδία είναι οι πιθανώς τα περισσότερο εκτεθειμένα κράτη . Στα σχήματα 8 και 9 βλέπουμε τις περιφέρειες της ΕΕ27 που είναι εκτεθειμένες στο Brexit με τον υψηλότερο δείκτη BREI και ΗΗΙ στο τομέα «Μηχανήματα».

Σχήμα 8. Δείκτης έκθεσης» στο Brexit στον τον τομέα «Μηχανήματα» σε επίπεδο περιφέρειας

Πηγή :t33 (Assessing the impact of the UK's withdrawal from the EU on regions and cities in EU27,2018)

Σχήμα 9 Περιοχές περισσότερο εκτεθειμένες στο τομέα «Μηχανήματα»

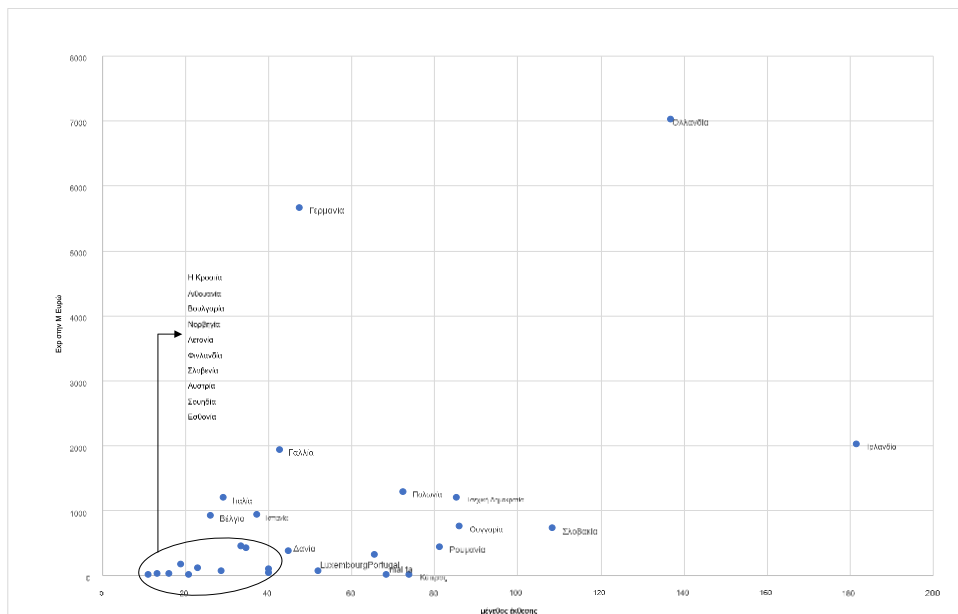
Πηγή :t33 (Assessing the impact of the UK's withdrawal from the EU on regions and cities in EU27,2018)

Παρατηρούμε ότι από την Γερμανία περισσότερο εκτεθειμένη είναι οι περιοχές: 1) Tubingen (DE14), μια περιοχή πλούσια σε εταιρείες που κατασκευάζουν εργαλεία και ειδικεύονται στην κατασκευή ειδικών μηχανημάτων, τα οποία χρησιμοποιούνται σε Hi-tech τομείς και 2) Stuttgart (DE11), Freiburg (DE13) και Unterfranken (DE26), οι οποίες είναι αρκετά ανεπτυγμένες και διαφοροποιημένες. Επιπλέον εκτεθειμένη φαίνεται να είναι η περιοχή Emilia Romagna (ITH5) της Ιταλίας, μια από τις πλουσιότερες περιοχές της Ευρώπης με μακρά παράδοση στην αυτοκινητοβιομηχανία, στην κατασκευή κινητήρων και μηχανών και με ισχυρό τραπεζικό και ασφαλιστικό κλάδο.

3.4.1.3 Ηλεκτρονικά είδη

Η ομάδα αυτή περιλαμβάνει ένα μεγάλο φάσμα προϊόντων όπως ηλεκτρονικά μηχανήματα ηλεκτρονικά κυκλώματα συσκευές εκπομπής ημιαγωγών για ραδιόφωνο τηλεοράσεις τηλέφωνο. Έτσι στο σχήμα 10 βλέπουμε τα κράτη μέλη που είναι εκτεθειμένα με βάση το μέγεθος εξαγωγών των προϊόντων αυτών στο ΗΒ και είναι η Ολλανδία η Ιρλανδία η Τσεχία και η Σλοβακία.

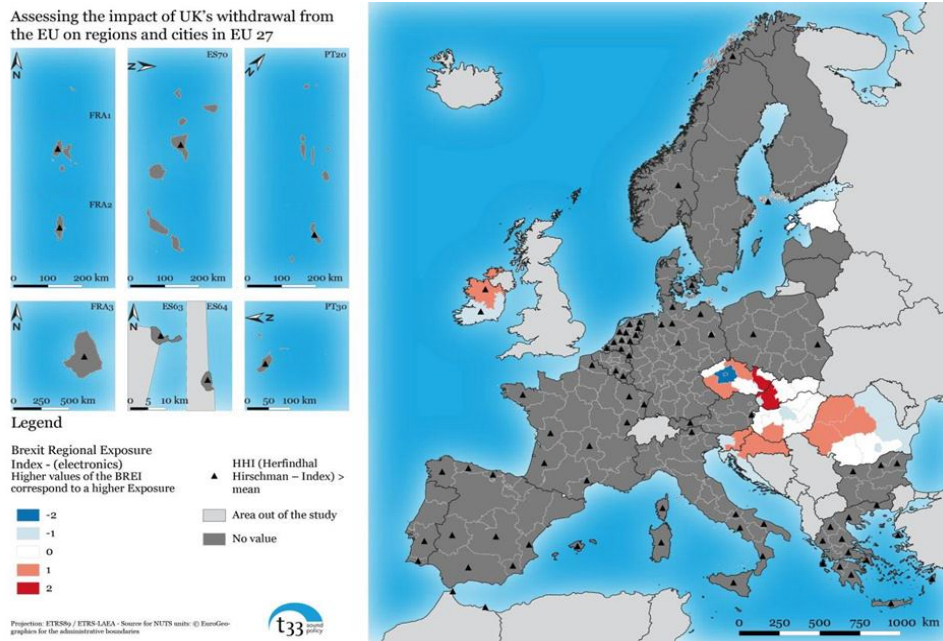
Σχήμα 10 . Κράτη εκτεθειμένα στο Brexit με βάση τις εξαγωγές στο τομέα « Ηλεκτρονικά Είδη»

Πηγή :t33 (Assessing the impact of the UK’s withdrawal from the EU on regions and cities in EU27,2018

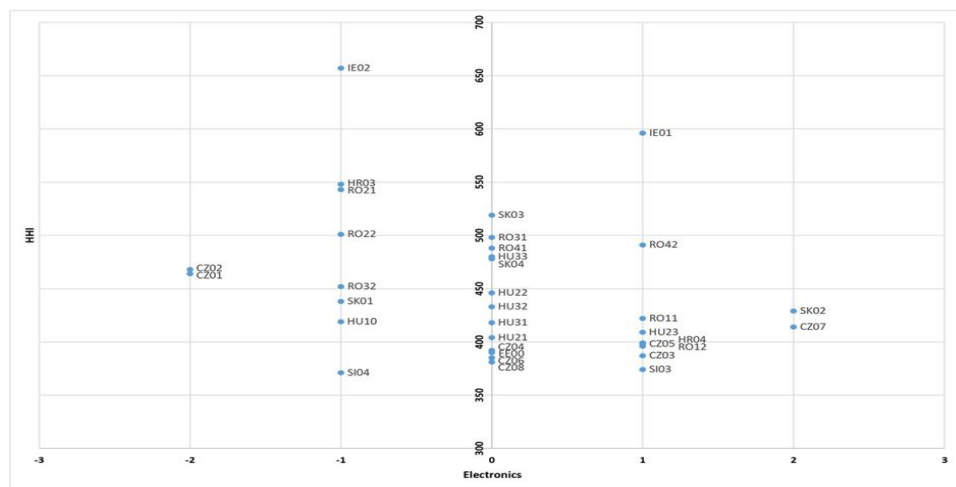
Σε περιφερειακό επίπεδο από τα σχήματα 11 και 12 παρατηρούμε ότι οι πιο εκτεθειμένες περιοχές με βάση τις μετρήσεις των δεικτών BREI και ΗΗΙ είναι Ζάραρντέ Σλοβενσκo (SK02) της Σλοβακίας και την περιοχή Střední Morava (CZ07) της Τσεχίας.

Σχήμα 11 Δείκτης έκθεσης στο Brexit επίπεδο περιφέρειας στον τομέα « Ηλεκτρονικά είδη»

Πηγή :t33 (Assessing the impact of the UK's withdrawal from the EU on regions and cities in EU27,2018

Σχήμα 12 Περιοχές περισσότερο εκτεθειμένες στο Brexit στον τομέα « Ηλεκτρονικά είδη»

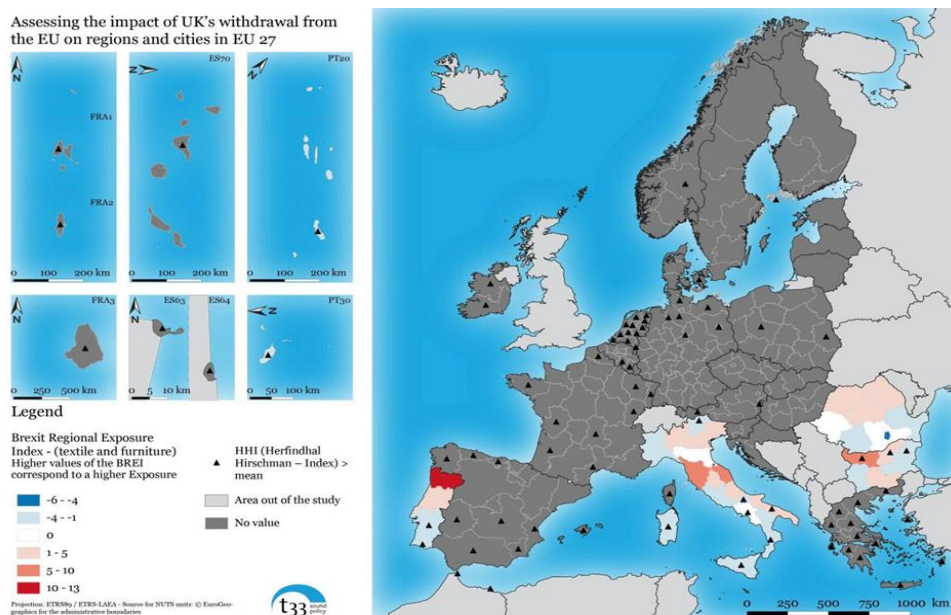

Πηγή :t33 (Assessing the impact of the UK's withdrawal from the EU on regions and cities in EU27,2018

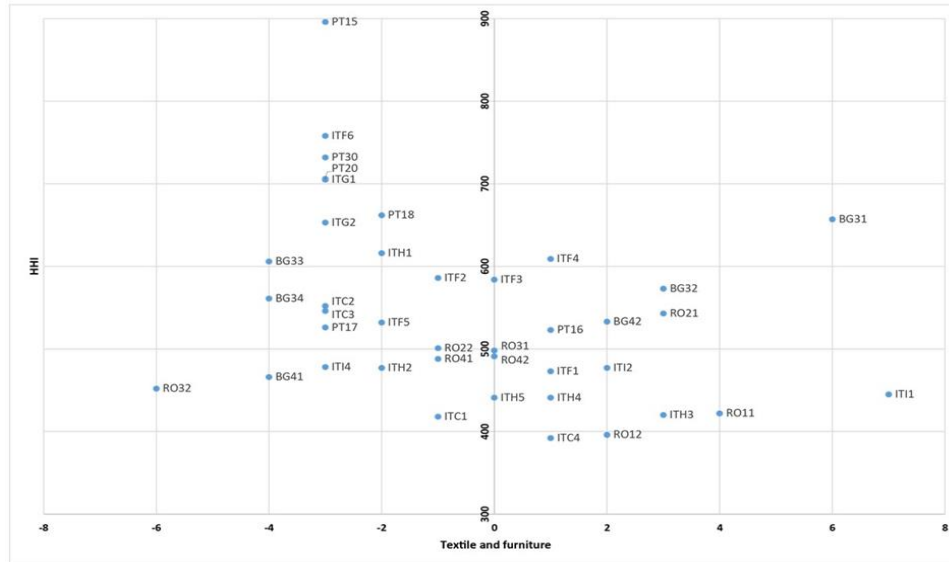
Στα επόμενα σχήματα 14 και 15 βλέπουμε τις τιμές BREI και ΗΗΙ για τις περιφέρειες της ΕΕ 27. Οι περιφέρειες που είναι περισσότερο εκτεθειμένες είναι από την Ιταλία η Toscana (IT1) και η Marche (IT3) περιοχές με παράδοση στην παραγωγή προϊόντων κλωστοϋφαντουργίας και επίπλων. Τα προϊόντα των δυο αυτών κλάδων από τη Ιταλία έχουν ακόμα μεγάλη ζήτηση στο ΗΒ.

Σχήμα 14 Δείκτης έκθεσης στο Brexit σε επίπεδο περιφέρειας για το τομέα «Υφάσματα και Έπιπλα»

Πηγή :t33 (Assessing the impact of the UK's withdrawal from the EU on regions and cities in EU27,2018

Σχήμα 15 Περιοχές περισσότερο εκτεθειμένες στο Brexit τομέα « Υφάσματα και έπιπλα».

Πηγή :t33 (Assessing the impact of the UK's withdrawal from the EU on regions and cities in EU27,2018)

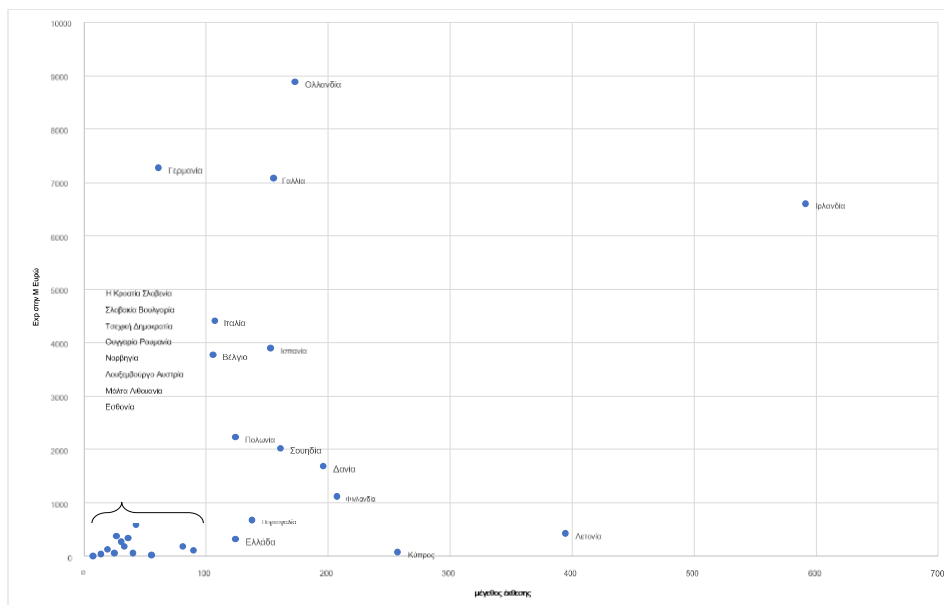
Επίσης εκτεθειμένες είναι οι περιφέρειες Norte (PT11) της Πορτογαλίας και Severozapaden (BG31) της Βουλγαρίας με την δεύτερη να έχει περισσότερες πιθανότητες να επηρεαστεί αρνητικά μια και ο δείκτης HHI είναι υψηλός .

3.4.1.5.Λαχανικά τρόφιμα και Ξύλο

Το σχήμα 14 απεικονίζει ποια κράτη μέλη είναι περισσότερο εκτεθειμένα στο Brexit με βάση τις εξαγωγές τους στο ΗΒ για τα εν λόγω προϊόντα .

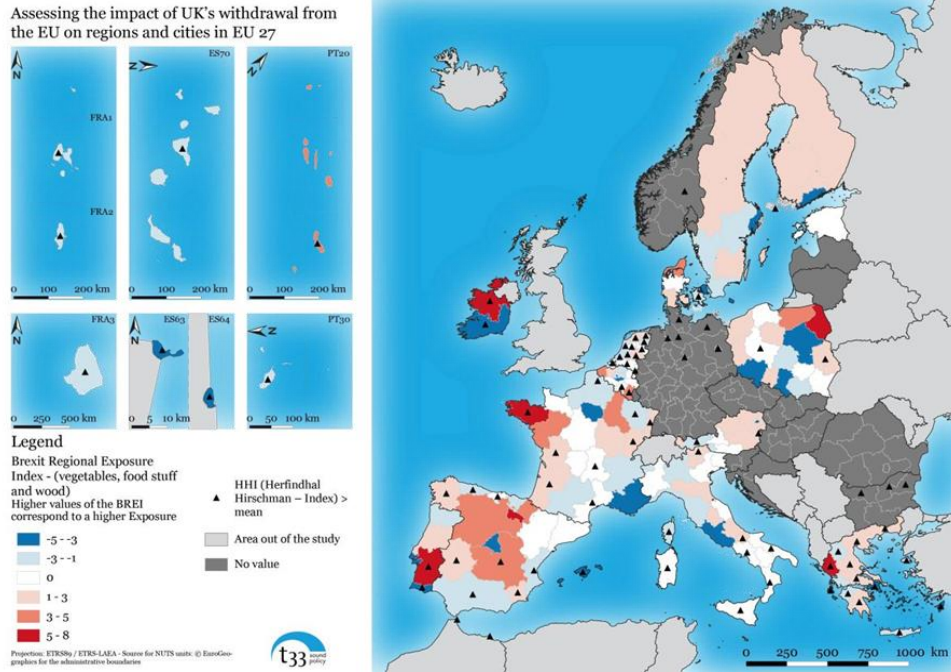
Σχήμα 16 Κράτη εκτεθειμένα στο Brexit με βάση τις εξαγωγές σε «Λαχανικά τρόφιμα και Ξύλο»

Πηγή :t33 (Assessing the impact of the UK's withdrawal from the EU on regions and cities in EU27,2018)

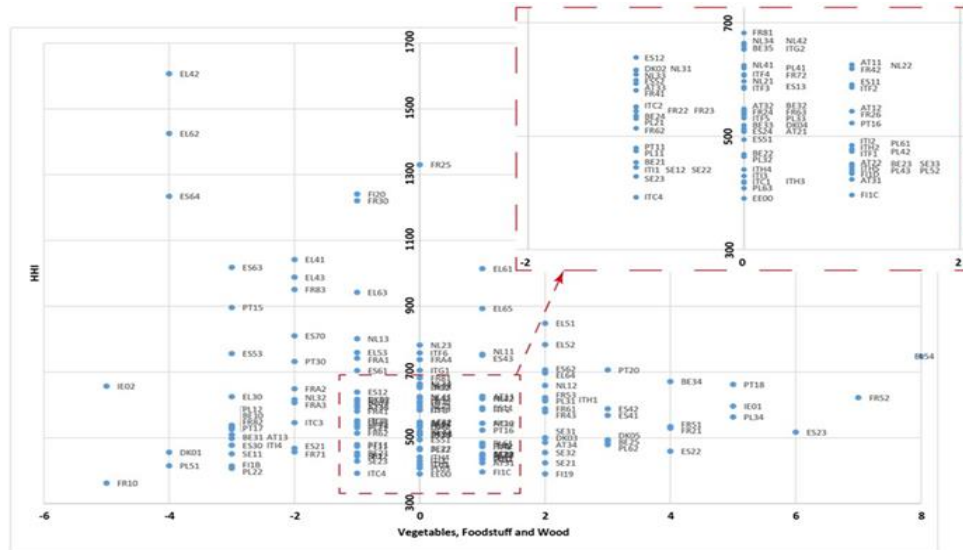
Παρατηρούμε ότι το Brexit θα έχει μεγαλύτερη επίδραση στην Ιρλανδία. Η χώρα εξάγει το μεγαλύτερο μέρος της γεωργικής της παραγωγής, καθώς και είδη διατροφής στο ΗΒ. Σε σχέση με το παρελθόν, το ιρλανδικό εμπόριο είναι λιγότερο εξαρτημένο από το ΗΒ, στον τομέα, όμως, «Λαχανικών, Τροφίμων και ξύλου» η Ιρλανδία είναι εκτεθειμένη σε μεγάλο βαθμό. Στα επόμενα σχήματα 17 και 18 βλέπουμε τις τιμές BREI και HHI για τις περιφέρειες της ΕΕ 27.

Σχήμα 17 Δείκτης έκθεσης στο Brexit σε επίπεδο περιφέρειας για το τομέα «Λαχανικά τρόφιμα και Ξύλο».

Πηγή :t33 (Assessing the impact of the UK's withdrawal from the EU on regions and cities in EU27,2018

Σχήμα 18 Περιοχές περισσότερο εκτεθειμένες στο τομέα «Λαχανικά Τρόφιμα και Ξύλο».

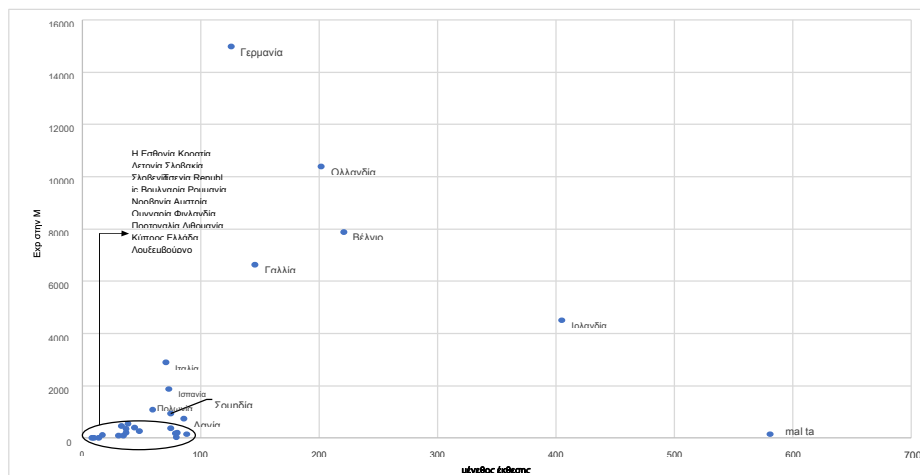
Πηγή :t33 (Assessing the impact of the UK's withdrawal from the EU on regions and cities in EU27,2018

Παρατηρούμε η πιο εκτεθειμένη περιφέρεια είναι η Ήπειρος (EL54) της Ελλάδας, μια περιοχή που έχει μεγάλη παραγωγή τυριών και εξάγει στο ΗΒ. Σχεδόν 10.000 άτομα απασχολούνται στον τομέα αυτό αντιπροσωπεύοντας το 15% των εργαζομένων στην οικονομία της περιφέρειας. Επόμενη περισσότερο εκτεθειμένη περιοχή είναι η Brittany (FR52) της Γαλλίας. Στην περιοχή αυτή υπάρχει μεγάλη ανάπτυξη στον τουρισμό, τη γεωργία και την αλιεία. Υπάρχει μεγάλη παραγωγή σε κρέας χοιρινό και βόειο, πουλερικά, ψάρια, λαχανικά, γάλα. Η περιφέρεια αυτή αντιπροσωπεύει το 10% της εθνικής παραγωγής της Γαλλίας και είναι αναμενόμενο επηρεαστεί σημαντικά από την έξοδο του ΗΒ.

3.4.1.6. Χημικά και πλαστικές ύλες

Στο τομέα αυτό στο σχήμα 19 βλέπουμε πως η μελέτη έδειξε ως περισσότερο εκτεθειμένα κράτη μέλη την Ιρλανδία και την Μάλτα

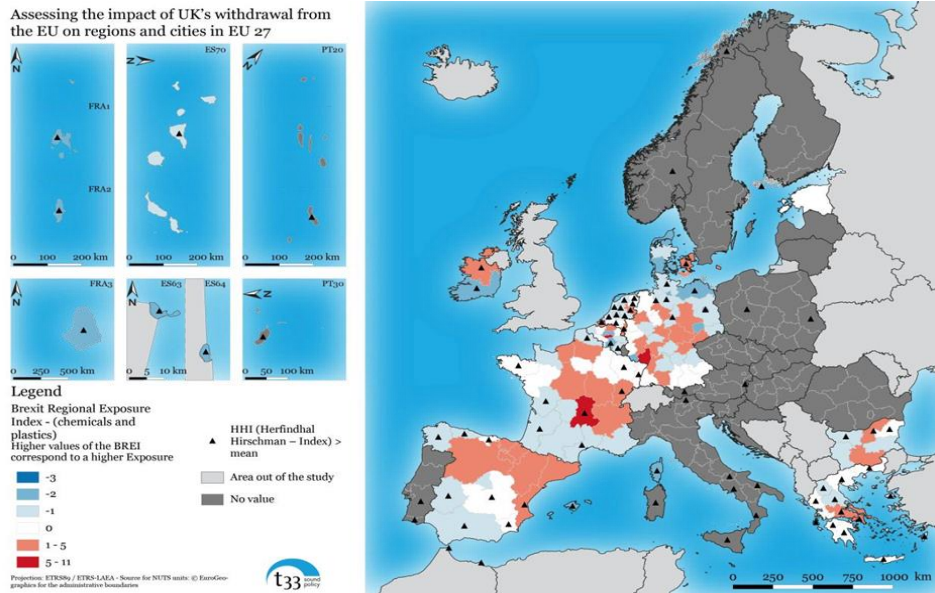
Σχήμα 19 Κράτη εκτεθειμένα στο Brexit με βάση τις εξαγωγές στα «Χημικά πλαστικά»

Πηγή :t33 (Assessing the impact of the UK's withdrawal from the EU on regions and cities in EU27,2018

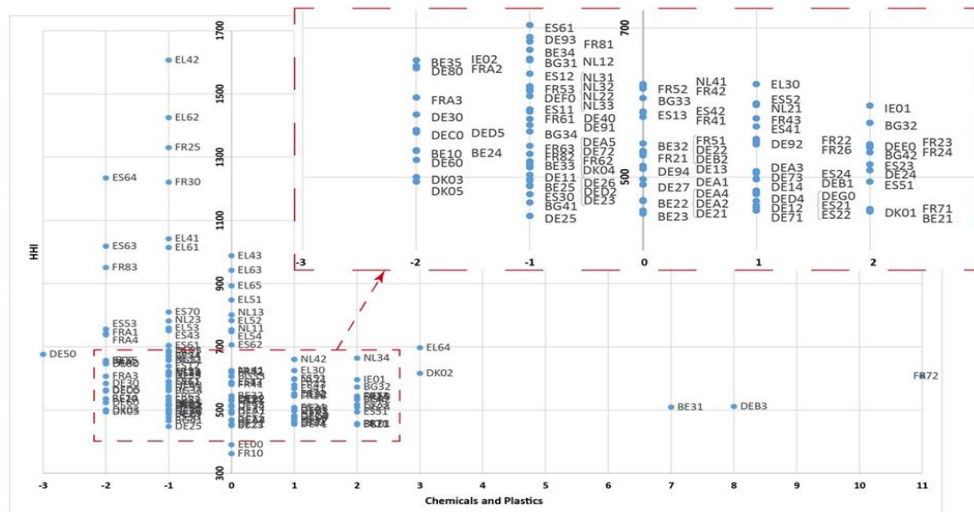
Η σε βάθος ανάλυση αποτυπώνεται στα σχήματα 20 κι 21 όπου βλέπουμε τις τιμές BREI και HHI για τις περιφέρειες της ΕΕ 27.

Σχήμα 20 Δείκτης έκθεσης στο Brexit σε επίπεδο περιφέρειας στο τομέα «Χημικά και πλαστικές ύλες»

Πηγή :t33 (Assessing the impact of the UK's withdrawal from the EU on regions and cities in EU27,201

Σχήμα 21 Περιοχές περισσότερο εκτεθειμένες στο Brexit στο τομέα «χημικά και πλαστικά»

Πηγή :t33 (Assessing the impact of the UK's withdrawal from the EU on regions and cities in EU27,2018

Με βάση τις τιμές που αποτυπώνονται στα παραπάνω σχήματα περισσότερο εκτεθειμένες περιοχές είναι η Auvergne (FR72) της Γαλλίας, η Rheinhessen-Pfalz (DE83) της Γερμανίας, η Brabant (BE31) του Βελγίου, η Στερεά Ελλάδα (EL64) της Ελλάδας και η Zeeland (NL 34) της Ολλανδίας. Η Auvergne (FR72) της Γαλλίας διαθέτει μια μεγάλη και ισχυρή βιομηχανική βάση, καθώς αποτελεί το «σπίτι» της Michelin. Η περιοχή διαθέτει μεγάλη παραγωγή κρασιού, τυριού και αγροτικών προϊόντων (Regions of France). Η περιφέρεια Rheinhessen-Pfalz (DE83) της Γερμανίας έχει έντονη βιομηχανική ανάπτυξη. Στην πόλη του Ludwigshafen υπάρχουν εργοστάσια της BASF SE, καθώς και χημικές εταιρείες, ενώ στη πόλη Germersheim εργοστάσια της Daimler AG, Mercedes. Επίσης, υπάρχει έντονη παραγωγική και εξαγωγική δραστηριότητα στη χημική βιομηχανία, εφόσον στην περιφέρεια αυτή φιλοξενείται σήμερα το μεγαλύτερο ενιαίο εργοστάσιο χημικών στον κόσμο. Στη περιοχή Brabant (BE31) του Βελγίου βιομηχανία και βιομηχανικός τομέας κυριαρχούν. Το 52% των μισθωτών θέσεων εργασίας στον βιομηχανικό τομέα της περιοχής βρίσκεται στη φαρμακευτική βιομηχανία, η οποία απασχολεί σχεδόν 20.000 άτομα. Η περιφέρεια φιλοξενεί την Glaxo Smith Kline, μια από τις σημαντικότερες φαρμακευτικές εταιρείες. Στην περιοχή της Στερεάς Ελλάδας (EL 64) στην Ελλάδα βρίσκονται πολλές μεταποιητικές βιομηχανίες πλαστικών και μετάλλων, καθώς και επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στις εξαγωγές χημικών και τροφίμων. Τέλος, στην περιοχή Zeeland (NL 34) της Ολλανδίας το ένα τρίτο της οικονομίας της περιφέρειας οφείλεται στην μεγάλη βιομηχανική παραγωγή χημικών και ενέργειας. Η χημική βιομηχανία στην περιοχή αυτή έχει εξαγωγές μεγαλύτερες από το μέσο ορό εξαγωγών της χώρας στον τομέα αυτό. Με περίπου 2.000 υπαλλήλους η

εταιρεία Dow είναι ο μεγαλύτερος βιομηχανικός εργοδότης στην περιφέρεια αυτή.

3.5. Μελέτη περιπτώσεων ως προς τις οικονομικές επιπτώσεις του Brexit σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Η έρευνα ολοκληρώθηκε με τη μελέτη πέντε περιπτώσεων σε επίπεδο ομοσπονδιακού κράτους, περιφέρειας και πόλης. Οι περιπτώσεις που μελετήθηκαν είχαν σχεδιαστεί, ώστε να δώσουν παραδείγματα για τον πιθανό αντίκτυπο του Brexit σε τοπικό επίπεδο, περιφερειακό επίπεδο, στους εργαζομένους ή σε διάφορους τομείς της οικονομίας. Με τη μελέτη των περιπτώσεων αυτών επιχειρήθηκε να καλυφθεί το σύνολο των πιθανών επιπτώσεων στη ροή των αγαθών και των υπηρεσιών και να ερευνηθούν επιπτώσεις στις επιχειρήσεις, στην απασχόληση και στις επενδύσεις, ώστε να προταθούν πιθανές στρατηγικές μείωσης των επιπτώσεων. Οι περιπτώσεις που επιλέχθηκαν να μελετηθούν ήταν οι περιοχές Heus-de-France και Bretagne της Γαλλίας, οι περιοχές Malopolskie και Lubelskie της Πολωνίας, η περιοχή Hessen της Γερμανίας, ο Δήμος LaLinea de la Concepcion της Ισπανίας και η περιοχή της Flandres του Βελγίου. Οι λόγοι επιλογής των περιοχών, καθώς και οι πιθανές επιπτώσεις ή ευκαιρίες παρουσιάζονται αναλυτικά για κάθε περίπτωση.

3.5.1. Περιοχές Heus-de-France και Bretagne (Γαλλία)

Οι περιοχές αυτές επιλέχθηκαν να μελετηθούν επειδή, λόγω της εγγύτητας τους με το ΗΒ, αποτελούν την «Ευρωπαϊκή πόρτα» της χώρας. Διαθέτουν πυκνό δίκτυο θαλάσσιας σύνδεσης και ισχυρή κοινωνικοοικονομική σχέση, αφού στην περιοχή Heus-de-France βρίσκεται και η «σήραγγα της Μάγχης» που ενώνει την Ευρώπη με το ΗΒ. Και για τις δυο περιοχές το ΗΒ αποτελεί σημαντικό ξένο επενδυτή. Η οικονομία της περιοχής Heus-de-France βρίσκεται σε πτώση αλλά παραμένει προσανατολισμένη στις βιομηχανικές δραστηριότητες, δηλαδή μεταφορές, παραγωγή αγαθών, γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής, ενώ επιπλέον έχουν αναπτυχθεί καινοτόμοι τομείς, όπως διαχείριση αποβλήτων. Η περιφερειακή οικονομία της Bretagne ειδικεύεται κυρίως στον τομέα της γεωργίας αλλά έχει αυξήσει και τις υπηρεσίες στην έρευνα και ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογιών. Επιπλέον, εξειδικεύεται σε δραστηριότητες στους τομείς της ναυτιλίας, αυτοκινήτων και ναυπήγησης βιομηχανίας. Και οι δυο περιοχές είναι στενά συνδεδεμένες με την οικονομία του ΗΒ.

Τα ευρωπαϊκά ταμεία χρηματοδοτούν την ερευνητική δραστηριότητα μεταξύ των περιοχών αυτών και του ΗΒ. Οι κύριοι τομείς εμπορίου μεταξύ Heus-de-France και ΗΒ είναι η αυτοκινητοβιομηχανία και η αλιεία, καθώς το 70% των αλιευμάτων της περιοχής προέρχονται από την αλιεία εντός της ΑΟΖ του ΗΒ. Για την περιοχή της Bretagne ο κύριος τομέας εξαγωγών είναι ο τομέας των αγροτικών προϊόντων και τροφίμων. Η μελέτη επισημαίνει τα σημαντικά προβλήματα που πιθανώς θα προκληθούν κατά την έξοδο του ΗΒ, μιας και θα πρέπει να υπάρξουν συμφωνίες για την αλιεία στα

Βρετανικά ύδατα, ώστε να μην επηρεαστούν οι Γάλλοι αλιείς. Ταυτόχρονα, η επαναφορά συνοριακών ελέγχων θα επιβραδύνει τις ροές εμπορευμάτων και ανθρώπων στα σύνορα. Η επαναφορά της βίζας θα επιφέρει προβλήματα στην παραμονή των Βρετανών τουριστών στην περιοχή ενώ αναμένονται και οικονομικές επιπτώσεις από την υποτίμηση της στερλίνας ως αποτέλεσμα της μείωσης των χρημάτων, που θα έχουν τη δυνατότητα να ξοδέψουν οι Βρετανοί τουρίστες. Επίσης, πιθανώς να προκληθούν δυσχέρειες στις ερευνητικές δραστηριότητες και τις ανταλλαγές των φοιτητών. Η μελέτη εντοπίζει ευκαιρίες που έχουν να κάνουν με την προσέλκυση επενδυτών, οι οποίοι θα αποχωρήσουν από το ΗΒ λόγω της ανησυχίας τους για την πρόσβαση στην αγορά της Ευρώπης. Και οι δυο περιοχές έχουν εκπονήσει προγράμματα για την ενημέρωση των επιχειρηματιών από το ΗΒ ενώ έχουν αναλάβει πρωτοβουλίες, προκειμένου να ενημερωθούν οι φορείς για νομικά θέματα που σχετίζονται με το Brexit. Σημαντικό γεγονός αποτελεί το άνοιγμα Περιφερειακού Γραφείου για την προώθηση των επιχειρήσεων ενώ η διαδικασία διαπραγματεύσεων παρακολουθείται στενά από ομάδα εργασίας που διοικούνται από τα περιφερειακά συμβούλια.

3.5.2. Περιοχές Malopolskie και Lubelskie Voivodeship (Πολωνία)

Οι περιοχές αυτές βρίσκονται στην Πολωνία. Οι επιπτώσεις που μελετήθηκαν σχετίζονται με θέματα μετανάστευσης και εξαγωγής αγαθών προς το ΗΒ. Επίσης, μελετήθηκαν οι πιθανές συνέπειες από την μείωση της χρηματοδότησης των περιοχών της Πολωνίας, εάν επιλεγεί το σενάριο

μείωσης του προϋπολογισμού για την Περιφερειακή Πολιτική Συνοχής. Η περιοχή Malopolskie βρίσκεται στο νότο της Πολωνίας και αποτελεί τουριστικό προορισμό μαζί με την πρωτεύουσα της περιφέρειας, την Κρακοβία. Η περιοχή αντιπροσωπεύει το 7,8% του ΑΕΠ της χώρας. Η περιοχή Lubelskie βρίσκεται στα ανατολικά της χώρας και χαρακτηρίζεται από το σημαντικό ρόλο που έχει ο γεωργικός τομέας στην οικονομία της περιοχής, εφόσον απασχολεί το 23,3% του ενεργού πληθυσμού της περιφέρειας. Ο τομέας των γεωργικών ειδών και ειδών διατροφής αποτελεί το 63% του συνόλου των εξαγωγών της περιφέρειας ενώ το ΗΒ αποτελεί την δεύτερη μεγαλύτερη εξαγωγική αγορά μετά τη Γερμανία. Η περιοχή Malopolskie έχει υποστεί μεγάλη μετανάστευση πληθυσμού προς το ΗΒ, της τάξεως του 26,4%. Οι ηλικιακές ομάδες από 20-29 και 30-39 ετών είχαν σαν κύριο προορισμό το ΗΒ και είναι επί το πλείστον μορφωμένοι, οι οποίοι δεν μπορούσαν να βρουν δουλειά στην περιοχή τους.

Στην περίπτωση αυτή μελετήθηκαν οι δυσμενείς επιπτώσεις που πιθανώς θα επιφέρει το Brexit στην πολωνική μετανάστευση, μιας και θεωρείται πιθανή η επιστροφή πολλών Πολωνών από το ΗΒ. Τα σενάρια που έχουν επεξεργαστεί έχουν ανάλογες επιπτώσεις και εξαρτώνται από τις διαπραγματεύσεις για το είδος της σχέσης του με την ΕΕ μετά την έξοδο. Το χειρότερο σενάριο, σύμφωνα με το οποίο ένας αριθμός Πολωνών θα αναγκαστεί να επιστρέψει στη χώρα του, έχει αρνητικές και θετικές επιπτώσεις. Αρνητικές, διότι ένας αριθμός ατόμων που θα επιστρέψουν θα ανεβάσει τα ποσοστά ανεργίας και θα μειώσει τις ροές εμβασμάτων των μεταναστών προς τους οικείους του που διέμεναν στην Πολωνία, προκαλώντας μείωση της κατανάλωσης σε περιοχές της χώρας. Στην οικονομία των περιοχών το αρνητικό αντίκτυπο θα προέλθει α) από την

μείωση των κονδυλίων, που εισπράττει η χώρα από την ΕΕ, γιατί, όπως προαναφέρθηκε το πιθανό σενάριο είναι να μειωθούν τα χρήματα που παίρνει η Πολωνία από τον κοινοτικό προϋπολογισμό και **β)** λόγω του ισχυρού πλήγματος που θα δεχτούν οι εξαγωγές των προϊόντων, επειδή το ΗΒ αποτελεί τον δεύτερο μεγαλύτερο ξένο δέκτη προϊόντων. Οι θετικές επιπτώσεις πιθανολογείται ότι θα προκύψουν από την επιστροφή των μεταναστών, οι οποίοι έχουν αποκτήσει δεξιότητες και γνώση ξένης γλώσσας. Οι έρευνες που έγιναν έδειξαν ότι όσοι είχαν επαναπατριστεί πριν το Brexit, ακόμα και εάν δεν είχαν υψηλά προσόντα, διέθεταν, εντούτοις, εμπειρία από το εξωτερικό και ειδικά από το ΗΒ, η οποία τους βοήθησε να βρουν εργασία στην πατρίδα τους

3.5.3. Περιοχή Hessen (Γερμανία)

Το Hessen αποτελεί ένα από τα ομόσπονδα κρατίδια της Γερμανίας. Βρίσκεται στο κέντρο της χώρας και δεν συνορεύει με καμία γειτονική χώρα. Το νότιο τμήμα του κρατιδίου είναι πιο πυκνοκατοικημένο από το βόρειο και οι κυριότερες πόλεις είναι η Frankfurt, το Wiesbaden στο νότο και η Kassel στο βορρά. Το ποσοστό ανεργίας στο κρατίδιο με τα δεδομένα του 2016 ήταν 3,9% κάτω από τον μέσο όρο της ανεργίας στη Γερμανία που ήταν στο 4,1%. Η περιφερειακή οικονομία του κρατιδίου χαρακτηρίζεται από έντονους διεθνείς οικονομικούς δεσμούς. Με στοιχεία του 2015 το 7,5% των εξαγωγών του κρατιδίου κατευθύνθηκε στο ΗΒ, καθιστώντας το την τρίτη μεγαλύτερη αγορά πωλήσεων. Οι σημαντικότεροι κλάδοι, που αντιπροσωπεύουν το 60% των εξαγωγών προς το ΗΒ, είναι η αυτοκινητοβιομηχανία, τα φαρμακευτικά και χημικά προϊόντα, τα

ηλεκτρονικά προϊόντα και τα μηχανήματα. Η Frankfurt και το London αποτελούν δυο μεγάλα οικονομικά κέντρα. Για το λόγο αυτό μεταξύ του κρατιδίου και του HB υπάρχει μεγάλος αριθμός άμεσων επενδύσεων. Σε τιμές 2014 20 δις € επενδύθηκαν από το κρατίδιο στο HB και 9 δις € από το HB προς το κρατίδιο αυτό, κυρίως σε τραπεζικές, χρηματοοικονομικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες.

Αυτό που προκύπτει από τη έρευνα είναι ότι με το Brexit αναμένεται να υπάρξει μείωση των εμπορικών συναλλαγών λόγω αστάθειας στις τιμές του συναλλάγματος καθώς και μείωση των άμεσων επενδύσεων. Αυτό πιθανώς να έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της απασχόλησης στο μεταποιητικό τομέα του κρατιδίου. Αντίθετα, στις εταιρίες παροχής υπηρεσιών το Brexit πιθανολογείται ότι θα έχει θετικές επιπτώσεις, επειδή ήδη έχει ανακοινωθεί η μετεγκατάσταση από το Λονδίνο στην Φρανκφούρτη 15 μεγάλων διεθνών τραπεζών από τις ΗΠΑ και την Ασία. Όλες οι μελέτες δείχνουν ότι λόγω της Φρανκφούρτης η περιοχή της Hessen ισχυροποιείται και μεταβάλλεται σε έναν τόπο ελκυστικό για επιχειρήσεις από τρίτες χώρες που επιθυμούν επιχειρηματικές τοποθεσίες στην Ευρώπη. Η πόλη της Φρανκφούρτης αποτελεί ελκυστική τοποθεσία στο κέντρο της Ευρώπης και το διεθνές της αεροδρόμιο έναν ευρωπαϊκό κόμβο. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι να ισχυροποιηθεί η περιφερειακή οικονομία του κρατιδίου. Οι εμπλεκόμενοι φορείς του κράτους- υπουργεία, κρατικοί φορείς, εμπορικά επιμελητήρια και υπηρεσίες προώθησης επιχειρήσεων- έχουν ήδη δραστηριοποιηθεί με στόχο την μείωση των πιθανών επιπτώσεων. Η πολιτειακή κυβέρνηση συμμετέχει στις συνομιλίες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Τα εμπορικά επιμελητήρια ενημερώνουν τους ηγέτες των επιχειρήσεων σχετικά με το Brexit μέσω διαδικτυακού τρόπου

καθώς και με ενημερωτικά δελτία. Η πολιτειακή κυβέρνηση με οικονομική αντιπροσωπεία, στην οποία συμμετείχε και η Υφυπουργός Οικονομικών, έχουν επιδοθεί σε δραστηριότητες marketing, ώστε να διαφημίσουν την Hessen ως τόπο εγκατάστασης επιχειρήσεων που απομακρύνονται από το City του Λονδίνου, αλλά και να προσελκύσουν επιχειρήσεις από άλλες χώρες.

3.5.4. Περιοχή Flandres (Βέλγιο)

Η περιφέρεια Flanders (Φλάνδρα) του Βελγίου βρίσκεται πολύ κοντά στο ΗΒ και γι' αυτό έχουν σημαντικές εμπορικές επαφές διαμορφώνοντας μια κοινή ιστορία. Η στρατηγική θέση των πόλεων της Φλάνδρας, όπως η Μπριζ, η Γάνδη, η Αμβέρσα, συνέβαλαν στο να καταστεί η περιοχή ιδιαίτερα επιθυμητή συνεργάτης για το ΗΒ. Ως γειτονική χώρα και εταίρος στην ΕΕ το ΗΒ αποτελούσε χώρα προτεραιότητας για το φλαμανδικό εμπόριο. Η περιοχή αυτή βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του Βελγίου και αντιπροσωπεύει το 45% του εδάφους του Βελγίου, στο οποίο είναι εγκατεστημένο το μεγαλύτερο μέρος της Βιομηχανίας της χώρας και βρίσκεται το μεγαλύτερο μέρος του εργατικού δυναμικού. Παράγει το 58% του ΑΕΠ της χώρας. Λόγω της κεντρικής της θέσης αποτελεί υλικοτεχνικό κόμβο και διαθέτει ολοκληρωμένες υποδομές συνδυασμένων μεταφορών. Οι εξαγωγές του Βελγίου προς το ΗΒ περιλαμβάνουν με βάση τα στοιχεία του 2013-15 μηχανοκίνητα οχήματα, ελκυστήρες, ποδήλατα και άλλα χερσαία οχήματα, αντιπροσωπεύοντας το 24,1% του συνόλου των βελγικών εξαγωγών προς το ΗΒ. Οι εξαγωγές διαμέσου των τεσσάρων λιμανιών, της

Αμβέρσας, της Γάνδης, της Οστάνδης και του Zeebruges²⁰, είναι παραδοσιακά προσανατολισμένες προς το ΗΒ.

Η ενδεχομένη έξοδος του ΗΒ από την τελωνειακή ένωση αναμένεται να έχει οικονομικό και πολιτικό αντίκτυπο στην περιφέρεια της Φλάνδρας, ιδίως στα λιμάνια, ως αποτέλεσμα της μεταβολής των εμπορικών σχέσεων και της μετατροπής της βελγικής ακτής σε εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Στην παραπάνω περίπτωση, η επιβολή δασμών και η εισαγωγή τελωνειακών διαδικασιών μεταξύ ΕΕ και ΗΒ θα επηρεάσει την περιοχή, με συνέπεια τα λιμάνια της Φλάνδρας να χάσουν σημαντικό μερίδιο από τη κυκλοφορία, γεγονός που θα μειώσει τις λιμενικές δραστηριότητες και κατά συνέπεια την απασχόληση στο τομέα αυτό. Από πολιτικής απόψεως, η δημιουργία εξωτερικών συνόρων στη βελγική ακτή θα δημιουργήσει προβλήματα που πρέπει να λυθούν και έχουν σχέση με τον τρόπο που θα εμποδιστεί η πρόσβαση στα λιμάνια των μεταναστατευτικών ροών, που επιθυμούν να κατευθυνθούν προς το ΗΒ. Για τη διαχείριση των προβλημάτων που θα προκύψουν έχει δημιουργηθεί ομάδα υψηλού επιπέδου από τη Βελγική Κυβέρνηση, ώστε να μελετήσει τους τομείς και τις συναλλαγές που θα επηρεαστούν από το Brexit. Παράλληλα, έχει συσταθεί ομάδα εργασίας Brexit με εκπροσώπους από τα λιμάνια του Βελγίου, ώστε προετοιμαστούν για τις επιπτώσεις της εξόδου στον ευρωπαϊκό λιμενικό τομέα. Στόχος της ομάδας είναι να επιτευχθεί μια επισκόπηση των επιπτώσεων του Brexit στον

---

²⁰ Zeebruges είναι ένα χωριό που βρίσκεται στην ακτή του Βελγίου αποτελεί υποδιάιρεση της Μπριζ, για την οποία αποτελεί το σύγχρονο λιμάνι της. Είναι το σημαντικότερο αλιευτικό λιμάνι του Βελγίου και η χονδρική αγορά ψαριών που βρίσκεται εκεί είναι μία από τις μεγαλύτερες στην Ευρώπη. Το λιμάνι λειτουργεί ως κεντρικό λιμάνι της Ευρωπαϊκής αυτοκινητοβιομηχανίας και είναι σημαντικό για την εισαγωγή, το χειρισμό και την αποθήκευση ενεργειακών προϊόντων, γεωργικών προϊόντων και άλλων γενικών φορτίων. Το Zeebrugge έχει το μεγαλύτερο τερματικό συγκρότημα Υγροποιημένου Φυσικού Αερίου στην Ευρώπη.

ευρωπαϊκό λιμενικό τομέα και οι πληροφορίες να διαβιβαστούν στους πολιτικούς διαπραγματευτές, για να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή συμφωνία μεταξύ των δυο πλευρών.

3.5.5. Δήμος La Linea de la Concepcion (Ισπανία)

Ο δήμος La Linea de la Concepcion είναι δήμος της περιοχής Capo de Gibrattal. Βρίσκεται στα νότιο τμήμα της επαρχίας Cadiz, δίπλα στα σύνορα του Γιβραλτάρ. Το 1969 ο δικτάτορας Franco έκλεισε τα σύνορα προκαλώντας διακοπή των εμπορικών σχέσεων, που ήταν απαραίτητες για την οικονομία των δυο περιοχών. Αποτέλεσμα ήταν η απώλεια πολλών θέσεων εργασίας και η μετανάστευση οικογενειών προς άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, όπως Βέλγιο, Γερμανία, Ελβετία, Γαλλία, Αγγλία. Η μελέτη τονίζει τις πιθανές επιπτώσεις για το δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα καθώς και τη ζωή Ισπανών και ξένων που ζουν στη La Linea. Η πόλη έχει περίπου 67.000 κάτοικους από τους οποίους οι 10.000 μετακινούνται περνώντας τα σύνορα κάθε μέρα ενώ το καλοκαίρι ο πληθυσμός αυξάνεται στις 87.000. Ο δήμος έχει από τα χαμηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης στην Ισπανία, γεγονός που συνδέεται με το μεγάλο ποσοστό ανεργίας που ήταν στο 35% το 2016. Ο σημαντικότερος οικονομικός τομέας της πόλης είναι οι υπηρεσίες, ιδίως σε σχέση με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Η χαμηλή ανάπτυξη του βιομηχανικού τομέα οφείλεται στη μεγάλη διαφορά που υπάρχει στη φορολογία μεταξύ LaLinea και Γιβραλτάρ, κάτι που προσελκύει Ισπανικές επενδύσεις περιορίζοντας την ανάπτυξη της πόλης. Η θέση της στα σύνορα

με το Γιβραλτάρ και ο μεγάλος αριθμός μετακινούμενων κατοίκων έχει αυξήσει τις τιμές των ενοικίων καθώς και των κατοικιών.

Ο δήμος φοβάται ότι το Brexit θα επιφέρει παρόμοιο αποτέλεσμα στις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις με το κλείσιμο των συνόρων το 1969. Σε μια περιοχή όπου η ανεργία είναι μεγάλη, πολλοί Ισπανοί κάτοικοι έχουν βρει απασχόληση στο Γιβραλτάρ. Η υποτίμηση της στερλίνας, μετά την έξοδο υπολογίζεται ότι θα προκαλέσει την περαιτέρω μείωση των μισθών μεγαλύτερη από το 20% που υπέστησαν μετά το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος. Ακόμα είναι πιθανό πολλοί εργαζόμενοι να χάσουν τη δουλειά τους με σοβαρές επιπτώσεις στις οικογένειές τους, που θα αναγκαστούν να μεταναστεύσουν σε ευνοϊκότερες περιοχές. Στην οικονομία οι επιπτώσεις θα επέλθουν από την μείωση των εξαγωγών και των εισαγωγών. Ο περιορισμός στην κίνηση των πολιτών θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στην πόλη λόγω της μείωσης των επενδύσεων, ιδίως από κατοίκους του Γιβραλτάρ.

Ο δήμος έχει αναθέσει την εκπόνηση σχεδίου για τη αντιμετώπιση των πολύπλοκων θεμάτων από το Brexit. Οι προτάσεις είναι η κατασκευή νέων υποδομών, για να κάνουν τα σύνορα προσιτά, να βελτιωθεί η κινητικότητα των ανθρώπων, να μειωθεί η φορολογία, ώστε να δοθεί η δυνατότητα επενδύσεων στη περιοχή και αύξησης των επενδύσεων, στο τουρισμό ώστε να γίνει εκμετάλλευση του πλεονεκτήματος ότι η πόλη έχει μεγάλη παραλιακή ζώνη. Ακόμη προτείνεται και η δημιουργία κέντρου εκπαίδευσης για να βοηθηθούν οι άνεργοι να βρουν δουλειά.

3.6. Συμπεράσματα της μελέτης

Καταλήγοντας, η μελέτη δείχνει ότι το Brexit προκαλεί παρατεταμένη πολιτική και οικονομική αστάθεια, επειδή αποτελεί την πρώτη περίπτωση αποχώρησης κράτους μέλους της ΕΕ. Οι επιπτώσεις αναμένεται να είναι μεγαλύτερες στις περιφέρειες της ΕΕ, που έχουν μεγάλο αριθμό εξαγωγών στο ΗΒ. Με τη μελέτη διαπιστώνεται η ανάγκη για βοήθεια στη χάραξη πολιτικών σε επίπεδο κυβερνήσεων, με στόχο τη επίτευξη ικανοποιητικών εμπορικών συμφωνιών μεταξύ ΕΕ27 και ΗΒ. Το σημαντικότερο συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι οι ΟΤΑ θα πρέπει παίξουν ενεργό ρόλο στις διαπραγματεύσεις για τα αποτελέσματα του Brexit, αφού αυτά διαφοροποιούνται μεταξύ των περιφερειών ακόμα και της ίδιας χώρας. Επομένως, είναι αναγκαίο να υπάρξουν ξεχωριστές συμφωνίες, που θα λαμβάνουν υπόψη τις εδαφικές και τομεακές ιδιαιτερότητες. Είναι σημαντικό οι ΟΤΑ να έχουν σαφή εικόνα των τομέων εξαγωγής, στους οποίους είναι εκτεθειμένες οι περιοχές τους. Για το λόγο αυτό και για την καλύτερη προετοιμασία θα πρέπει οι μελέτες να αυξηθούν και να είναι πιο λεπτομερείς, ώστε να υπάρξουν ρυθμίσεις για το καθεστώς κάθε τομέα στρατηγικής σημασίας που υπάρχει σε κάθε περιοχή. Το κόστος των μελετών είναι μεγάλο και γι' αυτό το λόγο θα πρέπει οι τοπικές και περιφερειακές αρχές να έχουν ηγετικό ρόλο στις σε βάθος αναλύσεις, ώστε να προσδιοριστούν οι κρίσιμοι μοχλοί καθώς και οι περιφερειακές προτεραιότητες σε αυτή την παρατεταμένη διαπραγμάτευση του Brexit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η Περιφερειακή πολιτική της ΕΕ μετά το 2020

4.1 «Λευκή Βίβλος²¹»

Το Μάρτιο του 2017 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσε τις προτάσεις της για το μέλλον της Ευρώπης. Σε ένα κόσμο που αλλάζει, η ΕΕ καλείται να διαδραματίσει ένα νέο ρόλο και να αντιμετωπίσει νέες προκλήσεις. Η αποχώρηση του ΗΒ, οι αυξημένες απειλές και ανησυχίες για την ασφάλεια και τα σύνορα της Ένωσης, η οικονομική κρίση και τα προβλήματα ανεργίας που έχουν δημιουργηθεί σε μια ήπειρο που γεννά έχουν κάνει επιτακτική την ανάγκη να αναπροσαρμοστεί το όραμα της Ευρώπης και να δοθούν νέες απαντήσεις στο παλιό ερώτημα «Ποιο είναι το μέλλον που θέλουμε για εμάς τους ίδιους, για τα παιδιά μας και για την Ένωσή μας» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017, Λευκή βίβλος για το μέλλον της Ευρώπης: 7) Για το λόγο αυτό διατυπώθηκαν πέντε σενάρια προσπαθώντας να απεικονίσουν την κατάσταση που θα βρίσκεται η Ένωση το 2025. Η

---

²¹Οι λευκές βίβλοι που εκδίδονται από την Επιτροπή είναι έγγραφα που περιλαμβάνουν προτάσεις δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) σε συγκεκριμένους τομείς. Ο σκοπός μιας λευκής βίβλου είναι να βοηθήσει να αρχίσει μια συζήτηση με το κοινό, τους ενδιαφερόμενους, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο προκειμένου να καταστήσει εύκολη την επίτευξη πολιτικής συναίνεσης.

«Λευκή Βίβλος» συζητήθηκε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στα Εθνικά Κοινοβούλια, στις Τοπικές και Περιφερειακές ενότητες, ώστε να βγουν συμπεράσματα και τα 27 εναπομείναντα κράτη μέλη να αποφασίσουν από κοινού ποιος συνδυασμός χαρακτηριστικών από τα πέντε σενάρια θα είναι ο καλύτερος για το συμφέρον των πολιτών της Ευρώπης.

4.1.1 Σενάριο 1 «Συνεχίζουμε κανονικά»

Με το σενάριο αυτό η ΕΕ27 επικεντρώνει την προσοχή της στην επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος θετικών μεταρρυθμίσεων στο πνεύμα των κατευθύνσεων της Επιτροπής και της Δήλωσης την οποία προσυπέγραψαν και τα 27 κράτη μέλη το 2016 στη Μπρατισλάβα. Αυτό σημαίνει ότι μέχρι το 2025 η ΕΕ27 επικεντρώνει τις προσπάθειες της στην απασχόληση την ανάπτυξη και τις επενδύσεις στις μεταφορές τις υποδομές ψηφιακή τεχνολογία και ενέργεια.

4.1.2 Σενάριο 2: «Τίποτα περισσότερο από ενιαία αγορά»

Η ΕΕ των 27 επικεντρώνεται σταδιακά εκ νέου στην ενιαία αγορά, καθώς τα 27 κράτη μέλη δεν κατορθώνουν να βρουν κοινό έδαφος σε άλλους τομείς πολιτικής όπως η μετανάστευση η ασφάλεια ή άμυνα η συνεργασία σε νέα ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος. Μέχρι το 2025 η λειτουργία της κοινής αγοράς αποτελεί το βασικό λόγο ύπαρξης της ΕΕ.

4.1.3.Σενάριο 3: «Αυτοί που θέλουν περισσότερα κάνουν περισσότερα»

Η ΕΕ των 27 προχωρά όπως σήμερα, αλλά επιτρέπει στα κράτη μέλη που το επιθυμούν να αναπτύξουν μεγαλύτερη δράση σε συγκεκριμένους τομείς, όπως η άμυνα, η εσωτερική ασφάλεια ή τα κοινωνικά θέματα. Διαμορφώνονται μία ή περισσότερες «συμμαχίες πρόθυμων κρατών». Αυτό σημαίνει ότι μέχρι το 2025 θα μπορούμε να δούμε ομάδες κρατών να προχωρούν περισσότερο σε θέματα δικαιοσύνης και ασφάλειας. Κάποια αλλά κράτη όπως οι χώρες του ευρώ θα μπορούσαν να έχουν στενότερη συνεργασία σε φορολογικά και κοινωνικά ζητήματα ενώ κάποια άλλα θα μπορούσαν να έχουν στενότερη σχέση σε θέματα άμυνας.

4.1.4.Σενάριο 4: «Κάνουμε λιγότερα με πιο αποδοτικό τρόπο»

Η ΕΕ εστιάζει στην επίτευξη καλύτερων και ταχύτερων αποτελεσμάτων σε επιλεγμένους τομείς πολιτικής, κάνοντας λιγότερα σε τομείς όπου θεωρείται ότι δεν υπάρχει προστιθέμενη αξία. Το ενδιαφέρον και οι περιορισμένοι πόροι εστιάζονται σε επιλεγμένους τομείς πολιτικής. Έτσι η ΕΕ θα μπορεί να ενεργεί ταχύτερα και αποτελεσματικά σε ορισμένους τομείς που θεωρεί σημαντικούς. Έως το 2025 σε θέματα τρομοκρατίας, η συνεργασία μεταξύ δικαστικών και αστυνομικών διευκολύνεται από ένα κοινό ευρωπαϊκό οργανισμό για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Αντίθετα σταματά να επενδύει σε πολιτικές που χαρακτηρίζονται μικρής προστιθέμενης αξίας

όπως η δημόσια υγεία ή περιφερειακή πολιτική. Ο έλεγχος των κρατικών επιχορηγήσεων εκχωρείται στις εθνικές αρχές.

4.1.5 Σενάριο 5: «Κάνουμε μαζί πολύ περισσότερα»

Στο σενάριο αυτό τα κράτη μέλη αποφασίζουν να μοιραστούν περισσότερες αρμοδιότητες, πόρους και διαδικασίες λήψης αποφάσεων σε όλους τους τομείς. Οι αποφάσεις εγκρίνονται ταχύτερα σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και εφαρμόζονται επίσης ταχύτερα. Με το σενάριο αυτό η ζώνη του ευρώ ενισχύεται μιας και ότι είναι επωφελές για τις χώρες αυτές είναι επωφελές για όλους. Μέχρι το 2025 η Ευρώπη στην διεθνή σκηνή μιλά και δρα με μια φωνή. Η άμυνα και η ασφάλεια αποτελεί προτεραιότητα. Η εμβέλεια της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ την οδηγεί στην ενδυνάμωση της κοινή προσέγγισης για την μετανάστευση.

4.2 «Λευκή βίβλος» και Πολιτική συνοχής

Αφού έγινε η δημοσίευση της «Λευκής βίβλου» η επιτροπή προχώρησε στην δημοσίευση των προβληματισμών ώστε να προετοιμαστούν τα κράτη μέλη για υλοποίηση του ΠΔΠ 2021-27. Στις προτάσεις το μέγεθος, το σχήμα του προϋπολογισμού καθώς και η χρηματοδότηση αλλάζει κάτι που θα οδηγήσει σε εντάσεις μεταξύ των κρατών. Η επιτροπή προτείνει την αναθεώρηση και μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής καθώς

και μεταρρύθμιση της Πολιτικής συνοχής ώστε αυτή να καταστεί ευέλικτη στην αντιμετώπιση νέων προκλήσεων και ταχύτερη στην υλοποίηση της. Με την προτεινόμενη μεταρρύθμιση η Πολιτική συνοχής καλείτε να προσπαθήσει να επιτύχει την μείωση της διοικητικής ανικανότητας και της κακής θεσμικής ποιότητας που εμποδίζουν την ανταγωνιστικότητα και την αποτελεσματικότητα των επενδύσεων. Στην πρόταση επισημαίνεται η ανάγκη να απαντηθούν τα ερωτήματα κατά ποσό είναι σκόπιμο να διατίθεται χρηματοδότηση για τις ανεπτυγμένες χώρες και περιφέρειες καθώς και ποιο θα πρέπει να είναι το επίπεδο της εθνικής συγχρηματοδότησης της Πολιτικής συνοχής. Προτείνει επίσης την δημιουργία ενός νέου ενιαίου επενδυτικού ταμείου καθώς και την δημιουργία ενός συνόλου κανόνων που θα διευκολύνει τους δικαιούχους σε σχέση με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη.

Ως προς το σκέλος των εσόδων η επιτροπή προτείνει την αξιολόγηση του τρόπου χρηματοδότησης του προϋπολογισμού. Θεωρεί ότι η τρέχουσα προσέγγιση της χρηματοδότησης είναι αδιαφανής και γεμάτη διορθωτικούς μηχανισμούς και υπερβολικά περιπλοκή Προτείνει την απλούστευση του συστήματος και θεωρεί πως η χρηματοδότηση πρέπει να επικεντρωθεί στη σύνδεση των ιδίων πόρων με τις βασικές πολιτικές της ΕΕ με τρόπο πιο ορατό. Οι πηγές εσόδων παρουσιάζονται στη σχήμα 22.

Σχήμα 22 Πηγές εσόδων

Πηγή : Ευρωπαϊκή επιτροπή

Γίνεται φανερό από τη παρατήρηση του σχήματος ότι κάποιες πηγές θα επιφέρουν περιορισμένα έσοδα ενώ κάποιες άλλες μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα σταθερά και σημαντικά έσοδα. Ορισμένες από αυτές μπορούν να έχουν μεγαλύτερη αποδοχή και σημασία ιδίως αν συνδεθούν με πολιτικούς στόχους όπως η απαλλαγή της Ευρωπαϊκής οικονομίας από τις εκπομπές άνθρακα.

Αυτό όμως που είναι το σημαντικότερο και θα πρέπει να συμφωνηθεί είναι το ύψος των δαπανών στο πλαίσιο του νέου ΠΔΠ 2021-27 κάτι το οποίο θα προκύψει ως αποτέλεσμα του παραπάνω προβληματισμού. Εάν δεν μεταβληθούν τα επίπεδα δαπανών οι νέοι ίδιοι πόροι θα μειώσουν το μερίδιο του ίδιου πόρου που βασίζεται στο ΑΕΕ ο οποίος συμπληρώνει ότι κενό δαπανών παρουσιαστεί. Με βάση τα παραπάνω σενάρια πολιτικής που προτείνονται από την «Λευκή βίβλο» ο προϋπολογισμός για την Πολιτική συνοχής θα μπορούσε να διαμορφωθεί ως εξής :

- Στο σενάριο 1 «Συνεχίζουμε κανονικά » προβλέπεται μείωση των κονδυλίων για το τομέα της συνοχής ώστε να χρηματοδοτηθούν νέες προτεραιότητες. Προβλέπονται επενδύσεις σε όλες τις περιφέρειες όμως σε χαμηλότερο βαθμό καθώς και ψηλότερα

επίπεδα εθνικής χρηματοδότησης με την χρήση χρηματοδοτικών μέσων. Θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην κοινωνική ένταξη, στην απασχόληση, στην καινοτομία, την κλιματική αλλαγή στην ενέργεια και την οικολογική μετάβαση. Τα έσοδα θα προέλθουν από το ισχύον σύστημα χωρίς ελαφρύνσεις και από άλλες πηγές ή τέλη που χρηματοδοτούν το προϋπολογισμό.

- Στο σενάριο 2 «Τίποτα περισσότερο από κοινή αγορά» η Πολιτική συνοχής ως προς τις δαπάνες εστιάζει στηρίξη μόνο σε χώρες συνοχής και στη διασυνοριακή συνεργασία. Αποσκοπεί αποκλειστικά στην κοινωνική ένταξη την απασχόληση, τις καινοτόμες δεξιότητες την κλιματική αλλαγή την ενέργεια οικολογική μετάβαση. Δεν θα χρηματοδοτηθούν νέες προτεραιότητες όπως ασφάλεια μετανάστευση άμυνα ενώ θα υπάρξει κατάργηση προγραμμάτων πχ Erasmus, βοήθεια στους άπορους, υγεία. Τα έσοδα θα παραμείνουν όπως το ισχύον σύστημα χωρίς ελαφρύνσεις.
- Στο σενάριο 3 «κάποιοι κάνουν περισσότερα» οι δαπάνες είναι οι ίδιες με τις δαπάνες του σεναρίου 1 ενώ τα έσοδα θα προκύψουν όπως στο σενάριο 1 και οι πολιτικές θα χρηματοδοτούνται μόνο από τα συμμετέχοντα κράτη μέλη είτε μέσω του υπάρχοντος συστήματος είτε με ένα νέο ίδιο πόρο
- Στο σενάριο 4 «ριζικός ανασχεδιασμός» θα υπάρχει στήριξη μόνο στις φτωχότερες περιφέρειες και στη διασυνοριακή συνεργασία ενώ θα εστιάσει μόνο στην κοινωνική ένταξη την απασχόληση τις καινοτόμες δεξιότητες κλιματική αλλαγή την ενέργεια και την οικολογική μετάβαση. Τα έσοδα θα προέλθουν από την κατάργηση

των επιστροφών την μεταρρύθμιση ίδιου πόρου που βασίζεται στο ΦΠΑ ενώ νέοι ίδιοι πόροι θα χρηματοδοτούν μέρος του προϋπολογισμού που αφορά την επιτυχία κάποιου στόχου της πολιτικής όπως ο πράσινος φόρος και από άλλες πηγές της ΕΕ.

- Στο σενάριο 5 « Κάνουμε μαζί πολύ περισσότερα» οι δαπάνες για την Πολιτική συνοχής είναι ίδιες με το σενάριο 1 και επιπλέον ενισχυμένη κοινωνική διάσταση, ενισχυμένη διάσταση εδαφικής συνεργασίας και ενισχυμένη αστική διάσταση. Τα έσοδα θα προκύψουν από ριζική μεταρρύθμιση και από νέους ίδιους πόρους που θα χρηματοδοτήσουν μεγάλο μέρος του προϋπολογισμού για την επίτευξη στόχων πολιτικής καθώς και από άλλες πηγές εσόδων της ΕΕ.(ec.europa.eu Έγγραφο προβληματισμού για το μέλλον της ΕΕ, 2017)

Οι ενδείξεις για το πώς θα εξελιχθούν οι δαπάνες για τη Πολιτική συνοχής δείχνουν ότι στα σενάρια 1,3,4 θα υπάρξει μικρή συμπίεση των δαπανών προς όφελος των δαπανών για αύξηση της ανταγωνιστικότητας, της άμυνας της ασφάλειας και της μετανάστευσης. Το σενάριο 2 στο οποίο προβλέπεται μεγάλη μείωση δαπανών για τη Πολιτική συνοχής δεν είναι πιθανό να επικρατήσει το ενώ το σενάριο 5 το οποίο θα οδηγούσε σε μια ομοσπονδιακή Ευρώπη με αποτέλεσμα την αύξηση των δαπανών συνοχής θεωρείται και αυτό απίθανο.(SIEPS, Begg Iain, The EU budget after 2020, 2017: 8)

Σχήμα 23 Επιπτώσεις για την Πολιτική συνοχής της ΕΕ σύμφωνα με τα 5 σενάρια

Πηγή Ευρωπαϊκή επιτροπή. Επεξεργασία Καρατζάς Φίλιππος

4.3. ΠΔΠ 2021-27 και Πολιτική συνοχής

«Η πολιτική συνοχής είναι η κόλλα της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (Euractiv, Lambert van Nistelrooi Η μάχη για την Πολιτική Συνοχής 2018:1) Ιδιαίτερα στις σημερινές δύσκολες καταστάσεις η Ευρώπη χρειάζεται την ενότητα και την αλληλεγγύη. Η αποχώρηση του ΗΒ ενός «καθαρού συνεισφέροντος» κράτους μαζί με τις πιέσεις από εθνικιστικά ευρωσκεπτικιστικά κόμματα

έχει αναγκάσει πολλά κράτη μέλη να επανεξετάσουν την Πολιτική συνοχής. Το Μάιο του 2018 η Ευρωπαϊκή επιτροπή κατέθεσε τις προτάσεις για τον προϋπολογισμό του νέου επταετούς Δημοσιονομικού Προγράμματος 2021-27. Στα κείμενα που παρουσιάστηκαν είναι εμφανής η προσπάθεια συμβιβασμού των συγκρουόμενων συμφερόντων των κρατών μελών και των περικοπών που θα προκύψουν λόγω Brexit.

Στο τομέα της Πολιτικής Συνοχής η Επιτροπή προτείνει αλλαγές στην φόρμουλα του Βερολίνου²². Στην πρόταση αυτή ο τύπος υπολογισμού των ενισχύσεων για τις ανεπτυγμένες περιφέρειες παραμένει παρόμοιος με τον τύπο που ισχύει για το ΠΔΠ 2014-20. Για τις λιγότερο ανεπτυγμένες και για τις περιφέρειες σε μετάβαση προτείνονται σημαντικές αλλαγές. Στην περίπτωση των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών, στο ΠΔΠ 2014-2020 ο υπολογισμός γινόταν συγκρίνοντας κάθε περιφέρεια με το μέσο ΑΕΠ ΕΕ 28 για NUTS II. Στη συνέχεια, ο τύπος ζύγιζε το θεωρητικό κονδύλι με έναν «συντελεστή εθνικής ευημερίας», ώστε να ληφθούν υπόψη οι πόροι που διαθέτει η εθνική κυβέρνηση για την περιφερειακή ανάπτυξη (όσο φτωχότερο είναι το κράτος μέλος, τόσο υψηλότερος είναι ο συντελεστής). Στο τέλος ο υπολογισμός κατέληγε σε μια «πριμοδότηση» λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση της ανεργίας στην εν λόγω περιφέρεια (όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των ανέργων που υπερβαίνουν τον μέσο όρο της ΕΕ, τόσο υψηλότερο είναι το ποσό που κατανέμεται). Στο νέο ΠΔΜ 2021 – 2027 για τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες το πρώτο κριτήριο δεν αλλάζει (δηλ. κατανομή κονδυλίων με βάση το περιφερειακό ΑΕΠ),

---

²² «Μέθοδος του Βερολίνου», ονομάστηκε η μεθοδολογία για την κατανομή των πόρων στην πολιτική συνοχής όπως συμφωνήθηκε κατά τη διάσκεψη κορυφής του Βερολίνου του 1999. Το κριτήριο που επηρεάζει περισσότερο το ύψος των ποσών που κατανέμονται σε κράτη μέλη και περιφέρειες εξακολουθεί να είναι ο σχετικός πλούτος

τροποποιούνται όμως τα άλλα δυο. Το ίδιο προτείνεται και για τις περιφέρειες σε μετάβαση. Αποτέλεσμα της πρότασης αυτής, επειδή η οικονομική κρίση μείωσε το ΑΕΠ σε ορισμένα κράτη κυρίως του Νότου, είναι να δικαιούνται να λάβουν με το νέο ΠΔΠ μεγαλύτερο ποσό επιχορήγησης σε σχέση με τα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης. Επιπλέον, η επιτροπή προτείνει να θεσπιστούν μαζί με τη υφιστάμενη πριμοδότηση για τους ανέργους νέοι δείκτες που θα αφορούν τους νέους εργαζόμενους, την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, τις εκπομπές των αέριων του θερμοκηπίου και την μεταναστευτική πολιτική. Δηλαδή, η κατανομή των οικονομικών πόρων ενισχύεται από την σημασία των κοινωνικών συνθηκών της περιοχής. Η πρόταση επισημαίνει ότι στη διαδικασία έχουν ενσωματωθεί μηχανισμοί με τη μορφή ανώτατων ορίων και «διχτύων ασφαλείας», προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι οι επιμέρους χορηγήσεις προς τα κράτη μέλη δεν διαφέρουν υπερβολικά από τη μία περίοδο προγραμματισμού στην επόμενη. Ως γενικό κανόνα θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι ακόμη και οι πολύ μικρές αλλαγές στα κριτήρια του Βερολίνου μπορούν να προωθήσουν μια μαζική αλλαγή των χρηματοδοτικών κονδυλίων, τα οποία με τη σειρά τους θα μπορούσαν να προωθήσουν μια πολιτική αντίδραση από τα κράτη που επηρεάζονται αρνητικά. Για το λόγο αυτό έχουν τεθεί ανώτατα όρια για την πιθανή αύξηση ή μείωση των χρηματοδοτικών πόρων, που μπορεί να λάβει ένα κράτος μέλος, τα οποία υπολογίζονται ως ποσοστό επί των πιστώσεων του 2014 – 2020 και ορίζουν τη «διαβάθμιση» κατά τη μετάβαση στη νέα περίοδο προγραμματισμού. Τα κράτη μέλη που θα επωφεληθούν από τις αλλαγές στη μέθοδο κατανομής δεν μπορούν να λάβουν περισσότερο από το 8% των επιπέδων 2014-2020. Στην αντίθετη πλευρά του φάσματος, τα κράτη μέλη που μειονεκτούν από την αλλαγή των

κριτηρίων δεν μπορούν να μειώσουν το επίπεδό τους πάνω από 24%. Με αυτόν τον τρόπο, οι αλλαγές στα πρότυπα αναδιανομής, και ιδίως τα πιθανά καθαρά κέρδη των κρατών μελών του Νότου, περιορίζονται σημαντικά. Εν ολίγοις, η Επιτροπή προτείνει σημαντική μετατόπιση της πολιτικής συνοχής και των δαπανών που συνδέονται με την αγορά και τις άμεσες ενισχύσεις προς τους άλλους τομείς δαπανών, ιδίως την καινοτομία στην ενιαία αγορά και την ψηφιακή κατεύθυνση. (EPRC, Bahtle-Mendez, Wislade, Reforming the MFF and Cohesion Policy 2021-27 pragmatic drift or paradigmatic shift?)

4.3.1 Κατανομή των πόρων στη Πολιτική συνοχής το ΠΔΠ 2021-27

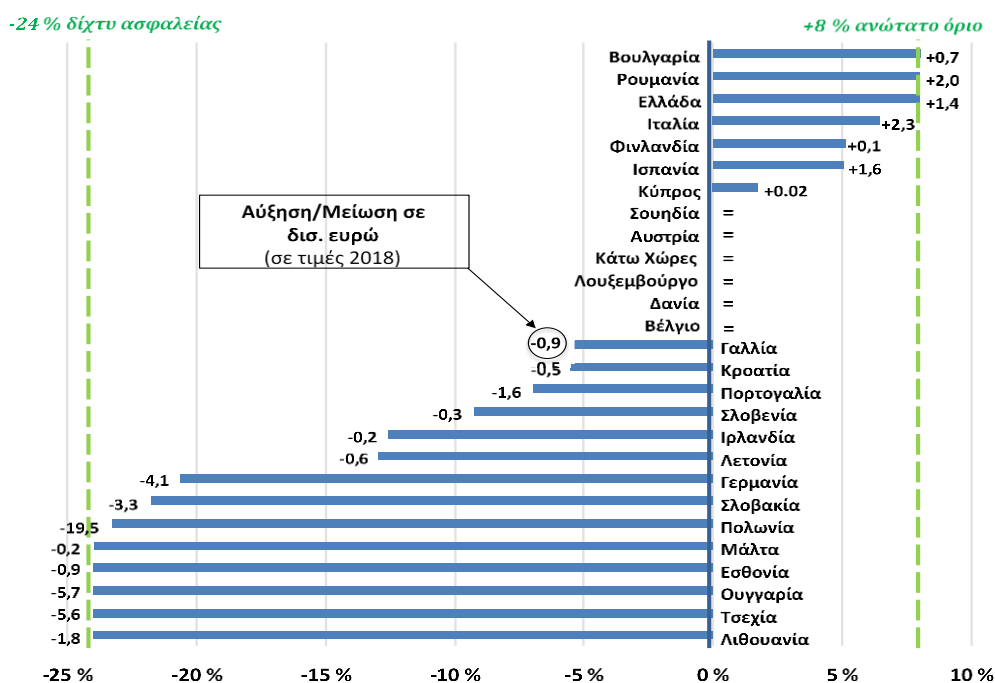
Πρόταση της Επιτροπής είναι να υπάρξει αύξηση συνολικού προϋπολογισμού κατά 18 % σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο 2014-2020 (από 1,087 δισεκατομμύρια ευρώ σε 1,279 δισ ευρώ). Κατόπιν αναπροσαρμογών, αυτό ισοδυναμεί με αύξηση 5 %²³. Από αυτό το συνολικό ποσό, η Επιτροπή προτείνει 442 δισεκατομμύρια ευρώ να διατεθούν στον τομέα «Συνοχή και αξίες», εξ αυτών δε τα 373 δισεκατομμύρια ευρώ στην πολιτική συνοχής (10 % λιγότερο από ό,τι την προηγούμενη περίοδο). Το ποσό αυτό όπως γνωρίζουμε κατανέμεται στα τρία ταμεία που συνεισφέρουν στην πολιτική συνοχής: το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ)

---

²³ Οι αναπροσαρμογές έχουν γίνει υπολογίζοντας τον πληθωρισμό και το Brexit.

Η πρόταση της Επιτροπής περιλαμβάνει, για πρώτη φορά, τα ποσά που θα χορηγηθούν σε κάθε κράτος μέλος κατ' εφαρμογή της μεθοδολογίας που περιγράψαμε συνοπτικά παραπάνω. Στο σχήμα 24 παρουσιάζονται η προτεινόμενη κατανομή πόρων στα κράτη μέλη για την περίοδο 2021-2027 και η σχετική μεταβολή σε σύγκριση με την αντίστοιχη κατανομή για την περίοδο 2014-2020, βάσει στοιχείων του Μαΐου 2018.

Σχήμα 24 Πόροι κατανεμημένοι στα κράτη μέλη την περίοδο 2021-2027 σε σύγκριση με τους αντίστοιχους της περιόδου 2014-2020 (σε τιμές 2018)

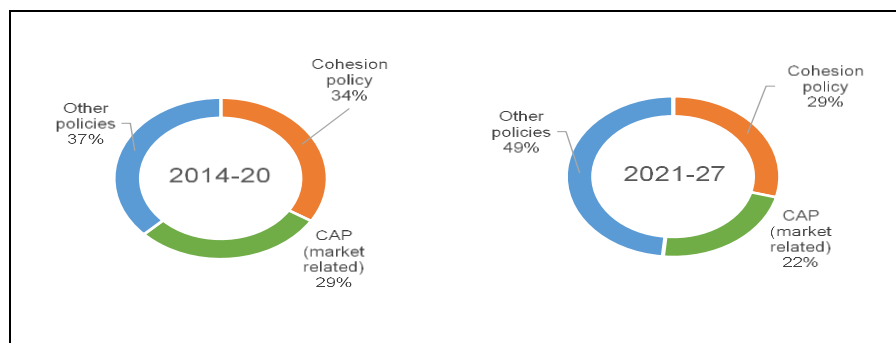
Πηγή: Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, βάσει στοιχείων της Επιτροπής

Από το σχήμα 24 προκύπτει ότι, οι διαφορές μεταξύ των ποσών που κατανέμονται στα επιμέρους κράτη μέλη κυμαίνονται από μείωση της τάξης του 24 % σε αύξηση κατά 8 %, με μέση μείωση της τάξης του 10 %.

Φαίνεται καθαρά ότι η Πολωνία επηρεάζεται περισσότερο από την προτεινόμενη κατανομή με μείωση των κονδυλίων που θα πάρει από την Πολιτική συνοχής καθώς και η Τσεχία η Ουγγαρία η Σλοβακία η Λιθουανία η Εσθονία και η Γερμανία. Αντίθετα ευνοούνται οι Ελλάδα η Βουλγαρία η Ρουμανία η Ιταλία και η Ισπανία. (Ευρωπαϊκό ελεγκτικό συνέδριο, 2019:1)

Εν ολίγης σε σύγκριση με το ΠΔΠ 2014-20 η Επιτροπή προτείνει μετατόπιση από τη Πολιτική συνοχής και τις δαπάνες που συνδέονται με τις άμεσες ενισχύσεις , προς άλλους τομείς δαπανών ιδίως την ενιαία αγορά, την καινοτομία ,την κλιματική αλλαγή και την ψηφιακή κατεύθυνση. Συνολικά οι νέες προτάσεις προβλέπουν ότι οι «άλλες» πολιτικές θα αντιπροσωπεύουν σχεδόν το ήμισυ των δαπανών και όχι λίγο περισσότερο από το 1/3 του 2014-20 όπως φαίνεται στο σχήμα 25

Σχήμα 25 Προτεινόμενες αλλαγές στο ΠΔΠ 2021-27 σε σχέση με το ΠΔΠ 2014-20

Πηγή : Προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το νέο ΠΔΠ 2021-27 και σύγκριση με το ΠΔΠ 2014-2020

Φαίνεται καθαρά ότι η πολιτική συνοχής θα υποστεί μείωση σε σχέση με το προηγούμενα ΠΔΠ από το 34% στο 29%. Οι προτάσεις αυτές είναι σε σαφή αντίθεση με τις «εκκλήσεις της Συμμαχίας για μια ισχυρότερη πολιτική συνοχής της ΕΕ μετά το 2020, που να καλύπτει όλες τις περιοχές, διατηρώντας το ρόλο των πόλεων και των περιφερειών στην υλοποίηση της πολιτικής».(Wobben, Thomas, EU Budget 2021-2027: cuts to regional funds will weaken Europe's future,2018)

4.3.2 Ευρωπαϊκή πολιτική συνοχής 2021-27 και Ελλάδα

Από τις προτάσεις της Κομισιόν προκύπτει ότι στη χώρα μας αναλογεί ένα ποσό περίπου 19 δισ. € που θα προέρχονται από τα διαρθρωτικά ταμεία. Η πρόταση για την Ελλάδα είναι εξαιρετικά θετική και αυτό έγινε εφικτό επειδή στο σχεδιασμό της νέας προγραμματικής περιόδου για τον τρόπο κατανομής των κονδυλίων λήφθηκαν υπόψη ο μέσος όρος των στατιστικών στοιχείων των ετών 2014-2015-2016. Την περίοδο αυτή το ΑΕΠ έχει μειωθεί σωρευτικά, πάνω από 20% από το 2010, και όλες οι Ελληνικές Περιφέρειες εμφανίζονται φτωχές με βάση τα κοινοτικά κριτήρια και έχουν γίνει ξανά επιλέξιμες για μαζικές χρηματοδοτήσεις από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ε.Ε. Επιπλέον, η πρόταση της Κομισιόν να προστεθούν στα κριτήρια προσδιορισμού του οικονομικού επιπέδου μιας Περιφέρειας η ανεργία των νέων και η υποδοχή προσφύγων, ευνοεί ιδιαίτερα την Ελλάδα, χώρα με τη μεγαλύτερη νεανική ανεργία και με μεγάλο αριθμό προσφύγων. Οι τελικές προτάσεις όμως από τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου κ. Σαρλ Μισέλ στις 14-2-2020 ώστε να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ βασικών συνεισφορέων (Γερμανία, Σουηδία, Δανία, Ολλανδία,

Αυστρία) και των υπολοίπων χωρών, δεν ευνοούν την Ελλάδα. Η πρόταση κινείται περισσότερο προς την πλευρά των πέντε πλουσίων χωρών. Με την πρόταση αυτή οι μικρότερες χώρες της Ευρώπης, που δεν είναι οι βασικοί χρηματοδότες του Ευρωπαϊκού προϋπολογισμού, θα πληγούν περισσότερο από τις περικοπές. Μεταξύ αυτών και η Ελλάδα. Σύμφωνα μάλιστα με τα στοιχεία της Κομισιόν, για την επόμενη επταετία η συνεισφορά της χώρας μας θα είναι αυξημένη κατά 140 εκατ. € σχεδόν 0,9% του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος.(CNN Greece, Πλιάκος Κ,17-2-2020, Ευρωπαϊκός προϋπολογισμός. Τα νούμερα δεν βγαίνουν)

4.4 Αντιδράσεις από την μειωμένη χρηματοδότηση της πολιτικής συνοχής

Όπως είδαμε η Πολιτική συνοχής αποτελεί κεντρικό στόχο του οικοδομήματος της ΕΕ. Από την αρχή της εφαρμογής τα θεμελιώδη ερωτήματα που τίθενται από όσους αμφισβητούν την χρησιμότητα της είναι: **α)** έχει παραχθεί ένα θετικό αντίκτυπο σε όλη την ΕΕ για τις δικαιούχες περιοχές; Τι θα είχε συμβεί χωρίς πολιτική; και **β)** όλα τα κράτη μέλη επωφελούνται από αυτή ή οι περιφερειακές επιπτώσεις διαφοροποιούνται σε εθνικό επίπεδο;

Οι περισσότερες μελέτες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η «Πολιτική συνοχής» έχει θετική επίδραση στην ανάπτυξη και την απασχόληση. Οι θετικές αυτές συνέπειες εξαρτώνται από τις τοπικές και πολιτικές συνθήκες πχ από την απορροφητική ικανότητα των κεφαλαίων. Οι θετικές επιδράσεις της πολιτικής αυτής έχουν επιβιώσει κατά την διάρκεια της

μεγάλης Ύφεσης υποστηρίζοντας τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες την περίοδο αυτή. Τα αποτελέσματα όπως προείπαμε δεν ήταν ομοιόμορφα κατανεμημένα σε όλες τις περιφέρειες όλων των κρατών. Ήδη ο αντιδράσεις σε επίπεδο Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι μεγάλες και με ψήφισμα που ενέκρινε επικρίνει το προτεινόμενο μέγεθος του νέου ΠΔΠ και ιδίως τη μείωση δαπανών της ΚΓΠ και της Πολιτικής συνοχής και ζητά την αύξηση των προτεινόμενων κονδυλίων. Συνιστά αύξηση των δαπανών του συνολικού ΠΔΠ σε 1,34% του ΑΕΕ σε σύγκριση το 1,14 % που προτείνει η επιτροπή και διατήρηση της Πολιτικής συνοχής στα επίπεδα του ΠΔΠ 2014-20.Εκφραζει την ανησυχία του για την πρόταση που αποδυναμώνει τις πολιτικές αλληλεγγύης της ΕΕ και θεωρεί ότι η αποδυνάμωση της δέσμευσης για Πολιτική συνοχής θα προετοιμάσει τον δρόμο για τον διαχωρισμό του Ευρωπαϊκού κοινωνικού ταμείου (ΕΚΤ) στο μέλλον ενώ πιστεύει ότι η αυξημένη εστίαση σε κεντρικά διαχειριζόμενα μέσα σε βάρος των ταμείων επιμερισμένης διαχείρισης θα μειώσει τον ρολό των περιφερειακών και τοπικών αρχών στην διαχείριση και εφαρμογή της χρηματοδότησης. (EPRC, Bahtle-Mendez,Wishlade,Reforming the MFF and Cohesion Policy 2021-27 pragmatic drift or paradigmatic shift?)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Συμπεράσματα και προτάσεις.

Στις 31 Ιανουαρίου 2020 το ΗΒ αποχώρησε από την ΕΕ. Η Ευρώπη έχει δεχθεί πλέον ένα μεγάλο κτύπημα και βρίσκεται σε δύσκολη κατάσταση λόγω εσωτερικών και εξωτερικών απειλών και προκλήσεων.

Σήμερα λίγες μέρες μετά το οριστικό διαζύγιο η αποχώρηση του ΗΒ αφήνει χρηματοδοτικό κενό στον προϋπολογισμό της Ένωσης ύψους 10 δισ ευρώ ετησίως. Η λύση που προτείνεται είναι, από την μία πλευρά, αύξηση της συμβολής των κρατών μελών με υψηλό ΑΕΕ δηλαδή Γερμανία, Γαλλία, Ολλανδία, Ιταλία, Σουηδία, Φινλανδία, Δανία, Αυστρία, Βέλγιο, Ιρλανδία και από την άλλη πλευρά, περικοπή των παραδοσιακών πολιτικών της ΕΕ (σύγκληση, αγροτική πολιτική) για την χρηματοδότηση ενός πιο «σύγχρονου» προϋπολογισμού με νέες προτεραιότητες (περιβάλλον, ασφάλεια, μετανάστευση), κάτι που όμως δεν φαίνεται να μπορεί να επιτευχθεί. Όπως αναφέρει ο Νικολά-Ζαν Μπρεόν, ειδικός για τον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό της Fondation Schuman. «Θα μπορούσαμε να ελπίσουμε ότι το Brexit θα ήταν ένα ηλεκτροσόκ. Αλλά πιστεύω ότι θα αναπαραχθεί ό,τι ίσχυε πριν»(News247,ΑΠΕ-ΜΠΕ).

Στις 20 -2- 2020 η Ευρωπαϊκή ένωση θα πρέπει να αποφασίσει για το νέο ΠΔΠ 2021-27. «Το έλλειμα που αφήνει το ΗΒ αποχωρώντας θα καλυφθεί σύμφωνα με τις προτάσεις τις Κομισιόν από περικοπές στην ΚΑΠ που πλέον μειώνεται στα επίπεδα του 1991 και από το ταμείο συνοχής που πέφτει στα επίπεδα του 1993. Η μείωση σε σχέση με την προηγούμενη επταετία είναι αντίστοιχα 10% και 12% και την ίδια στιγμή αυξάνεται κατά

114 δισεκατομμύρια € ο προϋπολογισμός για έρευνα και ψηφιακή οικονομία, δράσεις για τους νέους, κλιματική αλλαγή, μεταναστευτικό και εξωτερική πολιτική». (CNN Greece, Πλιάκος Κ, 17-2-2020)

Το πρόβλημα που διαπιστώνεται με το προτεινόμενο ΠΔΠ 2021-27 και κατ' επέκταση με την Πολιτική συνοχής είναι ότι στα προηγούμενα ΠΔΠ οι μεταρρυθμίσεις της πολιτικής δημιουργήθηκαν, διαμορφώθηκαν, διαρθρώθηκαν και κοινοποιήθηκαν πάνω σε ένα σύνολο στρατηγικών για διευκόλυνση της διεύρυνσης, και επίτευξη των στόχων πολιτικής της ΕΕ πχ (Στρατηγική της Λισαβόνας, Ευρώπη 2020) κάτι που απουσιάζει από τις προτάσεις της Επιτροπής για το 2021-27

Το Brexit πρέπει να αποτελέσει ευκαιρία για εκτεταμένες αλλαγές στον προϋπολογισμό της ΕΕ και για επαναδιαπραγμάτευση της Πολιτικής συνοχής προκειμένου να καταστεί δυνατή μια πιο εξατομικευμένη προσέγγιση στον προγραμματισμό για τις περιφέρειες. Η Πολιτική συνοχής έχει αναδειχθεί ως βασική πολιτική της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Είναι ζωτικής σημασίας για την καταπολέμηση των διαπεριφερειακών και ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων που αυξάνονται παντού λόγω της παγκοσμιοποίησης. Κατέχει βασικό ρόλο στην εμπέδωση της Ευρωπαϊκής ιδιότητας του πολίτη, γιατί αποτελεί την πιο ορατή έκφραση των κερδών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο που έχει η συμμετοχή στην ΕΕ. Για το λόγο αυτό πρέπει να αποτελέσει το όπλο απέναντι στην προσπάθεια δημιουργίας μιας Ευρώπης δυο ταχυτήτων. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα της θα πρέπει να βελτιωθεί, μέσω έξυπνων όρων και καινοτομίας στο σύστημα διαχείρισης ειδικότερα. Οι αλλαγές αυτές είναι επίσης αναγκαίες για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στον προϋπολογισμό της ΕΕ. Για να αποφευχθεί μια λειτουργική σύγχυση, η ΕΕ πρέπει να διατηρήσει ένα

ευρύτερο φάσμα μέσωσ καθώς και δημιουργία καινοτόμων λύσεων σε ότι αφορά τη δημοσιονομική ικανότητα της Ευρωζώνης και τη διαχείριση των μέσωσ πολιτικής για τη συνοχή.

Αυτό απαιτεί περισσότερους πόρους από ό, τι στο παρελθόν. Δεκαοκτώ κράτη της ΕΕ θεωρούν ότι το Brexit θα μπορούσε να αποτελέσει «ευκαιρία για την οικοδόμηση μιας δικαιότερης, καλύτερης και περισσότερο συμμετοχικής ΕΕ», καθώς και «ευκαιρία για τη ριζική μεταρρύθμιση του προϋπολογισμού της ΕΕ, με συνεκτίμηση των αναγκών των τοπικών και των περιφερειακών αρχών».(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, των Περιφερειών Andrew Gardner,2018, Οι περιφέρειες δεν πρέπει να αφεθούν να αντιμετωπίσουν μόνες το Brexit) Η απογύμνωση της πολιτικής συνοχής θα θέσει τέλος στην αλληλεγγύη μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών. Είναι σημαντικό η εδαφική διάσταση της Πολιτικής συνοχής για τα έτη 2021-27 να διευρυνθεί περαιτέρω και όχι να συρρικνωθεί. Η ΕΕ δεν πρέπει να δίνει την εντύπωση ότι η αλληλεγγύη στους κόλπους της είναι μόνο για περιόδους ευμάρειας και όχι όταν υφίσταται πραγματικός κίνδυνος.

Η περικοπή της Πολιτικής συνοχής μπορεί να επηρεάσει όχι μόνο την αρχιτεκτονική, αλλά και το πνεύμα της ΕΕ. Στόχος πρέπει να είναι μια Ευρώπη χωρίς αποκλεισμούς και όχι μια Ευρώπη πολλαπλών ταχυτήτων και ανισοτήτων. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η Πολιτική συνοχής δεν είναι ένα περιφερειακό πρόγραμμα. Ανήκει στον πυρήνα της αποστολής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Η προτεινομένη μείωση δύσκολα ταιριάζει με την ρήση του Προέδρου της ΕΕ Ζαν Κλώντ Γιουνκέρ²⁴ «τα παιδιά μας αξίζουν

---

²⁴ Ο Ζαν-Κλωντ Γιούνκερ *Jean-Claude Juncker* πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μέχρι και τον Νοέμβριο του 2019.

κάτι καλύτερο. Αξίζουν μια Ευρώπη που διαφυλάσσει τον τρόπο ζωής τους. Αξίζουν μια Ευρώπη που τα ενδυναμώνει και τα υπερασπίζεται Αξίζουν μια Ευρώπη που προστατεύει» (Ομιλία Προέδρου της ΕΕ για την κατάσταση της Ένωσης, 2016.)

Ως εκ τούτου η χρηματοδότησή της πρέπει να συνεχίσει να είναι σε επίπεδο συγκρίσιμο με το πρόσφατο παρελθόν Είναι ζωτικής σημασίας οι στόχοι αυτοί να υλοποιηθούν παντού στην Ευρώπη ιδιαίτερα τώρα που η έξοδος του ΗΒ μπορεί να δημιουργήσει αύξηση του Ευρωσκεπτικισμού. Η Συμμαχία δημιουργήθηκε μέσω της συνεργασίας μεταξύ των Ευρωπαϊκών πόλεων και των περιφερειών. Απαιτεί ότι ο προϋπολογισμός της ΕΕ μετά το 2020 θα καθιστά την Πολιτική συνοχής ισχυρότερη, πιο αποτελεσματική, ορατή και να είναι διαθέσιμη για κάθε περιοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα λόγια του *Jean-Claude Juncker*, (Ζαν Κλώντ Γιουνκέρ) με τα οποία περιέγραφε την κατάσταση της Ένωσης το 2016 δείχνουν το μέγεθος του προβλήματος « ποτέ στο παρελθόν δεν είδα να είναι τόσο μικρό το πεδίο σύγκλισης των κρατών μελών μας. Τόσο λίγοι οι τομείς στους οποίους συμφωνούν να συνεργαστούν. Ποτέ στο παρελθόν δεν άκουσα τόσο πολλούς ηγέτες να αναφέρονται μόνο στα προβλήματα της χώρας τους και τόσο λίγο, αν όχι καθόλου, στην Ευρώπη. Ποτέ στο παρελθόν δεν είδα τους εκπροσώπους των θεσμικών οργάνων της ΕΕ να καθορίζουν τόσο διαφορετικές προτεραιότητες, μερικές φορές σε άμεση σύγκρουση με τις εθνικές κυβερνήσεις και τα εθνικά κοινοβούλια. Λες και δεν υπάρχει ούτε ένα σημείο τομής μεταξύ της ΕΕ και των εθνικών πρωτευουσών της. Ποτέ στο παρελθόν δεν είδα τις κυβερνήσεις των κρατών μελών τόσο εξασθενημένες από τις δυνάμεις του λαϊκισμού, παράλυτες από το ενδεχόμενο της ήττας στις επόμενες εκλογές. Ποτέ στο παρελθόν δεν είδα

τόσο πολύ κατακερματισμό, τόσο μεγάλες αποκλίσεις στην Ένωσή μας.»
(Ομιλία Προέδρου της ΕΕ Juncker για την κατάσταση της Ένωσης,2016)

Σαν συμπέρασμα αυτής της εργασίας καταλήγουμε στο ότι οι περιοχές που έχουν σημαντικό μερίδιο εξαγωγών στο ΗΒ θα επηρεαστούν αρνητικά. Συγκεκριμένα οι περισσότερες από αυτές τις περιφέρειες «θα χάσουν πιθανώς την τρέχουσα θέση τους σε ορισμένους τομείς όσον αφορά το εμπόριο, τις άμεσες επενδύσεις ή τις ευκαιρίες μετανάστευσης για εργαζόμενους, σπουδαστές ή ερευνητές» λόγω του Brexit. (Euractiv, Rios B, 2019, μτφ Ελανίδου) ενώ μια θετική προοπτική θα είναι να αυξηθούν τα κονδύλια για τα κράτη μέλη που ξαφνικά θα γίνουν τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, και ως εκ τούτου θα επηρεαστούν άμεσα σε μεγάλο βαθμό.

Το μέγεθος των επιπτώσεων θα εξαρτηθεί από το ποια θα είναι η σχέση του ΗΒ με την ΕΕ στο μέλλον κάτι που θα ξεκαθαρίσει έως τις 31-12-2020. Εάν οι διαπραγματεύσεις δεν είναι προσεκτικές θα υπάρξουν αρνητικές συνέπειες στον μελλοντικό προϋπολογισμό της ΕΕ και κατ' επέκταση στην Περιφερειακή πολιτική -Πολιτική συνοχής. Οι πραγματικές συνέπειες του Brexit στην περιφερειακή πολιτική αποτελούν ένα θέμα για διερεύνηση από μελλοντικούς μεταπτυχιακούς φοιτητές ώστε να γίνει σύγκριση μεταξύ των σεναρίων που παρουσιάσαμε και της πραγματικότητας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση σήμερα μετά την πρώτη αποχώρηση κράτους μέλους χρειάζεται περισσότερο από ποτέ την Πολιτική συνοχής για να υλοποιήσει τους στόχους της σύμφωνα με τη συνθήκη της Λισαβόνας και να επιτύχει την «οικονομική κοινωνική και εδαφική συνοχή» ώστε να οδηγήσει τους λαούς της Ευρώπης στην ευημερία.

Ελληνική Βιβλιογραφία

Κόνσολας. Ι (1997) Σύγχρονη περιφερειακή οικονομική πολιτική. Εκδόσεις Παπαζήσης

Λαδιάς Χρήστος (2013).Σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της περιφερειακής ανάπτυξης στην Ελλάδα (σελ 146).Εκδόσεις Παπαζήσης

Πετράκος Γεώργιος , Ψυχάρης Γιάννης (2016) Περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα. Εκδόσεις Κριτική.

Vanhove Norbert Kilaseh Leo (1984) Η περιφερειακή πολιτική της ΕΟΚ και των χωρών μελών της. Εκδόσεις Παπαζήσης.

Ελληνική Διαδικτυακή Βιβλιογραφία

Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο (2019) Συνοπτική περιπτωσιολογική επισκόπηση. Κατανομή πόρων της πολιτικής συνοχής στα κράτη μέλη την περίοδο 2021-27 (σελ 14-34) διαθέσιμο στο https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/RCR_COHESION/RCR_COHESION_EL.pdf πρόσβαση 1-2-20

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, των Περιφερειών Andrew Gardner,(2018), Οι περιφέρειες δεν πρέπει να αφεθούν να αντιμετωπίσουν μόνες το Brexit) διαθέσιμο στο <https://cor.europa.eu/el/news/Pages/regions-must-not-be-left-alone-to-deal-with-brexit.aspx> πρόσβαση 2-2-20

Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2006) Ενοποιημένη απόδοση των συνθηκών Ευρωπαϊκής Ένωσης και Συνθήκης ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας άρθρα 158-159 σελ 118) διαθέσιμο στο <https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/ce32120061229el00010331.pdf> πρόσβαση 9-12-19

Κανελλόπουλος .Ι (2014) Η θεσμική μεταρρύθμιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με τη συνθήκη της Λισσαβώνας διαθέσιμο στο

<http://oceanis.lib2.uniwa.gr/xmlui/handle/123456789/1597> πρόσβαση 8-12-19

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ της 11ης Ιουλίου 2006 19 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02006R1083-20090409&from=P> πρόσβαση 9-12-19

Ομιλία Προέδρου της ΕΕ για την κατάσταση της Ένωσης,(2016) διαθέσιμο στο https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/SPEECH_16_3043 πρόσβαση 2-2-2020)

Πετράκος Γεώργιος (2014) Περιφερειακές ανισότητες και περιφερειακή πολιτική στην Ελλάδα(σελ 18) περιοδικό "αιχώρος" διαθέσιμο στο <http://www.aeihoros.gr/article/el/perifereiakes-anisotites-kai-perifereiaki-politiki-stin-ellada> πρόσβαση 9-12-19

Συνθήκη της Λισαβόνας (2012) άρθρο 1 διαθέσιμο στο <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012M/TXT&from=EN> πρόσβαση 31-12-2019

Συνθήκη της Ρώμης (1957) άρθρο 1 διαθέσιμο στο <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012M/TXT&from=EN> πρόσβαση 20-11-2019

Το ΔΙΚΤΥΟ. Σερέτη Χαρά (2019) Ανάλυση: Brexit και Ευρωπαϊκή Ένωση pdf σελ 20-26 διαθέσιμο στο <http://todiktio.eu/index.php/activity/papers-publications/item/925-analysi-oi-epiptoseis-tou-brexit-gia-to-inomeno-vasileio-kai-tin-ee> πρόσβαση 6-1-2020

Τσιπούρη Λένα (2015).Ευρωπαϊκή Οικονομική Ενοποίηση – Μεταξύ Σφύρας και Άκμονος(σελ 245-283)Ανοικτή Βιβλιοθήκη διαθέσιμο στο <https://www.openbook.gr/eyrwpaiiki-oikonomiki-enopoiisi-metaxy-sfyra-kai-akmonos/> πρόσβαση 9-12-19

CNN Greece. Κάτζου Αιμιλία.(2019) Οι οικονομολόγοι έβγαλαν τα...κομπιουτεράκια για το Brexit: 9% κάτω το παγκόσμιο ΑΕΠ διαθέσιμο στο <https://www.cnn.gr/oikonomia/story/194327/oikonomologoi-evgalan-ta-kompioutera-ki-gia-to-brexit-9-kato-to-pagkosmio-aep> πρόσβαση 5-1-20

CNN Greece, Πλιάκος Κώστας,(2020) Ευρωπαϊκός προϋπολογισμός Τα νούμερα δεν βγαίνουν διαθέσιμο στο <https://www.cnn.gr/focus/story/207879/eyropaikos-proypologismos-ta-noymera-den-vgainoun-oi-protaseis-kai-o-lagos-tis-protasis-misel> πρόσβαση 17-2-2020

DW. Παπαδημητρίου Γιάννης.(2019) Νέο μέτωπο Βορρά-Νότου για τα χρήματα της ΕΕ διαθέσιμο στο <https://www.dw.com/el/%CE%BD%CE%AD%CE%BF-%CE%BC%CE%AD%CF%84%CF%89%CF%80%CE%BF-%CE%B2%CE%BF%CF%81%CF%81%CE%AC-%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CF%87%CF%81%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%B5/a-48765761> πρόσβαση 31-12-2009

EUR-Lex (2016) Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης - ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ Άρθρο 312 διαθέσιμο στο https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2016/art_312/oj?locale=el πρόσβαση 4-1-20

EC.EUROPA.EU,(2018) Έγγραφο προβληματισμού προς μια βιώσιμη Ευρώπη έως το τέλος του 2030: 127» https://ec.europa.eu/commission/sites/betapolitical/files/reflection_paper_sustainable_annexiii_el.pdf πρόσβαση 22-1-2020

ec.europa.eu, Γλωσσάριο διαθέσιμο στο https://ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/what/glossary/n/nuts πρόσβαση 9/12/19

EurActiv. Lambert van Nistelrooij μτφ Ελανίδου,(2018), Η μάχη για την Πολιτική Συνοχής: Προλαμβάνοντας τη Βαλκανοποίηση της Ευρώπης διαθέσιμο στο <https://www.euractiv.gr/section/periferiaki-politiki/opinion/i-machi-gia-tin-politiki-synochis-prolamvanontas-ti-valkanopiisi-tis-evropis/> πρόσβαση 2-2-2020

EurActiv.(2017) Νέες προτάσεις από ομάδα Μόντι για τον προϋπολογισμό της ΕΕ διαθέσιμο στο <https://www.euractiv.gr/section/oikonomia/news/nees-protasis-apo-tin-omada-monti-gia-ton-proypologismo-tis-ee/> πρόσβαση στις 4-1-20

EurActiv. Lampropoulos N (2018) Η Ελλάδα με αυξημένα ευρωπαϊκά κονδύλια μετά το 2020 διαθέσιμο στο <https://www.euractiv.gr/section/periferiaki-politiki/news/i-ellada-me-ayximena-eyropaika-kondylia-meta-to-2020/> πρόσβαση 6-1-2020

EurActiv.Molica F, Lampropoulos N (2018).Η Πολιτική Συνοχής μπορεί να επηρεάσει όχι μόνο την αρχιτεκτονική, αλλά και το πνεύμα της ΕΕ διαθέσιμο στο <https://www.euractiv.gr/section/periferiaki-politiki/opinion/i-politiki-synochis-mporei-na-epireasei-ochi-mono-tin-architektoniki-alla-kai-to-pneyma-tis-ee/> πρόσβαση 6-1-20

EurActiv.Rios(2019) Που και πόσο θα «πονέσει» η Ευρώπη από το Brexit διαθέσιμο στο <https://www.euractiv.gr/section/periferiaki-politiki/news/poy-kai-poso-tha-quot-ponesei-quot-i-eyropi-apo-to-brexit/> πρόσβαση 5-2-20

EurActiv.Ελανίδου Σ.(2018) Αμήχανες οι περιφέρειες απέναντι στο μέλλον της Συνοχής και το Brexit <https://www.euractiv.gr/section/periferiaki-politiki/news/amichanes-oi-perifereies-apenanti-sto-mellon-tis-synochis-kai-to-brexit/> πρόσβαση 5-2-20

naftemporiki (2019).Ευρώπη : Στο τραπέζι η Ατζέντα 2030 με παγκόσμιο προσανατολισμό διαθέσιμο στο <https://www.naftemporiki.gr/afieromata/story/1480870/europi-sto-trapezi-i-atzenta-2030-me-pagkosmio-prosanatismo> πρόσβαση 22-1-20

Newsbeast (2019).Γιατί οι Βρετανοί δεν ήθελαν ποτέ πραγματικά να ανήκουν στην Ευρώπη διαθέσιμο στο <https://www.newsbeast.gr/weekend/arthro/4532403/giati-oi-vretanoi-den-ithelan-pote-pragmatika-na-anikoyn-stin-eyropi> πρόσβαση 30-12-19

News247,ΑΠΕ-ΜΠΕ, Brexit ποια είναι η οικονομική ζημιά για την ΕΕ, διαθέσιμο στο <https://www.news247.gr/kosmos/brexit-vretania-afinei-megali-trypa-sta-oikonomika-enosis.7574313.html> πρόσβαση 1-2-20)

tonima. Μητροπούλου Ε.(2016) Βρετανία -ΕΕ: Ιστορία μιας ταραγμένης σχέσης 60 ετών διαθέσιμο στο <https://www.tovima.gr/2020/02/03/opinions/to-telos-mias-sxesis-5/> πρόσβαση 30-12-19

wikipedia., διαθέσιμο στο <https://el.wikipedia.org/wiki/NUTS> πρόσβαση 9-12-19

Ξενόγλωσση Διαδικτυακή Βιβλιογραφία

Andor, Laslo .(2017), Cohesion and Conditionality in the EU διαθέσιμο στο https://www.academia.edu/34580524/COHESION_AND_CONDITIONALITY_IN_THE_EU πρόσβαση 1-12-19

Bachtler J.Begg I.(2017), Beyond Brexit: Reshaping policies for regional development in Europe διαθέσιμο στο <https://rsaconnect.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/pirs.12351> πρόσβαση 25-9-19

Bachtler John. (2017), Cohesion policy after Brexit: the economic, social and institutional challenges. https://www.researchgate.net/publication/318505012_Cohesion_policy_after_Brexit_the_economic_social_and_institutional_challenges πρόσβαση 28/6/19

BBC News, Hunt Alex & Wheeler Brian (2017) Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU <http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887> From the section Brexit πρόσβαση 27-1-20

Brugel org, Darvas Z, Mazza J, Midoes C,(2019) How to improve European Union cohesion policy for the next decade διαθέσιμο στο <https://bruegel.org/2019/05/how-to-improve-european-union-cohesion-policy-for-the-next-decade/> πρόσβαση 31-12-2019

Christiane Krieger-Boden. (2018).What Direction should EU Cohesion Take?, <https://www.ifw-kiel.de/de/experten/ifw/christiane-krieger-boden/what-direction-should-eu-cohesion-policy-take/> πρόσβαση 1-11-19

CNBC. Amaro Silvia. (2019)An unprecedented EU fight is coming over who will pay the UK's share of the budget after Brexit διαθέσιμο στο <https://www.cnbc.com/2019/10/30/brexit-europe-countries-may-have-to-pay-more-into-the-eu-budget.html> πρόσβαση 1-1-2020

De Ville Frendi (2019) The Impact of Brexit on EU Policies διαθέσιμο στο <https://www.cogitatiopress.com/politicsandgovernance/article/view/2129> πρόσβαση 9-10-19

Deutsche Bank, (2016), Think Lokal. What Brexit would mean for regional and cohesion policies in Europe διαθέσιμο στο https://www.dbresearch.com/PROD/RPS_ENPROD/PROD0000000000441783/Think_Local%3A_What_Brexit_would_mean_for_regional_a.PDF πρόσβαση 31-12-19

Deutsche Bank, (2016), EU budget .Who's pay for Brexit? διαθέσιμο στο <https://www.dbresearch.com> πρόσβαση 31-12-19

EC.EUROPA.EU
https://ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/what/glossary/n/nuts
πρόσβαση 9-12-19

EPRC. (2016). Evolusion or Revolution? Exploring new ideas fow cohesion policy 2020+ σελ 63-65 διαθέσιμο στο (<https://www.eprc-strath.eu/News-and-events/news/News-3060.html>) πρόσβαση 1-11-19

EPRC. Bachtler, Mendez, Wishlade. (2019). Reforming the MMF and Cohesion Policy 2021-27: pragmatic drift or paradigmatic shift? διαθέσιμο στο <https://pureportal.strath.ac.uk/en/publications/reforming-the-mff-and-cohesion-policy-2021-27-pragmatic-drift-or-> πρόσβαση 25-1-20

European Committee of the Regions, t33, (2017) Key challenges and opportunities for Cities and Regions and MFF post 2020 διαθέσιμο στο https://cor.europa.eu/en/engage/studies/Documents/MFF_post%202020.pdf πρόσβαση στις 27-1-20

EuVisions . Donati Niccolo.(2019).MFF 2021-2027: Winners and losers across the EU from a social policy pdf διαθέσιμο στο <http://www.euvisions.eu/eu-cohesion-policy-2021-2027-mff-winners-losers-europe-peripheries/> πρόσβαση 30-12-2019

Ferrer Jorge- Rinaldi David (2016)The Impact of Brexit on the EU Budget :A non catastrophic event διαθέσιμο στο <https://www.ceps.eu/ceps-staff/jorge-nunez-ferrer/> πρόσβαση 1-12-19

Jacques Delors Institut. Haas Jorg. (2017). Brexit will shake up the EU budget and that's a good thing διαθέσιμο στο <https://www.hertie-school.org/en/delorscentre/publications/detail/publication/brexit-will-shake-up-the-eu-budget-and-thats-a-good-thing/> πρόσβαση 1-12-19

Jacques Delors Institut. Haas Jorg. Rubio Eulalia.(2017).Brexit and the EU budget: threat or opportunity διαθέσιμο στο https://www.researchgate.net/publication/312939055_Brexit_and_the_EU_budget_threat_or_opportunity πρόσβαση στις 2-1-20

Panorama 65 (2018) διαθέσιμο στο https://ec.europa.eu/regional_policy/el/information/publications/panorama-magazine/2018/panorama-65-cohesion-policy-powering-ahead-to-a-smarter-future πρόσβαση 9-12-2019

Pawlas Iwona (2016) Brexit as a challenge for the European Union διαθέσιμο στο <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=482365> πρόσβαση 30-12-19

PISM. Nice Alex (2017) Brexit Scenarios Economic Implications for the Visegrad four διαθέσιμο στο https://think.visegradfund.org/wp-content/uploads/Nice_Brexit-Scenarios-and-the-Economic-Implications-for-the-Visegrad-Four.pdf πρόσβαση 1-11-19

Regions of France, Auvergne economy, διαθέσιμο στο <http://www.regionsoffrance.com/regions/auvergne/economy/> πρόσβαση 12-1-20

RSRS. Huggins Christopher (2018) Did EU regional spending affect the Brexit referendum ? διαθέσιμο στο <https://ideas.repec.org/a/taf/rsrsxx/v5y2018i1p388-397.html> πρόσβαση

Schratzenstaller Margit (2017),The Brexit as opportunity for a sustainabilityoriented reform of the EU budget διαθέσιμο στο

https://oegfe.at/wordpress/wp-content/uploads/2017/04/OEGfE_Policy_Brief-2017.09a_englisch.pdf
πρόσβαση 9-12-19

SIEPS. Begg Iain (2017). The EU budget after 2020. διαθέσιμο στο <http://www.sieps.se/en/publications/2017/the-eu-budget-after-2020-20179epa/> πρόσβαση στις 24-1-20

SWP.Becker Peter (2019). A New Budget for the EU Negotiations on the Multiannual Financial Framework 2021– 2027 διαθέσιμο στο <https://www.swpberlin.org/en/publication/a-new-budget-for-the-eu/> πρόσβαση 4-1-2020

Szlachta J.Zaleski J.(2017). Challenges of Future EU Cohesion Policy διαθέσιμο στο <https://ideas.repec.org/a/sgh/gosnar/y2017i5p31-49.html> πρόσβαση 9-12-19

wikipedia διαθέσιμο στο <https://el.wikipedia.org/wiki/NUTS> πρόσβαση 9-12-19

Wobben Thomas (2018) EU Budget 2021-2027: cuts to regional funds will weaken Europe's future διαθέσιμο στο <https://www.change.org/p/a-strong-cohesion-policy-for-more-solidarity-in-the-eu-beyond-2020/u/22709948> πρόσβαση στις 2-2-20

VOX Crescenzi R, Giua M (2019) Don't blame Brussels if you don't benefit from EU Cohesion Policy! διαθέσιμο στο <https://voxeu.org/article/don-t-blame-brussels-if-you-don-t-benefit-eu-cohesion-policy> πρόσβαση 2-2-20